

T.C.

Ardahan Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Rus Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Rus Dili ve Edebiyatı

**N. V. GOGOL ‘KAPUT’ ESERİNDE ZAMİRLERİN ORJİNAL
METİN VE TÜRKÇE ÇEVİRİLERİNDE KARŞILAŞTIRILMASI**

Züleyha ÜLKER

Dr. Öğr. Üyesi Shalala RAMAZANOVA

Yüksek Lisans Tezi

Ardahan, 2023

N. V. GOGOL ‘KAPUT’ ESERİNDE ZAMİRLERİN ORJİNAL METİN VE
TÜRKÇE ÇEVİRİLERİNDE KARŞILAŞTIRILMASI

Züleyha ÜLKER

Dr. Öğr. Üyesi Shalala RAMAZANOVA

Arş. Gör. Dr. Ali AKYAR

Ardahan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Rus Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Rus Dili ve Edebiyatı

Yüksek Lisans Tezi

Ardahan, 2023

KABUL VE ONAY

Züleyha Ülker tarafından hazırlanan “N. V. Gogol ‘Kaput’ Eserinde Zamirlerin Orijinal Metin ve Türkçe Çevirilerinde Karşılaştırılması” başlıklı bu çalışma, 22.09.2023 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Bahar GÜNEŞ (Başkan)

Dr. Öğr. Üyesi Shalala Ramazanova (Danışman)

Dr. Öğr. Üyesi Nurgül BAĞCI

Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen ve yukarıda adları yazılı jüri üyeleri tarafından kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Mustafa ŞENEL
Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Ardahan Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan “*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*” kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / Ardahan Üniversitesi Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

22/09/2023

Züleyha ÜLKER

“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü tezle ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulunun** gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, **tezin yapıldığı kurum** tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, **ilgili kurum ve kuruluşun önerisi** ile **enstitü** veya **fakültenin** uygun görüşü üzerine **üniversite yönetim kurulu** tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* **Tez danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** tarafından karar verilir.

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, Tez Danışmanının **Dr. Öğr. Üyesi Shalala RAMAZANOVA** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Ardahan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Züleyha ÜLKER

ÖN SÖZ

İnsanlık yaşamı boyunca sosyal, ekonomik, siyasal nedenlerle toplumlar arası etkileşimlerde bulunulmuştur. Bu etkileşimlerin bir getirisi olarak kültürler arası diyaloglar gelişmiştir ve bunun bir sonucu olarak diller arası etkileşim yaşanmıştır. Diller arası etkileşimden kaynaklı bir dilden başka bir dile yabancı kelime aktarımı yapılmıştır. Fakat her dilin dilbilgisi kuralları kendine has gelişmiştir. Rusça ve Türkçe farklı dil ailelerinden gelmektedir. Bu nedenle çeviri açısından ele alındığında her iki dilde farklılıkların olduğu görülmektedir. Çeviri çalışmalarında kaynak dil ve erek dil olmak üzere en az iki dil bulunmaktadır. Çeviride sözcük anlamı birebir aktarılabileceği gibi cümlelerin genel anlamı da yakın anlamıyla ifade edilebilmektedir. Her dilin kendine özgü bir düzeni vardır ve hiçbir dil bir başka dille bütün olamayacağından çeviri aktarımlarında farklılıklar olabilmektedir ya da çeviride aktarılan dilin tam anlamının verilememesi gibi sorunlarla karşılaşılabilir.

Bu çalışmada, Nikolay Vasilyeviç Gogol'ün '*Şinel*' adlı eserinin Türkçe çevirilerinde '*Palto*' ifadesiyle değil de '*Kaput*' olarak ele alınması gerektiğinin üzerinde durulacaktır. Ayrıca çalışmamızda eserde yer alan zamirlerin Türkçe çeviri metinlerinde dilbilgisi açısından doğru anlam içeriğinde kullanılıp kullanılmadığı örneklerle karşılaştırılarak, çeviri aktarımlarında kültürel farklılıklardan kaynaklanan hataların en aza indirilerek, yazarın anlatımına uygun sonuçların elde edilmesi amaçlanmaktadır. Bu çalışmamız sayesinde, Rusça-Türkçe gibi aynı dil ailesine ait olmayan dillerde zamirlerin çeviri metinlerinde aktarılma biçimleriyle ve dilin kullanımıyla ilgili örnekler verilecektir. Çalışmamızın çeviribilime, öğrencilere, öğretmenlere ve dil öğrenimine katkı sağlamasının yanı sıra öğrencilerin yabancı dil öğrenirken dili anlamalarını kolaylaştırmalarına, öğretmenlerin somut örneklerle derslerinde çeviri farklılıklarını ortaya koymalarına ve başka bir dildeki okuyucuların orijinal eserlerde amaçlanan doğru çeviri aktarıma ulaşmalarında faydalanabilecekleri yararlı bir kaynak olacağını düşünmekteyiz.

Çalışmamın başlangıcından son aşamasına kadar desteğini esirgemeyen, engin bilgileriyle çalışmayı aydınlatan ve bana yol gösteren değerli hocam ve danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Shalala RAMAZANOVA'ya ve eş danışmanım Arş. Gör. Dr. Ali AKYAR

hocama, ayrıca bu vesileyle eğitim hayatım boyunca yolumu aydınlatan tüm kıymetli hocalarıma içtenlikle şükranlarımı sunarım.

Züleyha ÜLKER

Ardahan-2023

ÖZET

ÜLKER, Züleyha. *N. V. Gogol 'Kaput' Eserinde Zamirlerin Orijinal Metin ve Türkçe Çevirilerinde Karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Ardahan, 2023.

Çalışmamızda Gogol'ün 'Kaput' adlı eserinin Türkçe tercümelerinde zamir içeren cümlelerin çevirmenler tarafından nasıl ele alındığı ve erek dile nasıl çevrildiğiyle ilgili incelemeler yapılmıştır. Eserle ilgili yapılan çeviriler incelendiğinde zamir sınıfına ait sözcüklerin Türkçe'ye tercümesinde çevirmenlerin bazı sorunlarla karşılaştıkları tespit edilmiştir. Bu aktarım sorunuyla ilgili yapılan çevirilerin karşılaştırması yapılarak çözüm odaklı bulgular elde etme temelinde konuyla ilgili bir çalışma yapılması amaçlanmıştır. Çalışmanın objesi ve sınırları, kaynak metinden çeviri metnini üç farklı örnek kullanımıyla biçimsel ve anlamsal özellikleri bakımından belirlemektir. Çeviri aktarım sorunlarının aşamalarından biri olan gerçekliği yalnızca anlamsal olarak ele almakla kalmayıp, aynı zamanda onun çağrışımlarını da aktarmada temel olarak alınan üç çeviri metni arasındaki farklılıklar yönünden incelenmiştir. Çalışmada farklı dilbilimcilerin kuramları incelenerek, bilimsel ve dilbilimsel-çeviri araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Tüm bu bilgiler göz önünde bulundurulduğunda, kaynak metin ile çeviri metin arasında aktarım farklılıklarının olması nedeniyle çeviri metinlerinde anlam kayması gibi sorunların ortaya çıktığı görülmüştür. Ayrıca çalışmamızda zamir sınıflandırmalarının Rusçada ve Türkçede aynı sayıda alt başlıklarda yer almadığı ortaya koyularak bazı zamir türlerinin içeriklerinin her iki dilde de aynı anlama sahip olmadığı tespit edilmiştir. İncelememizde çevirmenlerin kaynak metinde yer alanın dışında, çeviride aktarım yaparken ilave kelime kullanımı, üslup, duygu ifadesi ve mizah yoluyla yeni bileşenler ekledikleri, orijinal ifadeden uzaklaşarak durumları yeniden yorumlayıp kendilerine özgü içerik oluşturdıkları sonucuna varılmıştır.

Anahtar Sözcükler:

Edebi çeviri, zamirler, Rus Edebiyatı, Türkçe, biçimsel ve anlamsal özellikler, aktarım sorunları

ABSTRACT

ÜLKER, Züleyha. *Comparison of Pronouns in N. V. Gogol's 'Military Cloak' in Original Text and Turkish Translations*, Master Thesis, Ardahan, 2023.

In our study, in the Turkish translations of Gogol's *'Military Cloak'* was examined how the pronoun sentences were handled by the translators and how they were translated into the target language. When the translations made about the work were examined, it was determined that the translators encountered some problems in the translation of the words belonging to the pronoun class into Turkish. It is aimed to make a study on the subject based on obtaining solution-oriented findings by comparing the translations made about this transfer problem. The object and limits of the study are to determine the translation text from the source text in terms of its formal and semantic features with the use of three different examples. Translation is examined in terms of the differences between the three translation texts, which are taken as the basis for not only dealing with reality semantically but also conveying its connotations, which is one of the stages of translation transfer problems. In the study, the theories of different linguists were examined, and scientific and linguistic-translation research methods were used. When all this information is taken into consideration, it is seen that problems such as meaning shift in translation texts arise due to transfer differences between the source text and the translated text. In addition, in our study, it was revealed that pronoun classifications were not included in the same number of subheadings in Russian and Turkish, and it was determined that the contents of some pronoun types did not have the same meaning in both languages. In our review, it was concluded that translators create unique content by adding new components through additional word use, style, emotion expression and humor, while transferring in the translation other than what is included in the source text, and that they reinterpret the situations by moving away from the original expression and create their own unique content.

Keywords:

Literary Translation, Pronouns, Russian Literature, Turkish, Formal and Semantic Features, Transmission Problems

АННОТАЦИЯ

Улкер Зулейха. *«Сравнительный анализ местоимений в тексте оригинала и Турецком переводе в повести Н.В. Гоголя "Шинель"»* магистерская диссертация, Ардахан, 2023.

На протяжении истории человечества наблюдается непрерывное взаимодействие между различными обществами, обусловленное социальными, экономическими и политическими факторами. Эти взаимодействия приводят к развитию межкультурных диалогов и, следовательно, взаимодействию между различными языками. В результате такого обмена воздействиями происходит перенос иностранных слов из одного языка в другой, но при этом грамматические правила каждого языка сохраняют свою индивидуальность. Например, русский и турецкий языки принадлежат к разным языковым семьям, что создает определенные различия в их структуре и употреблении.

Исследование в области перевода предполагает работу с минимум двумя языками - исходным и целевым. При переводе возможны два подхода: точный перенос значения слова или передача общего смысла предложения с некоторой степенью приближения. В этом процессе каждый язык располагает уникальной структурой и порядком слов. Так как языки не могут быть полностью однозначно эквивалентными друг другу, возникают различные трудности, такие как противоречия в переводе или невозможность передачи точного смысла исходного текста.

Следовательно, в исследованиях перевода необходимо учитывать не только лингвистические аспекты, но и культурные и контекстуальные особенности. Понимание того, как языки взаимодействуют и какие факторы влияют на процесс перевода, помогает нам более глубоко осознать сложности и нюансы этой многогранной задачи. В данном исследовании рассматриваются передачи местоимений в турецких переводах гоголевского "Шинель". Сопоставительный анализ переводов иллюстрирует некоторые основные проблемы, с которыми сталкиваются переводчики-носители турецкого языка, выявляя проблемы передачи в переводе. **Цель исследования** - выявить общие и специфические элементы

местоимений в области русского и турецкого языкознания и определить формы выражения, создающие трудности при переводе. **Предметом и рамками исследования** является определение формальных и семантических характеристик текста перевода с исходного текста на примере трех различных примеров. Различия между тремя текстами перевода рассматриваются на основе передачи реалий, что является одним из этапов решения проблем перевода, не только семантических, но и коннотационных. **Методом исследования** являются общенаучные и лингвострановедческие методы исследования перевода, в ходе исследования рассматриваются теории различных лингвистов. В свете всей этой информации становится понятно, что такие проблемы, как смысловой сдвиг, возникают из-за трансляционных различий между исходным и переводным текстом. Переводчики создают свое уникальное содержание, добавляя новые компоненты за счет использования дополнительного слова, стиля, выражения эмоций и юмора, далеких от оригинального выражения, и по-новому интерпретируя ситуации, отличные от тех, что содержатся в исходном тексте. **Целью исследования** является выявление общих и специфических составляющих местоимения в русском и турецком лингвокультурологическом поле. Для достижения указанной цели необходимо решение следующих задач:

- Рассмотрение понятия «простого предложения и местоимения» в грамматике.
- Анализ местоимений в произведении писателя.

Для решения поставленных задач автором используются различные методы, включая общенаучные (анализ, синтез, сравнение), описательный метод и метод лингво-переводческого исследования.

Структура работы.

Диссертация изложена на 90 страницах машинописного текста. Работа состоит из введения, трех глав, разделенных на параграфы, заключения и списка используемой литературы, который включает 62 источника.

Во введении обоснована актуальность проблемы и её практическая значимость. **В первой** главе даётся теоретическое обоснование понятия «простого предложения». В выводах по ней подводятся итоги изучения материала, общие, отличительные черты простого предложения. **Во второй главе** даётся теоретическое обоснование понятия «местоимения» и их общие, отличительные черты в русском и турецком

языке. В третий главе излагается числа местоимений в повести «Шинель», образцы предложений из текста, комментирования используемых местоимениях в предложении. В выводах по ней описывается общие, отличительные использования местоимений. Заключение является суммированием всех основных выводов, полученных в ходе написания данной магистерской работы, в нём изложены наиболее важные положения рассмотренной проблемы. **Новизна и актуальность** данной работы заключается во введении в научный обиход результатов сравнительно-культурологического анализа, значения местоимений в русском и турецком языках на материале сравниваемых переводах, выявление их общих и отличительных признаков и функций в русском и турецком языках. Результаты данного исследования могут быть использованы литераторами, культурологами, а также студентами филологических отделений вузов.

Апробация результатов исследования. Диссертация подготовлена на кафедре русского языка и литературы Ардаханского государственного университета, где проведено ее рецензирование и обсуждение. По теме диссертации опубликована глава в книге: RAMAZANOVA Shalala, ÜLKER Züleyha, N.V. Gogol'un "Шинель-Şinel"Adlı Uzun Öyküsü Türkçe Çevirisinde Neden "Palto" Değil "Kaput" Olmalı, Filolojide Güncel Araştırmalar Bilimsel kitap (bölümü), Gece Kitaplığı, 1. Basım, 227 s., 145-160, ISBN: 978-625-430-711-9 (Yök Yayın İd.: 8283242)

Ключевые слова: *Н.В. Гоголь, «Шинель», местоимения, литературный перевод, местоимения, русская литература, турецкий, формальные и семантические особенности, проблемы переноса, русско-турецкий перевод, сравнительный переводов*

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	ii
ETİK BEYAN.....	iv
ÖN SÖZ.....	v
ÖZET.....	vii
ABSTRACT	viii
АННОТАЦИЯ.....	ix
İÇİNDEKİLER	xii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xiv
TABLolar DİZİNİ	xv
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM.....	8
RUS VE TÜRK DİLİNDE BASİT CÜMLE YAPILARI.....	8
2. BÖLÜM.....	15
RUS VE TÜRK DİLİNDE ZAMİRİN TANIMI.....	15
2.1. RUS VE TÜRK DİLİNDE ŞAHIS ZAMİRLERİ	17
2.2. RUS VE TÜRK DİLİNDE İYELİK ZAMİRLERİ.....	21
2.3. RUS VE TÜRK DİLİNDE DÖNÜŞLÜ ZAMİRLER	24
2.4. RUS VE TÜRK DİLİNDE OLUMSUZLUK ZAMİRLERİ	26
2.5. RUS VE TÜRK DİLİNDE SORU ZAMİRLERİ	28
2.6. RUS VE TÜRK DİLİNDE İŞARET ZAMİRLERİ	30
2.7. RUS VE TÜRK DİLİNDE BELGİSİZ ZAMİRLER	32
2.8. RUS VE TÜRK DİLİNDE İLGİ ZAMİRLERİ	35
3. BÖLÜM.....	38
‘KAPUT’ ESERİ İÇERİSİNDE YER ALAN ZAMİRLERİN AKTARIMI.....	38
3.1. ŞAHIS ZAMİRİ BULUNAN CÜMLELERİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ	41
3.2. İYELİK ZAMİRİ BULUNAN CÜMLELERİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ	50

3.3. DÖNÜŞLÜ ZAMİR BULUNAN CÜMLELERİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ	56
3.4. OLUMSUZLUK ZAMİRİ BULUNAN CÜMLELERİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ	62
3.5. SORU ZAMİRİ BULUNAN CÜMLELERİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ	65
3.6. İŞARET ZAMİRİ BULUNAN CÜMLELERİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ	69
3.7. BELGİSİZ ZAMİR BULUNAN CÜMLELERİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ	72
3.8. İLGİ ZAMİRİ BULUNAN CÜMLELERİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ	74
SONUÇ.....	77
KAYNAKÇA	81
EKLER.....	86
EK 1. ORJİNALLİK RAPORU FORMU	86
EK 2. ETİK KURUL MUAFİYET İZNİ.....	87
ÖZ GEÇMİŞ.....	88

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

A.D.E.	Adı geçen eser (Kaput)
TDK	Türk Dil Kurumu

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Rus Dilinde Basit Cümle Yapısı.....	9
Tablo 2. Türk Dilinde Cümle Yapısı.....	13
Tablo 3. Şahıs Zamirlerinin İsmine Hallerine Göre Çekimi.....	20
Tablo 4. İyelik Zamirlerinin Cinsiyete Göre Çekimleri.....	22
Tablo 5. İyelik Zamirlerinin İsmine Hallerine Göre Çekimi	23
Tablo 6. Dönüşlü Zamirin İsmine Hallerine Göre Çekimi	24
Tablo 7. Türk Dilinde Dönüşlü Zamirin İsmine Hallerine Göre Çekimi	26
Tablo 8. Olumsuzluk Zamirinin İsmine Hallerine Göre Çekimi	27
Tablo 9. Türk Dilinde Olumsuzluk Zamirinin İsmine Hallerine Göre Çekimi	28
Tablo 10. ‘Кто- Что’ Soru Zamirlerinin İsmine Hallerine Göre Çekimi	29
Tablo 11. Türk Dilinde ‘Kim?-Ne?’ Soru Zamirinin İsmine Hallerine Göre Çekimi	30
Tablo 12. İşaret Zamirlerinin Tekil-Çoğul, Cins ve İsmine Hallerine Göre Çekimi	31
Tablo 13. İşaret Zamirlerinin İsmine Hallerine Göre Çekimi.....	32
Tablo 14. Belirsiz Zamirlerin Tekil-Çoğul, Cins ve İsmine Hallerine Göre Çekimi	33
Tablo 15. ‘Кое-Кто, Кое-Что, Несколько’ Zamirlerinin İsmine Hallerine Göre Çekimleri	34
Tablo 16. İlgi Zamirinin İsmine Hallerine, Cins ve Sayıya Göre Çekimi	36
Tablo 17. Şahıs Zamirlerinin İsmine Hallerine Göre Kullanım Sayıları	38
Tablo 18. İyelik Zamirlerinin İsmine Hallerine Göre Kullanım Sayıları	39
Tablo 19. İyelik Zamirlerinin İsmine Hallerine Göre Kullanım Sayıları	39
Tablo 20. Olumsuzluk Zamirlerinin İsmine Hallerine Göre Kullanım Sayıları	39
Tablo 21. Soru Zamirlerinin İsmine Hallerine Göre Kullanım Sayıları	40
Tablo 22. İşaret Zamirlerinin İsmine Hallerine Göre Kullanım Sayıları.....	40
Tablo 23. Belgisiz Zamirlerin İsmine Hallerine Göre Kullanım Sayıları.....	40
Tablo 24. İlgi Zamirlerinin İsmine Hallerine Göre Kullanım Sayıları	41

GİRİŞ

Çeviri çalışmalarında aktarılan ve aktarım yapılan olmak üzere en az iki dil yer almaktadır. Çeviride sözcük anlamı birebir aktarılabileceği gibi cümlelerin genel anlamı da yaklaşık olarak ifade edilebilmektedir. Her dilin kendine özgü bir düzeni vardır ve hiçbir dil bir başkasıyla bütün olamayacağından dolayı aktarımda ters düşmeler ya da aktarılan dilin tam anlamının verilememesi gibi sorunlarla karşılaşılabilir. Çeviri sorunları iki ayrı dil sisteminin, iki farklı kültürün ve iki yaratıcı bireyin etkileşimi olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda B. Güneş'e göre “*çevirmenin orijinali algılamasının benzersizliği, dillerin çeşitliliği, sosyo-kültürel ortamdaki farklılıklar, çevirmenin sanatsal algısı tarafından belirlenen bireyselliği, yeteneği, dil araçlarının seçiminin benzersizliğinin özellikle önemli olduğu*” belirtilmektedir (2023, s. 1252, bkz. Vinogradov, 2001). Dolayısıyla bir çevirmenin sahip olduğu arka plan bilgisi, orijinal eserin ortaya çıktığı dönem ve ortam çeviri çalışmalarında büyük etki yaratmaktadır. Kelimenin orijinalde verilen anlamı ile yerine kullanılan eş anlamlı kelimeler terminolojik karışıklığa neden olabilmektedir. Eserin çeviri metninde farklı çevirmenlerin çalışmaları incelendiğinde çeviriye yansıyan birçok karakteristik özelliğin, çevirmenin kişisel özelliklerinden kaynaklandığını söyleyebiliriz. İki farklı dil ele alındığında eşdeğer olmayan kelime daracığından kaynaklı tercüme sorunlarıyla da karşılaşılabilir (Erten, 1993, s. 1-31; Federovna, 2005, s. 1-210). Farklı araştırmacıların çalışmalarına dayanarak karşılaştırmalı çeviri analizlerinde her dilin kendine has özellikleriyle ilgili tipik çeviri zorluklarının nasıl aşıldığı ve orijinal unsurların çeviri aktarımının yapılmasından ziyade, olduğu şekilde kaldığı görülmektedir. Çevirmenin yaratıcılığının yüksek olması da çeviri süreci açısından zorlayıcı olabilmektedir; çünkü derin bilgiye sahip olması sanılanın aksine engelleri çoğaltabilir. Ayrıca çevirmenin duyarlılık düzeyi oldukça yüksek olması nedeniyle, kullandığı kelimelere, çeviriye karşı titizlikle yaklaşmaktadır. Bu nedenle yüksek farkındalık çevirmeni elde edilen sonuçtan uzaklaştırabilir. Öte yandan çevirmen hem orijinalde hem aktarılan dilde her iki dilin tarihini, kültürünü, örf adetlerini, dil özelliklerini bilmek zorundadır. Aksi takdirde aktarım başarısız olur. Çeviri aktarma sorunlarında ulusal özellikleri ve tarihi dokuyu korumak başta gelen unsurlardandır. Bu nedenle çeviride asıl anlatılmak istenilenin aktarılması büyük bir başarı olarak kabul edilmektedir. Diller, kültürler arası

farklılıklardan kaynaklanan kelime dağarcığı sorununu en iyi şekilde yönetebilmek çevirmenin ustalığının kanıtı olarak kabul edilebilmektedir. Bu problemin çözümünde; orijinalde yer alan eşdeğer olmayan kelimelerin anlatmak, aktarmak istediği ulusal, tarihsel özellikleri var olan kültürün dokusu içerisinde harmanlayarak alıcı kültürde yer almayan nesnelerin, anlamsal özelliklerin en uygun karşılığı seçilerek bu özelliklere vurgu yapmak bir yol olarak sunulabilmektedir. Orijinal eserin geçtiği bölge ve okuyucuların yaşadığı bölgeler de bir çevirmen için aktarım sorunları oluşturabilmektedir. Örneğin; çalışma konumuz olan ‘Kaput’ eseri Petersburg’da geçmektedir ve eserde vurgulanan soğukun şiddetini sıcak iklimde yaşayan bir okuyucunun anlaması oldukça güçtür. Temel ihtiyaç olarak yenilenmeye gerek duyulan kıyafet, farklı iklimlerde yer alan okuyucuya eskimesinden dolayı yenileme ihtiyacı şeklinde algı oluşturabilmektedir. Çünkü eserde kaputun oldukça eskidiğinden, soğuk içine geçirdiğinden bahsetmesiyle bu soğuk iklimi bilen okuyucu tarafından bu ihtiyaç korunma, barınma şeklinde algılanırken, diğer taraftan bunun sadece bir yenileme ihtiyacı olabileceği düşünülmektedir. Gerçeklik ve çevrilebilirlik bağlamında çevirmeni zorlayan alanlardan birisidir. Çeviri aktarım sorunlarını özetleyecek olursak:

- 1) Anadilde yer alan nesnenin hedef dilde karşılığının olmaması,
- 2) Gerçekliği yalnızca anlamsal olarak değil, onun çağrışımlarını da aktarma, olarak sıralandırabiliriz.

Çeviri yaparken izlenecek başlıca yollar vardır. Bir çevirmen yorumlu ya da yorumsuz bir şekilde, sözcüklerin yakın anlamlarını kullanarak, tanımlayıcı ifadelerle, anlamsal açıdan yeni kelimeler türeterek çeviri yapabilmektedir. Çevirmenin dikkat etmesi gereken unsurlar arasında ise anlatılanın tamamını vermek ya da vermemek gibi bir sorun da yer almaktadır. Bazı durumlarda okuyucuya aktarılan her şeyi birebir iletmenin de yol açtığı aktarım sorunlarının olabileceği görülmektedir (Federovna, 2005, s.1-210; Bengi, 1990, s. 1-11; Erten, 1993, s. 1-31; Odacıoğlu, 2020, s. 1-192; Öztürk, 2020, s. 1-4).

Aktarım sorununu ele aldığımızda eserin ismiyle başlayabiliriz. Öyle ki Çarlık Rusyası’nda unvanlar, üniformalar ve rütbe sistemi oldukça önemli yer tutmaktaydı. 1827 yılı Rusyası’nda üniformalar üzerinde bulunan apoletler sayesinde memur ve subay ayrımı yapılmaktaydı. Rütbelere arasındaki ayrımlar üniformalar üzerindeki aksesuar türlerine göre belirlenmekteydi. “*Üniformalar; kaşkorse veya yelek, üniformalı kuyruklu*

ceket (redingot), ceket, pantolon, başlıklar, ayakkabılar, kaput olarak ifade edilmektedir. Kaput dış üniforma askeri veya sivil kıyafettir” (Ramazanova ve Ülker, 2023, s.154, bkz. Kirsanova, 1995, s. 327). Üniformadaki açık sarı veya beyaz düğmeler il armasını temsil etmiştir (Şepelyov, 2005). Rus toplumunda üniformalara verilen bu önem günlük yaşantıyı da oldukça etkilemiştir. Böylelikle *“Rütbelerin isimleri aynıken, pozisyonları çok farklıdır. Üniforma, tüm kamu hizmeti türlerini birleştiren dış unsur olarak görev yapmaktadır. Kamu kurumunda giyilen üniformaları askeri üniformalardan ayıran başlıca özelliği; askeri üniformalar Rütbeye göre apoletlerindeki yıldız ve püsküller, kumaş rengi ve kalitesi öne çıkarken sivil üniformada ise çalıştığı kurumun amblemi ve kıdemine göre kumaşın rengi ve kalitesi öne çıkmaktadır*” (Ramazanova ve Ülker, 2023, s. 153). Rütbelerin yansıttığı önemi, en iyi şekilde Griboyedov, Çehov, Lermontov, Gogol gibi Rus yazarların eserlerinde sıklıkla görmekteyiz. Örneğin; ‘Şinel’ eserinde yer alan dokuzuncu derecede memur Titr danışmanı (Ramazanova ve Ülker, 2023, s. 150) Akakiy Akakiyeviç’in kendisi için eskiyen kaputunun yerine yenisini diktirmek istediğinde, gerek terzi ile arasında geçen diyaloglarda gerek kendi kendine olan konuşmalarında seçilen kumaşın önemi yansıtılmıştır.

Öte yandan kaput ve paltonun ayırımına gelince; palto günlük hayatta tüm aile bireyleri için sokakta kullanmak üzere tasarlanmış kıyafetlerin genellikle daha uzun olanıdır. Palto kelimesi Fransız kökenli olan üst giyim manasına gelen ‘paletot’ kelimesinden türemiştir. Palto daha önceden bilinmesine ve geniş bir kaftan ya da uzun bir mantoya uygulanmasına rağmen, Rus kültüründe 1840’ların sonlarında ortaya çıkmıştır. On dokuzuncu yüzyılın ortalarına gelindiğinde palto, iç mekanlarda kullanılamayan dış mekan odaklı bir giysi olarak işlev ve biçim açısından istikrar kazanmıştır (Ramazanova ve Ülker, 2023, bkz. Kirsanova, 1995, s. 193). Netice itibarıyla kaput iç mekanda askeri ve sivil kıyafet iken palto ise halkın bütün bireyleri tarafından kullanılan dış mekan ürünüdür.

Bu bağlamda Ramazanova ve Ülker: *“Rusya’da üniforma olarak görev gören Kaput anlayışı 1840 yılına kadar Rusya’da ‘palto’ kelimesi gündelik hayatta benimsenmediğinden dolayı varlığını sürdürmüştü. Ve bu nedenle 1841 yılında ünlü yazar Gogol’un yazdığı eserinin adını “Palto” değil “Şinel” yani “Kaput” olarak adlandırmıştır*” diye belirtirler (2023, s. 158).

Araştırmacılar Ramazanova ve Ülker'in düşüncelerini benimseyerek; Nikolay Vasilyeviç Gogol'ün Türkçe çevirisinde 'Palto' değil, '*Kaput*' olarak ele alınması ve eserdeki zamir kullanımının Türkçe çevirisinin karşılaştırılmalı incelemesi **çalışmamızın konusudur**. Gogol'ün '*Kaput*' eseri üzerinde yer alan zamirlerin Türkçe çeviri metinlerinde dilbilgisi açısından doğru anlam içeriğinde kullanılıp kullanılmadığı örneklerle karşılaştırılarak, çeviri aktarımlarında kültürel farklılıklardan kaynaklanan hataların en aza indirilerek, yazarın anlatımına uygun sonuçlar elde edilmesi amaçlanmıştır. Araştırma konusu olarak seçilmesinin temel nedeninde zamir aktarımlarında gözlemlenen sorunlar, orijinal eserin çevirisini yaparken tespit edilen tutarsızlıklar yer almaktadır.

Çalışmanın amacı, zamirlerin Rusça ve Türkçe dilbilim alanındaki ortak ve belirli unsurlarını tespit etmek ve çeviride zorluk yaratan ifade biçimlerini tanımlamaktır. Araştırmanın amacı ve kapsamı, kaynak metnin biçimsel ve anlamsal özelliklerini üç farklı örnekle açıklamaktır. Çeviride üç ayrı metin arasındaki farklar, çeviri sorunlarını çözmenin aşamalarından biri olan gerçeklerin aktarımı temelinde sadece anlamsal değil, aynı zamanda çağrışımsal açıdan da incelenmektedir.

Çalışmanın hedefi, dilbilgisindeki 'zamir' kavramı ele alınarak, bahsi geçen eserdeki zamirlerin cümle içerisinde analizinin yapılmasıdır. Bu hedefe ulaşmak için aşağıdaki görevlerin yerine getirilmesi öngörülmüştür:

- Zamirlerin Rus dilinden Türk diline çevirisinin dilbilimsel olarak incelenmesi,
- Zamirlerin Rus dilinden Türk diline çevirisinin işlevsel olarak incelenmesi.

Bu çalışmada hedeflere ulaşmak için genel olarak bilimsel yöntemler ve dilbilimsel-çeviri **araştırma yöntemleri** kullanılmaktadır. Çalışma sırasında farklı dilbilimcilerin teorileri dikkate alınmaktadır. Analiz, sentez ve karşılaştırma gibi bilimsel yöntemler, dilbilimsel-çeviri araştırmalarında kullanılarak zamirlerin incelenmesi ve hedef dilden çeviri diline aktarımı gerçekleştirilmiştir. Bu inceleme sonucunda, kaynak metin ile çeviri metin arasındaki aktarım farklılıklarından ortaya çıkan yanlışlar, bozukluklar gibi sorunlar tespit edilmiştir. Tüm bu bilgiler ışığında, anlamsal kayma gibi sorunların kaynak metin ve çeviri metinleri arasındaki aktarım farklılıklarından kaynaklandığı açıklanmıştır.

Çalışma, iki kültürün zamirlerinin çeviride anlamsal ve sözdizimsel yapılarında benzerlik ve farklılık özelliklerini belirlemeye yönelik yapılmıştır. Bu konuda birçok dilbilimcinin* çalışmalarından faydalanılmıştır.

Ayrıca çalışmada yapılan incelemeler ve kullanılan dilbilimsel-çeviri araştırma yöntemleri sayesinde, zamirlerin çeviri sürecindeki önemi ve zorlukları daha iyi anlaşılmış ve çeviri kalitesinin arttırılmasına katkı sağlanmıştır. Öte yandan dilbilimcilerin çalışmaları, dil ve kültür arasındaki ilişkilerin anlaşılmasına ve çevirinin kültürel uyumluluğunun sağlanmasına da yardımcı olmuştur.

Böylelikle zamirler ismi ya da nesneleri gösterme şekillerine göre sekiz alt başlıkta incelenmiştir. Bunlar; “*şahıs, iyelik, dönüşlü, olumsuzluk, soru, işaret, belgisiz ve ilgi*” zamirleridir. Gogol’ün ‘*Kaput*’ eserinde kullanım yoğunluğuna göre 453 adet şahıs zamiri, 70 adet iyelik zamiri, 28 adet dönüşlü zamir, 42 adet olumsuzluk zamiri, 25 adet soru zamiri, 166 adet işaret zamiri, 72 adet belgisiz zamir, 326 adet ilgi zamiri tespit edilmiştir. Bahsedilen sekiz zamir türüne ek olarak Rus dilinde dokuzuncu zamir türü olan belirtili zamir kavramı da mevcuttur. Fakat bu zamir türünün Türk dilinde bulunmaması ve incelememizin temelinde yer alan karşılaştırma kavramı nedeniyle çeviri metinleri açısından bir karşılaştırma yapılamayacağından dolayı araştırmamıza dahil edilmemiştir. Ancak Rus dilinde özellikle özneyi pekiştirmek amaçlı kullanılan, ‘**cam**’ zamiriyle özdeşleşmiş olan belirtili zamir türünü de göz ardı etmemek gerekmektedir.

Araştırma malzemesi olarak;*

Gogol’ün orijinal metni ‘*Kaput*’ ve Türkçe çevirileri

1. ‘Palto’ Bordo Siyah Yayınevi Aslı Takanay 2003,
2. ‘Palto’ Varlık Yayınları Nihal Yalaza Taluy 2019,
3. ‘Palto’ İş Bankası Kültür Yayınları Mazlum Beyhan 2010.

Türkçe metin çevirisinde üç farklı yayınevinin seçilmesinin sebebi, çeviri metinlerinde gözlemlenen farklılıklardan kaynaklanmıştır.

Çalışmanın yeniliği ve güncelliği, karşılaştırılan çevirilerin materyallerine dayanarak Rusça ve Türkçe’de zamirlerin anlamlarının karşılaştırmalı kültürel analizinin

*V.V. Babaytseva, S. Aiupova, İ. M. Pulkina, Ye. B. Zahava-Nekrasova, L. Mkartçyan, E.V. Reznikova, Yu. V. Slojenikina, A. V. Rastyagayev, V.D. Starıçenok, T.V. Baluş, O.E. Gorbatsëviç, V.T. İvatoviç-Babiç, T.V. Ratko, A.V. Çuhanova, I. F. Timofeeva, Sh. Ramazanova, Ye. Ç. Gordeyeva, B. Demir, L. Karahan, M. Kürüm, E. Besli, C. Başdaş, A. Akyar, A. Akçataş, B. Güneş.

*Çeviri metinleri yayın evine göre numarandırılacaktır. 1. Yayınevi Bordo-Siyah, 2. Yayınevi Varlık, 3. Yayınevi ise İş Bankası’dır. Çalışmamızın devamında yayınevleri numaralarla belirtilecektir.

sonuçlarının bilimsel kullanıma sunulmasında, bunların ortak ve ayırt edici özelliklerinin belirlenmesinde yatmaktadır.

Çalışmanın literatüre olan katkısı, Rusça-Türkçe gibi aynı dil ailesine ait olmayan dillerde zamirlerin çeviri metinlerinde aktarılma biçimleri, dilin kullanımı gösterilerek çeviribilime, öğrencilere, öğretmenlere ve dil öğrenimine katkı sağlayabileceği niteliğindedir. Bu yolla öğrencilerin yabancı dil öğrenirken dili anlamalarını kolaylaştırmaya, öğretmenlerin somut örneklerle derslerinde farklılıkları ortaya koymasına ve başka bir dildeki okuyucunun orijinal eserlerde amaçlanan doğru aktarıma ulaşmasına katkıda bulunabileceği düşünülmüştür.

Çalışma giriş, üç bölüm alt başlık, sonuç ve kaynakçadan oluşmaktadır. **Giriş**, aktarım sorununun güncelliğini ve pratik önemini doğrulamaktadır.

Birinci bölüm Rus ve Türk dilinde yer alan basit cümle yapılarının karşılaştırılmalı incelemesinden oluşmuştur. İnceleme sonucunda her iki dilin de ortak paydası olarak basit cümle yapılarında bildirilen tek bir yargının söz konusu olduğunu, ayrıca cümle içerisinde yer alan yardımcı unsurların cümlede ifade edilen yargının sonucunu değiştirmede ve bu nedenle dolaylı basit cümle yapısı olarak kabul edildiği görülmüştür.

İkinci bölüm ve alt başlıklarda zamir türlerini Rus ve Türk dilinde tanımlama ve açıklamadan oluşmuştur. Zamir nesneleri, onların işaretlerini, sayısını, niteliklerini gösteren ancak adlandırmayan cümlelerin bir ögesi olarak kelime anlamı açısından her iki dilde de aynı içerikte olmasının yanı sıra kullanım açısından aktarımına göre farklılıkların yer aldığı gözlemlenmiştir. Bu bölümde sekiz alt başlıkta zamir türleri karşılaştırmalı olarak tanımlanmıştır.

Üçüncü bölümde kaynak metinde zamirlerin geçtiği cümleler seçilerek, Türkçe çevirisinde kullanım şekilleri açıklanmıştır. Kaynak metinde yer alan zamirlerin çoğunlukla hedef dile aktarılmadığı gözlemlenmiştir. Bunun başlıca nedenlerinin Türk dilinde özellikle şahıs zamirleri gizli özne olarak yer aldığı, hedef dilde dönüşlü zamir kullanımının anlamsal açıdan kaymaya neden olabileceği, ilgi zamirlerinin ise kaynak dil ve hedef dilde kullanımlarının tamamen farklı olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç bu yüksek lisans tezinin yazılması sırasında elde edilen tüm ana sonuçların bir özeti, dikkate alınan sorunun en önemli hükümlerini ana hatlarıyla belirtmektedir. İki farklı dil ailesinde yer alan Rusça ve Türkçe’de diller arası kültür farklılıklarından kaynaklanan eşitlenememe sorunu ortaya çıkmıştır. Diller arası farklılıklar ve kültürel

faktörlerin etkisiyle Rus ve Türk dilinde yer alan cümle yapıları, zamir kullanımlarının benzerlik ve zıtlıklar vb. gözlemlenen unsurları ortaya konulmuştur. Çevirmenlerin yapmış oldukları kelime değişimleri, üslup, ifade ve anlam açısından kendi yorumlarıyla ürettikleri yeni içeriğin, orijinal dilden oldukça uzak, aktarılmak istenenin dışında olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu tür bir aktarımın Türk okuyucularının Gogol'ün edebi dünyasını, üslubunu ve mizahını anlamasını güçleştireceği düşünülmektedir.

1. BÖLÜM

RUS VE TÜRK DİLİNDE BASİT CÜMLE YAPILARI

İnsanın iletişim kurmasında, duygu ve düşüncelerini karşı tarafa iletmesinde cümle önemli bir yer tutmaktadır. Bir cümlede bildirilen yargı iki temel faktörden oluşmaktadır. Bunlar yargının yüklediği oluş ya da kılış ve bunu gerçekleştiren kişi veya nesnedir. Yargının yüklediği yüklem, gerçekleştiren ise özne olarak adlandırılmaktadır (Pekdaş, 2017, s. 4). Cümlede özne isim, zamir ya da nesne olabilir. Özneyi oluşturan kişiler ‘ben, sen, o vb.’ şahıs zamirlerinden herhangi birisi olabilir. Şahıs zamirleri yapısal olarak isimlerle bağıntılı olan fakat anlamsal özellikleri açısından şahıs zamiri kategorisinde yer alan, cümlede kişileri belirten zamir türüdür. Bunlar “cümlede yalın halde kullanıldıklarında özne, diğer ismin hallerine göre çekimlendiğinde ise tümleç görevinde olur” (Akyar, 2018, s. 10).

Basit cümle ise tek bir yargı bildiren ve tek bir ana ögesi bulunan cümle yapılarından oluşmaktadır. Rus dilinde basit cümle türü tek ögeli cümleler ‘односоставные предложения как тип простого предложения’ olarak adlandırılır. Tek ögeli bir cümle, yüklem ya da özne ile aynı biçimde olan bir ana ögeye sahip cümledir. Bu ana öge yalnızca bir eylemi, olguyu ya da nesneyi adlandırmakla kalmaz, aynı zamanda bunların gerçeklikle ilişkisini de ifade eder ve böylece herhangi bir cümle için gerekli olan yüklem niteliği yaratır (Babaytseva, 1983, s. 113). Yüklem olarak kullanılan kelime isim ya da fiil olabilir. Kelime kökünde bu tür bir ayırım gözetilmez. Basit cümleler sadece yüklemden oluşabileceği gibi, **özne, özne-yüklem ya da özne-nesne-tümleç-yüklem** şeklinde de karşımıza çıkabilmektedir. Bazı Rus dili araştırmacıları basit cümleyi şu şekilde tanımlamaktadırlar: “Basit cümle tek bir dilbilgisel temeli olan cümlelerdir. Dilbilgisel temel; iki ana üye olan özne ve yüklem, sadece temel öğelerden biri olan özne ve ya yüklemden oluşabilir. Cümlede özne ve yüklem yanısıra dolaylı tümleç, belirteç, nesne, zarf ve zarf tümleci gibi ikincil üyeler de yer alabilir” (Nikolayev, 2019, s.1; Aiupova, Demir ve Aiupov, 2015, s. 37-38). Bu tanımdan yola çıkarak basit cümlelerin ayırımını yapabilmek için cümle içerisinde yer alan özne veya yüklem varlığına bakılması oldukça önemlidir.

Basit cümle yapısının türlerini örneklerle gösterecek olursak:

Tablo 1. Rus Dilinde Basit Cümle Yapısı

Простое предложение			
Двусоставное		Односоставное	
Полное	Полное	Полное	Полное
		Гл.член. подлежащее назывное	Гл.член. сказуемое
		Безличное предложение	
		Определенно-личное предложение	
		Неопределенно-личное предложение	
		Обобщённо-лично предложение	
		Инфинитивное предложение	

Двусоставное (Cümlede iki temel öge olan özne ve yüklemnin bulunduğu iki yapılı basit cümle türüne denir): *Есть в Петербурге сильный враг всех, получающих четыреста рублей в год жалованья или около того* (Gogol, 1994, s. 7).

Односоставное (Cümlede temel öğelerden ya özne ya da yüklemnin bulunduğu tek yapılı basit cümle türüne denir):

- **определенно-личные предложения** (*belirli-kişisel cümleler*): *Вот лучшие приду к нему в воскресный день утром* (A.d.e., s. 12).
- **неопределенно-личные предложения**: (*belirsiz-kişisel cümleler*): *Ребенка окрестили* (A.d.e., s.4).
- **обобщенно-личные предложения**: (*genelleştirilmiş-kişisel cümleler*): *За Петровичем водилась блажь заломить черт знает какую непомерную цену* (A.d.e., s. 12).
- **безличное предложение** (*öznesi belli olmayan cümleler*): *В департаменте не оказывалось к нему никакого уважения* (A.d.e., s. 4).
- **инфинитивные предложения**: (*yüklemli cümleler*): *Назвать ребенка во имя мученика Хоздазата* (A.d.e., s. 4).
- **номинативные предложения**: (*nominatif (isimlendirme) cümleleri*): *Дверь, фонарь, стол, квартира.*

Tek yüklemli bir öğeli cümlelerin yapısı ve semantiğini açıklayalım:

1. **Определенно-личные предложения (belirli-kişisel cümleler)**

Belirli-kişisel cümleler, konuşmacının veya muhatabın doğrudan katılımcılarının eylemlerini veya durumlarını ifade eden tek ögeli cümlelerdir. Bu cümlelerde, fiil biçiminden de anlaşılacağı üzere, eylem belirli bir kişi tarafından gerçekleştirilir. Belirli şahıs cümlelerinde yüklem, 1. ve 2. tekil veya çoğul şahsı ile şimdiki ve gelecek zamanda (**изъявительное-belirteç**) ve (**повелительное-emir**) kiplerinde ifade edilir. Belirli-kişisel cümlelerde yüklem aşağıdaki biçimlerde ifade edilebilir: *напишу, напишешь, напишем, напишете, давай(те) напишем; читаю, читаешь, читаем, читаете, буду читать, будешь читать, будем читать, будете читать.*

Yukarıda açıklanan ilgili bilgiye, ben, sen, biz, siz özneleri eklenerek iki ögeli bir cümle halinde aktarılabilir. *Люблю тебя, моя Турция...*

2. **Неопределенно-личные предложения: (belirsiz-kişisel cümleler)**

Belirsiz-kişisel cümleler, belirsiz bir kişinin eylemini veya durumunu ifade eden tek ögeli cümlelerdir; eylemci, kişisel olarak düşünülmesine rağmen dilbilgisel temelde adlandırılmaz, ancak onun eylemi esas eylemdir.

Bu tarz cümlelerde 3. çoğul şahıs hali (şimdiki ve gelecek zaman, belirteç ve emir kipi) veya fiillerin çoğul formları (geçmiş zaman, koşullu şart kipi veya sıfatlar) cümlelerin ana üyesi olarak karşımıza çıkmaktadır: *обсуждают, будут обсуждать, обсуждали, пусть обсуждают, обсуждали бы; (ею) довольны; (ей) рады...* Örnek: *По улицам слона водили... (Krîlov, 1808). Говорят, вы хороший друг. Меня позвали на собеседование.*

Yüklemi 3. çoğul şahıs fiil olan cümleler, eylemi yapan kişilerin sayısı veya önem dereceleri hakkında hiçbir bilgi içermez ve şunları ifade eder: 1) Bir grup insan: *В университете проводят соревнования.* 2) Tek bir kişi: *Мне позвонили.* 3) Hem tek bir kişi hem de bir grup kişi: *Меня зовут в театр.* 4) Bilinen, bilinmeyen bir kişi: *Во дворе шумят. Мне поставили тройку.*

Belirsiz-kişisel cümlelerin yapısında çoğunlukla yardımcı cümlecikler bulunur: 1) Yer ve zaman koşulları: *В огороде пели. В соседней аудитории шумят.* 2) Cümlelerin başındaki tümceler: *Нас позвали в комнату. Черный плед скрыл все следы.*

3. **Обобщенно-личные предложения: (genelleştirilmiş-kişisel cümleler)**

Genelleştirilmiş-kişisel cümleler, yüklemi fiilinin geniş, genelleştirilmiş bir grup insan tarafından gerçekleştirilen bir eylemi belirttiği tek ögeli cümlelerdir. Genelleştirilmiş-

kişisel cümlelerde fiil halindeki yüklem, belirli-kişisel ve belirsiz-kişisel cümleler ile aynı biçimdedir. Herkese hitap eden deyimler, atasözleri, deyişler, özdeyişler, kurallar, tavsiyeler ve emirler çarpıcı örneklerdendir. Örnek: *Семь раз примерь, один раз отрежь. Цыплят по осени считают* (Dal, 1989, s. 402, 373).

Genelleştirilmiş-kişisel cümlelerde, eylemi gerçekleştiren kişilerden ziyade eylemin bizzat kendisi önemlidir. Genelleştirilmiş-kişisel cümleler, eylemin herhangi bir kişiye, veya kişi grubuna, genel olarak tüm kişilere hitap ettiği cümlelerdir. *Берегите нашу республику. Осторожно двери закрываются.*

4. **Безличное предложение (öznesi belli olmayan cümleler)**

Öznesi belli olmayan cümleler, eylemin yapıcısından veya durumun failinden bağımsız olarak ortaya çıkan ve var olan bir eylemden veya durumdan bahseden tek ögeli cümlelerdir. Öznesi belli olmayan cümlelerde eylemi yapan kişi belirtilmez. İçlerindeki eylem spontane ve istemsizdir. Çeşitli durumlarda doğrudan ortaya çıkar ve şunları ifade eder: Eylem (*Лодку прибило к берегу моря*), (A. Logan, <https://stihi.ru/2015/03/04/3668>); insan veya hayvan hal durumu (*Меня тошнит. Мне плохо*); çevresel durum (*Вечереет. Рассветает.*); iş durum (*С учёбой хорошо?*).

Öznesi belli olmayan bir cümlemin esas ögesi ifade edilebilir:

- ✓ Şahıssız bir fiilin veya şahıssız anlamına gelen şahsi bir fiilin 3. tekil şahsı ve ayrıca nötr formu: *Утром побелело от снега.*
- ✓ Kişisel bir fiilin dönüşümlü hali: *Вдалеке немного светится.*
- ✓ (**Нет, не было, не будет- var olmata, olmatış olma, olmayacak olma**) fiilleri bir ismin tamlayan haliyle kullanılır: *В журнале нет картинок. В городе не было газа. В киоске не будет газеты.*
- ✓ Durum kategorisi (bileşik isim yüklemi): *Тихо. Шумно.*
- ✓ Durum kategorisi sözcüklerinin mastarla birleştirilmesi (bileşik sözel yüklem): *Нельзя шуметь вечером.*
- ✓ Nötr cinsiyetin kısa edilgen ortacı (bileşik nominatif yüklem): *В аудитории не убрано.*

5. **Инфинитивные предложения: (yüklemli cümleler)**

Yüklemli cümle, ana üyenin bağımsız bir mastar tarafından ifade edildiği tek ögeli bir cümledir. *Казнить так казнить, миловать так миловать* (Puşkin, 1984, s. 53).

Master cümlelerini tek ögeli cümlelerin özel bir kategorisi olarak değerlendirmekten ziyade, onlar sözel yüklemli kişisel olmayan cümlelerin bir ögesi olarak incelenilebilir.

6. Номинативные предложения: (nominatif (isimlendirme) cümleleri)

İsim cümleleri veya nominatif cümleler, temel bileşeni bir ismin yalın haliyle veya yalın hal içeren kelime birleşimiyle ifade edilen tek ögeli bir cümle türüdür: *Раннее утро. Первый луч.* Günlük konuşmalarda zamirler kullanılabilir: *Вот и мы!* Nominatif (isimlendirme) cümlelerin anlamı, bir öznenin veya oluşumun varlığına, mevcudiyetine, varoluşuna dair bir mesajdır. Rusçada şimdiki zaman veya belirsiz zaman, sonsuzluğu ifade eden “olmak” fiili iki türe de karşılık verir: *Утро. — Было утро.*

Nominatif- isim cümlelerinin çeşitli türleri vardır:

✓ **(Назывные бытийные- nominatif varoluş)** bir nesnenin varlığını belirtir. Özne, konuşmanın herhangi bir nominatif kısmının yalın halindedir: *Утро. Вечер. Ночь.*

✓ **(Назывные указательные- nominatif belirteç)** cümle içerisinde nesneyi işaret eder: *Вот журнал, читайте.*

✓ **(Оценочно-назывные- değerlendirici nominatif),** bir konuyu konuşmacının bakış açısından değerlendirir: *Ну и грязнуля!*

✓ **(Желательно-назывные- istek nominatif kipi)** bir şeyi güçlü bir şekilde arzulamayı ifade eder: *только бы, лишь бы* vs.: *Лишь бы не экзамен!*

✓ **(Побудительные- güdüleyici kipi)** *Внимание! Привет!.* Güdüleyici-emir kipleri laf kalabalığını engelleyen ve acil yanıt gerektiren durumlarda kullanılır: *Огонь! Зажим.*

Özetle Rus dilinde yapısal bakımdan basit cümle ‘tek yapılı- iki yapılı’ olarak ikiye ayrılır. Her iki cümle yapısında ‘tam ve tam olmayan’ türü mevcuttur (Nesterova, 2020, s. 2). Dolayısıyla yargı bildiren bir cümle yapısında birincil ya da ikincil cümle üyelerinin bulunduğu cümleler ‘tam’ olarak adlandırılırken; ‘tam olmayan’ cümle yapısında birincil ya da ikincil cümle öğelerinden birisi eksiktir. İki temel cümle ögesinin de mevcut olduğu cümle yapıları ‘iki yapılı’ olarak adlandırılmaktadır. Bu cümlelerde hem özne hem de yüklem bulunmaktadır. Tek yapılı olan cümlelerde ise tek bir cümle ögesi yer almaktadır. Cümle içerisinde ya yüklem ya da özne mevcuttur.

Türk dilinde yapısına göre cümleler basit ve birleşik olarak iki ana başlık altında sınıflandırılır:

Tablo 2. Türk Dilinde Cümle Yapısı

Yapısına Göre Cümle Türleri	
Basit Cümle	Birleşik Cümle
	Sıralı Cümleler
	Bağlı Cümleler
	Girişik Birleşik Cümleler
	Ki'li Birleşik Cümleler
	İç İçe Geçmiş Birleşik Cümleler

Basit cümle yapısını açıklayalım:

Yapısı bakımından cümle yargılarına göre sınıflandırılmaktadır. *‘Bir cümlenin uzun ya da kısa olması o cümlenin basit, karmaşık ya da birleşik olduğunu göstermez. Mutlaka, cümlede kaç yargı olduğuna bakılmalı ve fiilimsi olup olmadığı kontrol edilmelidir. Basit cümlelerin yapısında fiilimsi ya da birden fazla yargı yoktur. Bir yargıdan oluşan cümlelerdir’* (Bahadıroğlu, 2019, s. 5). Dolayısıyla Diba Bahadıroğlu’nun yapmış olduğu çalışmadan da anlaşılacağı üzere basit cümle yapısında Rus dilinde olduğu gibi Türk dilinde de tek bir yargı bildiriminin esas olduğunu görmekteyiz.

Öte yandan Türk dilinde yapılan çalışmalarda basit cümle yapısının isim cümlesi ve fiil cümlesi kategorilerine ayrıldığı görülmektedir (Ejder, 2003, s. 3). Öznesi belli olan, olmayan ve genelleştirilmiş şahıs cümleleri ise gizli öznenin yer aldığı cümle yapıları olarak geçmektedir. Türk dilinde cümle içerisinde yer alan yardımcı unsurlar **isim-fiil**, **zarf-fiil ve sıfat-fiil** yardımcı öğeleriyle adlandırılır. Cümle içerisindeki yargının *‘bitmişlik’* ifade etmesi gerekmektedir. Yapılan eylemin bitmemiş olduğu durumlar yan cümle olarak yer almaktadır ve bu yan cümleler belirtilen yardımcı öğelerle sağlanmaktadır. Cümle yapısında yardımcı öğelerin yer alması basit cümle kavramını değiştirmemektedir (Karahan, 2000, s. 2). Vermiş olduğumuz alıntılardan yola çıkarak Bahadıroğlu basit cümle yapısında fiilimsi bulunmaması gerektiğini savunurken, Karahan yardımcı unsurların cümledeki tek yargı bildirme özelliğini değiştirmedığını savunmuştur. Araştırmamızın konusu olan basit cümle Türk dilinde Rus dilindeki gibi alt başlıklarda sınıflandırılmaz.

Birleşik cümle bir temel cümle ve onu tamamlayan bir veya birden fazla yardımcı cümleden oluşan cümle yapısıdır. *‘Bir tümcede birden çok çekimli eylem kullanılabilir. Bu tür tümceye birleşik tümce adı verilir. Birleşik tümce bir veya birkaç iç tümce, ara*

tümce, yan tümce ile bir temel tümceden kurulan tümceye denir. Birleşik tümcede, yan tümce, iç tümce ve ara tümce temel sayılan esas tümceye bağlanırlar (Ejder, 2003, s. 24 bkz. Hatiboğlu, 1972, s. 146). Cümle türlerinden sıralı cümleler bağımsız cümlelerin virgülle ya da noktalı virgülle birbiri ardına sıralanması yoluyla oluşan cümle yapısıdır. Birinci cümlemin yüklemine yer alması gereken ek ikinci cümlemin yüklemine verilmektedir. L. Karahan bu yapıyı cümleler arasındaki anlam bağlantısına, gramatikal bir unsurun müdahale etmesi olarak açıklar (2000, s. 6). Bağlı cümleler cümlelerin birbirine bağlaç yardımıyla bağlandığı cümle yapısıdır. Girişik birleşik cümleler yardımcı cümlemin bir fiilimsi yoluyla bağlandığı cümle yapısıdır. **Ki**'li birleşik cümleler adından da anlaşılacağı üzere 'ki' bağlacı yardımıyla oluşturulan cümle yapısıdır. Cümledeki asıl unsur kendisinden önce gelir, '**ki**'den sonraki kısım açıklayıcı cümle olarak nitelendirilmektedir. Dilbilimciler arasında bu cümle yapısı farklı biçimlerde değerlendirilmektedir. M. Ergin, H. Dizdaroğlu, V. Hatiboğlu, K. Bilgebil bu cümle yapısını birleşik tümceler arasında değerlendirirken, H. Ediskun, T. Banguoğlu bu yapıyı sıralı tümceler arasında değerlendirmektedir. L. Karahan'a göre bağlı cümleler içerisinde yer alırken, R. Şimşek tarafından yapısı bakımından sıralı birleşik tümce olarak ele alınmaktadır (Ejder, 2003, s. 40). İç içe geçmiş birleşik cümleler ise yardımcı cümlemin de temel cümle gibi bağımsız, tam bir cümlemin olduğu yapılardır (Demirdağ, 2019, s. 1-11).

Dolayısıyla her iki dilin de ortak paydası olarak basit cümle yapılarında bildirilen tek bir yargı söz konusudur. Rus dilinde basit cümle yapısı tek yapı ve iki yapı ya da tam ve tam olmayan cümleler olarak ayrımlara uğrarken, Türk dilinde bu biçimde bir ayrım yerine yapısı bakımından basit ve birleşik cümleler olarak sınıflandırıldığı sonucu ortaya koyulmuştur. Cümle içerisinde yer alan yardımcı unsurlar, cümlede ifade edilen yargının sonucunu değiştirmediklerinden dolayı basit cümle yapısı olarak kabul edilmektedir. Dilbilimciler arasında bu durumun farklı değerlendirildiği gözlemlenmiştir. Bazı Türk dilbilimcilere göre yardımcı unsurlar basit cümle yapısını birleşik cümle biçimlerine uğratarken, diğerlerinin bu unsurların herhangi bir değişiklik etkisi göstermediğini savundukları görülmüştür.

2. BÖLÜM

RUS VE TÜRK DİLİNDE ZAMİRİN TANIMI

Cümlelerin temel yapı taşını cümlelerin öğeleri oluşturmaktadır. Bu öğelerden bir tanesi de zamirdir. Zamir kelime kökeni olarak Latince'den *pronomen* kelimesi değiştirilerek türetilmiştir (*pro* — «за, вместо» (*yerine*) ve *nomen* — «имя» (*isim*)) (Muryasov, 2021, s.1). Rus dilindeki araştırmacılar zamirler ile ilgili şu şekilde açıklamalarda bulunmuşlardır: B. Demir ve S. Aiupova'nın hazırlamış olduğu *Çağdaş Rus Morfoloji 1. Bölüm* (2015, s. 92) ile S. Ramazanova ve E. Ç. Gordeyeva'nın hazırlamış olduğu *Rus Dili Morfoloji* (2015, s. 94) kitabında zamirlerin tanımı benzer şekilde verilmiştir. Bu çalışmalara dayanarak zamir; nesneleri, onların işaretlerini, sayısını, niteliklerini gösteren ancak adlandırmayan, konuşmanın bağımsız, anlamlı olmayan bir parçasıdır diyebiliriz.

Buna karşın; Yuliya Vladimirovna Slojenikina ve Andrey Viktoroviç Rastyagayev: “*Çağdaş dilbilim zamirleri konuşmanın bir parçası olarak kabul etmesine rağmen, yine de onları, bu morfolojik kelime kümesinin sadece nesneleri, işaretleri, nitelikleri gösterdiğini fakat onları adlandırmadığını belirterek diğer önemli kategorilerden ayırır*” şeklinde açıklamaktadırlar (2019, s. 1).

Açıklamalı Rusça Sözlüğü'nde zamirin kelime anlam karşılığı ise; dilbilgisinde bir nesneyi, işareti, niceliği gösteren ve isim, sıfat, sayı yerine kullanılan kelime olarak geçmektedir (Lopatin B. B. ve Lopatina L.E, 1998, s. 291).

Maksim Tank Belarus Devlet Pedagoji Üniversitesi'nde hazırlanan ‘Çağdaş Rus Dili: Morfoloji’ adlı çalışmada ise zamirlerle ilgili şu şekilde bir açıklama yapılmıştır: “*N.Yu. Şvedov'a göre zamirler hiçbir şeyi adlandırmaz, yalnızca maddi ve manevi dünyanın küresel kavramlarına geri dönen, bu anlamları derinleştiren, farklılaştıran, karşılaştıran ve ifade eden anlamlar anlamına gelir. Durumsal ve bağlamsal olarak belirlenen zamirlerin anlamı, zamirlerin işaret ettiği veya karşılık geldikleri kelimelerin anlamlarına bağlıdır*” (Starıçenok ve diğerleri, 2009, s. 25).

Türk araştırmacılar tarafından yapılan zamir tanımlaması ise şöyledir:

Y. Kocasavaş: “*Dilbilim Terimleri Sözlüğü*'nde zamir, ‘önce geçen ve sonradan gelecek olan bir ismin yerine kullanılan ve onun anlattığı şeyi bildiren kelime veya takı’

şeklinde açıklanmaktadır. Başlıca dilbilim terimlerinde zamir ‘söylemde daha önce anılan bir ögeyi, bildirişime katılan bir kimseyi, sözcenin oluşturduğu anda gözlem alanına giren bir varlık ya da nesneyi gösteren sözcük’ şeklinde izah edilmektedir” diye açıklar (1995, s. 2).

A. Akçataş’ın yapmış olduğu ‘*Türkiye Türkçesinde Zamirlerin Anlam Yüğü*’ adlı çalışmasında zamirleri “*Osmanlı seleflerimiz tarafından ‘derûnda ızmar olan sırr’ olarak ifade edilen zamir, anlamı yansıtan, zahiri bir anlam taşımayan ve diğer ifadelere anlam yükleyen bir ifade olarak tanımlanabilir”* şeklinde açıklar (2010, s. 1).

Sözlük kelime karşılığı olarak Türkçe’de “*zamir; tümcede kişi, özlük, gösterme, soru, ilgi, iyelik ya da belirsizlik kavramları içeren, genellikle varlıkların ve adların yerini tutan ad soylu sözcük anlamına gelmektedir*” (TDK, 2019).

Dilbilgisinde varlıkların yerine kullanılan, ancak onları adlandırmayan; sadece isim, sayı, sıfat gibi nicelikleri belirten cümlelerin bağımsız bir parçası olan zamirlerin kullanımı büyük önem taşımaktadır. Zamirler ismin hallerine ve niteliklerine göre girerler. Böylelikle farklı dil ailelerine mensup iki dil üzerinden karşılaştırılmalı olarak ele alındığında hem Rusça’da hem de Türkçe’de zamirlerin anlam içeriği ve kullanım şekli benzerdir. Fakat Rus dilinden Türk diline çeviri çalışmalarında orijinal dilde kullanılan zaminin anlam içeriğinde, çeviren kişinin aktardığına göre değişikliklerle karşılaşılmaktadır. Orijinal dildeki kullanımında zamirlerin verilmek istenen anlamının çeviri metinlerine doğru bir şekilde aktarılması sorunu mevcuttur. Doğru aktarımın dil öğreniminde katkısı ve önemi büyüktür. Dolayısıyla zamiri kelime anlamı olarak ele aldığımızda her iki dilde de içerik olarak benzer tanımlarla karşılaşmaktayız. Kullanım açısından ele alındığında ise zamir türlerinde anlam içeriği aktarılan dile uyumu sağlayabilmek için değişebilmektedir. Zamir türleri; kişileri gösteren şahıs zamirleri, sahiplik, aitlik bildiren iyelik zamirleri, belirsiz özellikleri gösteren belgisiz zamirler, pekiştirme amaçlı işi yapanın kendisi olduğunu belirten dönüşlü zamirler, miktar ya da özellik bildiren işaret zamirleri, tamlananın yerini tutan ilgi zamirleri, eksikliği belirten olumsuzluk zamirleri, aitliği ya da miktarı soran soru zamirleri olarak ele alınır.

2.1. RUS VE TÜRK DİLİNDE ŞAHIS ZAMİRLERİ

Şahıs zamirleri cümlede kişileri gösteren ancak onları adlandırmayan sözcük türüdür. ‘Kim – Кто?’ sorusuna cevap verirler. Şahıs zamirleri ‘ben, sen, o, biz, siz, onlar’ sözcükleri olarak ele alınmaktadır.

R. Z. Muryasov ‘Dil Sisteminde Şahıs Zamirleri’ adlı çalışmasında şahıs zamirlerini şöyle açıklamaktadır: “Kişi zamirleri, konuşmanın bu bölümünde en tartışılmaz kategoriyi oluşturur. Onlar aynı zamanda 3. tekil şahıs zamirleri: Almancada- es, İngilizcede- it, Fransızca- ce il istisnalarıyla pronomen terimine de karşılık gelmezler; hem belirli bir ismin hem de kelime öbeklerinin, cümlelerin, metin alıntılarında gösterebilirler” (2021, s. 2).

E.V. Reznikova ‘Kişi Zamirleri: Kavramın Hacmi Sorunu Üzerine’ adlı çalışmasında ise şahıs zamirlerini şu şekilde açıklamıştır: “«Şahıs zamiri» terimi dar ve geniş anlamda kullanılmaktadır. Dar anlamda, bu terim yalnızca ben, sen, vb. Rus tiplerinin özel şahıs zamirlerini ifade eder. Geniş anlamda, şahıslara göre değişebilen veya benim, senin gibi şahıs tiplerini göstergesine göre birbirinden ayıran zamir dizileri oluşturur” (2012, s. 1, 2). Diğer araştırmacılar B. Demir ve S. Aiupova şahıs zamirini şu şekilde açıklamaktadırlar: “Şahıs zamirleri, diyalog, iletişim kuran (ben, sen, biz, siz), konuşmaya, iletişime katılan (o, onlar) kişilerini ve nesneleri belirtir” (2015, s. 97).

Yukarıda vermiş olduğumuz açıklamalardan da anlaşılacağı üzere kişileri gösteren şahıs zamirlerinde iletişim kuran yahut kurulan ayrımı mevcuttur. Bu durum da şu şekilde ele alınmıştır: Rus dilinde şahıs zamirleri üç tipe ayrılır. E.V. Reznikova, B. Demir ve S. Aiupova gibi dilbilimciler bu farklı tipleri şu şekilde açıklamaktadırlar: Konuşmacıyı belirten I. tip (я/мы)-(ben/biz) ve muhatabı belirten II. tip (ты/вы)-(sen/siz) şahıs zamirleri fiilin şahıs biçiminin gramer ekleriyle bağlantılı olduğunu, hakkında konuşulan III. tip (он, она, оно/они)-(o/onlar) şahıs zamirlerinin de kimden söz edildiğini ifade ederler (2012, s. 1, 3; 2015, s. 101).

Dolayısıyla şahıs zamirleri olayı gerçekleştiren ya da hakkında konuşulan ayrımlarına göre belirlenir.

Özne-yüklem eşleşmesinde, cümlede yer alan şahsa göre Rus dilinde fiilin geçmiş zaman kullanımında farklılıklar mevcuttur: “...он решил не ехать еще домой, а заехать к одной знакомой даме, ...” “Q eve gitmek yerine tanıdığı bir hanıma

*uğramaya karar verdi.” * “«Вот это наказание, – проговорила старуха, – какие все имена; я, право, никогда и не слыхивала таких.» “İşte ceza budur, dedi yaşlı kadın, - Nasıl isimler bunlar, gerçekten böylesini daha önce hiç duymadım.” “«Этаково-то дело такое, – говорил он сам себе, – я, право, и не думал, чтобы оно вышло того...” “Kendi kendine: Şu işe bak, böyle olacağını hiç düşünmedim, diye söylenmekteydi” (Gogol, 1994, s. 26,11,4).*

Bu cümlelerde özne eğer dişil veya eril cins olsaydı, alacağı fiil örneklerde gösterildiği şekilde değişime uğrayacaktır. Her bir örnekte özne birinci tekil şahıs zamiridir, fakat birinci ve üçüncü örnekte özne eril, ikinci örnekte dişildir. Dolayısıyla Rusça orijinalinde ‘-ла, -л’ ekleriyle kullanılırken, Türkçe çevirisinde ise aynı şahıs ekleri cinsiyet farkı gözetmeden tek tip olmaktadır. Çünkü çağdaş Türkçe’de konuşma dilinde cinsiyet ayrımı bulunmamaktadır.

Rusça ve Türkçe karşılaştırması olarak şahıs zamirleri şu şekildedir:

Я- Ben

Ты- Sen

Он- O (Erkek) Mehmet, İvan vb.

Она- O (Kadın) Ayşe, Olga vb.

Оно- O (Nötr) Cansız varlıklar

Мы- Biz

Вы- Siz

Они- Onlar

3. kişi şahıs belirten zamir ‘O’ şu şekilde üç gruba ayrılır:

Он eril

Она dişil

Оно nötr

Türk dilinde 3. şahıs belirten zaminin tek bir karşılığı mevcutken, Rus dilinde açıklamış olduğumuz şekilde ayrıma girer.

1. ve 2. tekil ve çoğul şahıs zamirlerinde Rus dilinde şimdiki ve gelecek zamanda cins ayrımı güdülmez. Ancak 1. ve 2. de cins ayrımı olmazken, 3. tipte cins ayrımı vardır. “Но мы, однако же, совершенно оставили одно значительное лицо, который, по-настоящему, едва ли не был причиною фантастического направления, впрочем,

* Örneklerin çevirisi tarafımızca yapılmaktadır.

совершенно истинной истории.” “Ancak, biz, neredeyse fantastik bir yöne neden olan ama oldukça gerçek bir hikayeye dayanan önemli kişiyi tamamen unutuverdik” (Gogol, 1994, s. 25).

Çoğul şahıs zamirleri kullanımında (biz, siz, onlar) hem Rusça’da hem Türkçe’de fiil çoğul eki alarak kullanılır. Dışıl-eril kullanımlarda görülen farklılıkların aksine, çoğul şahıs zamirlerinin kullanımı Rus dilinde geçmiş zaman kullanım eki her üç şahıs zamiri (мы, вы, они) için ‘-ли’ iken, Türk dilinde (biz, siz, onlar) ‘biz -k, siz -z, onlar -lar, -ler (kökte sert ünlülerle biterse -lar, yumuşak ünlülerle biterse -ler)’ son ekler alarak kullanılır. Örnek; ‘мы, вы, они оставили’ Türkçe’de ise ‘biz unutuverdik, siz unutuverdiniz, onlar unutuverdiler.’

Zaman kavramı ele alındığında Rusça’da üç zaman mevcuttur. Bunlar: geçmiş, gelecek ve şimdiki zamandır. Gelecek zaman kendi içerisinde basit gelecek ve birleşik gelecek olarak ikiye ayrılır. Şahıs zamirleri kullanımı sadece geçmiş zamanda yukarıda verilen şekilde yer alır. Şimdiki ve gelecek zamanlarda şahıs ekleri tek tip değildir.

Rusçada “мы (biz)” zamininin edebi kullanım alanlarında farklılıklar mevcuttur. Bunu en iyi şekilde A. Akyar ‘Rus Dilindeki Belirtisiz Zamirlerin Dilbilimsel ve Anlamsal Özellikleri ve Türkçedeki Anlamsal Karşılıkları’ çalışmasında ele almıştır: “Мы (biz)” zamiri ismin ile halinde bir edatla kullanıldığında “мы (biz)” zamiri aslında “я (ben)” zamininin yerine kullanılmış olur: “Мы с отцом” ifadesinde aslında belirtilen “я и отец” (ben ve babam) olur. Edebi dilde de genellikle “я (ben)” zamininin yerine “мы (biz)” zamiri kullanılır”(2018, s. 10). Bu kullanım özelliği Türk dilinde de mevcuttur.

Dolayısıyla bu durumun bir benzeri olarak da şunu ekleyebiliriz: ‘вы (siz)’ zamininin kullanımında da benzer kural mevcuttur. Resmi bir şekilde hitap edilirken her iki dilde de ‘sen’ yerine ‘siz’ kullanılır.

“Уж вы лучшие, как придет зимнее холодное время, наделайте из нее себе онучек, потому что чулок не греет. - Soğuk kış günleri geldiğinde, siz kendinize bundan dolak yapmanız daha iyi olur, çünkü çoraplar ısıtmaz” (Gogol, 1994, s. 10).

Bu cümlede geçen ‘Вы’ şahıs zamiri eserin kahramanını nitelemek için kullanılır. Fakat aralarında bir resmiyet ve saygı söz konusu olduğu için ‘Sen’ yerine ‘Siz’ kullanımı mevcuttur.

Zamirler ismin hallerine göre her iki dilde de çekime uğramaktadır. Rusça ismin hallerinin Türkçe karşılığı şu şekildedir:

Именительный падеж	: Yalın Hal
Родительный падеж	: (İsmin -İn Hali) Ayrılma, uzaklaşma hali
Дательный падеж	: (İsmin –E Hali) Yönlenme hali
Винительный падеж	: (İsmin –İ Hali) Belirtme hali
Творительный падеж	: (İsmin ile Hali) Araçlı hal durumu
Предложный падеж	: (İsmin –De, -Da Hali) Bulunma hali

Rus dilinde ismin 6 hali bulunurken, Türk dilinde bunlara ek olarak ayrıca eşitlik hali (-ce, -ca, -çe, -ça ekleriyle), ilgi-tamlayan hali (- (n)in, -den ekleriyle) bulunmaktadır. Şahıs zamirleri her iki dilde de yalın halde kullanıldığı zaman cümle içerisinde özne olarak, ismin hallerine göre çekime uğradığında ise tümleç olarak yer alır.

“*Он шел по вьюге, свистевшей в улицах, разинув рот, сбиваясь с тротуаров; ветер, по петербургскому обычаю, дул на него со всех четырех сторон, из всех переулков.* - (O) Sokaklarda ısıklık çalan kar fırtınasında, ağzı açık, kaldırımlarda başıboş halde yürüdü, Petersburg'un o bilindik rüzgarı, dört bir yandan, bütün şeritlerden ona doğru esti.” (Gogol, 1994, s. 23).

Bu cümlede görüldüğü gibi 3. tekil şahıs yalın halde kullanıldığında özne görevinde, ismin hallerine göre edatla kullanıldığında tümleç görevinde bulunur. Şahıs zamirlerinin Rus dili hal durumlarına göre uğradığı çekimler tabloda şu şekilde gösterilmiştir:

Tablo 3. Şahıs Zamirlerinin İsmine Hallerine Göre Çekimi

И.п./Yalın hal	Я/Ben	Ты/Sen	Он/O (Eril)	Она/O (Dişil)	Мы/Biz	Вы/Siz	Они/ Onlar
Р.п./-in hali	Меня/ Benden	Тебя/ Senden	Его/ Ondan	Её/ Ondan	Нас/ Bizden	Вас/ Sizden	Их/ Onlardan
Д.п./-e hali	Мне/ Bana	Тебе/ Sana	Ему/ Ona	Ей/ Ona	Нам/ Bize	Вам/ Size	Им/ Onlara
В.п./-i hali	Меня/ Beni	Тебя/ Seni	Его/ Onu	Её/ Onu	Нас/ Bizi	Вас/ Sizi	Их/ Onları
Т.п./İle hali	(Со)Мной /Benimle	(С) Тобой /Seninle	(С) Ним /Onunla	(С) Ней /Onunla	(С) Нами /Bizimle	(С) Вами /Sizinle	(С) Ними /Onlarla
П.п./-de hali	(Обо) Мне/ Benim Hakkında	(О) Тебе/ Senin Hakkında	(О) Нём/ Onun Hakkında	(О) Ней/ Onun Hakkında	(О) Нас/ Bizim Hakkımızda	(О) Вас/ Sizin Hakkınızda	(О) Них/ Onların Hakkında

Böylelikle, Rusça ve Türkçe şahıs zamirlerinin tanımında benzerlikler mevcuttur. Hem Rusça'da hem Türkçe'de şahıs zamirleri; ismi ya da nesneleri gösteren ancak onları

adlandırmayan zamir türüdür. İki dil arasında karşılaştırılma yapıldığında cümlede bulunan şahıs zamirine göre, fiilin geçmiş zaman kullanımı, tekil-çoğul, dişil-eril gibi ayrımlardan söz etmek mümkündür. İsmi nitelemek için, ismin yerine kullanılan şahıs zamirleri, her dilde benzer kurallar içerisinde kullanılsa da şahıs zamirlerinin farklılık gösterdiği durumlar da bulunmaktadır. Her dilde kendine has özellikler gözlemlenmektedir. Rus dilinde dişil-eril-nötr olarak cinsiyet ayrımı varken, Türkçede bu şekilde cinsiyet ayrımı söz konusu değildir. Aslında eski Türkçe olarak bakıldığında cinsiyet ayrımları mevcutken, günümüzde kullanılan çağdaş Türkçe’de bu ayrım konuşma dilinde mevcut değildir. Rusçada çoğul şahıs zamirlerinin kullanımında fiilin aldığı şahıs ekleri değişmezken, Türkçede bu durum aksi yöndedir.

2.2. RUS VE TÜRK DİLİNDE İYELİK ZAMİRLERİ

İyelik zamirleri sahiplik, aitlik bildirmektedir. ‘Kimin?’, ‘neyin?’ gibi sorulara yanıt verirler. İyelik zamirleri ‘benim, senin, onun, bizim, sizin, onların’ sözcükleri olarak ele alınmaktadır.

Rus dilinde iyelik zamirleri bir cismin neye veyahut kime ait olduğunu gösteren kelimelerdir (Kazantseva, 2021, s. 1). Rus dilinde iyelik zamirleri kullanıldığı ismin haline, sayısına, cinsine göre değişim göstermektedir. İyelik zamirleri de tıpkı şahıs zamirleri gibi 3 tipe ayrılmaktadır: 1. tip konuşan (benim-bizim / *мой-наш*), 2. tip muhatap (senin-sizin / *твой-ваш*), 3. tip ise üçüncü bir kişiye aitliği bildiren (onun-onların / *его-её-их*) zamirlerdir. Diğer iki tipten farklı olarak 3. tip iyelik zamirleri kullanıldığı isme göre çekime uğramaz (Starıçenok ve diğerleri, 2009, s. 252-254).

Bu 3. tip zamirler (*его-её-их*), şahıs zamirleriyle karıştırılabilmektedir. 3. tip iyelik zamirlerini şahıs zamirlerinden ayırt ederken şu hususlara dikkat edilmelidir:

- Şahıs zamirleri ismin değişen hallerine yanıt verirken iyelik zamirleri ‘kimin’ sorusuna cevap verir. Cümle içerisinde şahıs zamirine sorulan soru ‘*кого?*’ iken iyelik zamirine ‘*чей?* (*чья?*, *чья?*, *чья?*)’ sorusu sorulur.
- Şahıs zamirleri cümlede tümleç görevinde bulunurken, iyelik zamirleri belirteç görevinde bulunurlar.
- Şahıs zamirleri Rus dilinde (*у, для, от, из-за*) gibi edatlarla birlikte kullanıldığında zamirin önüne ‘*н*’ harfi alırken, iyelik zamirinde bu harf bulunmaz (Safonova, 2019, s. 1).

Bu durumu şu örnekle görebiliriz:

“Он не думал вовсе о своем платье: вицмундир у него был не зеленый, а какого-то рыжевато-мучного цвета - Elbisesi üzerine hiç kafa yormazdı: üniforması yeşil değil, boz toprak rengi gibi bir şeye dönmüştü” (Gogol, 1994, s. 6).

Verilen bu örnekte zamirin önüne gelen ‘н’ harfi şahıs zamiri olduğunu göstermektedir.

Benzer bir karışıklık iyelik sıfatlarıyla, iyelik zamirleri arasında da mevcuttur. İyelik sıfatları belli bir kişiye olan aitliği bildirirken iyelik zamirleri farklı cümlelerde, farklı kişilere olan aitliği bildirebilirler (Kazantseva, 2021, s. 2).

Rus dilinde ‘свой’ (kendi) zamiri kullanımı konuşma öznesi işlevini yerine getirir ve her üç tipten birine olan aitliği gösterir. Bu özellik dönüşlü zamir eki ‘себя’ (kendi) ile benzeşmektedir. Bu nedenle de literatürde dönüşlü iyelik zamiri adını almıştır (Starıçenok ve diğerleri, 2009). Bir önceki verilen örnekte bu durum da yer almaktadır:

“Он не думал вовсе о своем платье: вицмундир у него был не зеленый, а какого-то рыжевато-мучного цвета - Elbisesi üzerine hiç kafa yormazdı: üniforması yeşil değil, boz toprak rengi gibi bir şeye dönmüştü” (Gogol, 1994, s. 6).

Burada kullanılan ‘о своем платье’ ifadesinde ‘его’ iyelik zamiri yerine ‘свой’ yer alarak hal durumuna göre çekimi kullanılmıştır. İyelik zamirlerinin cinse ve ismin hallerine göre çekimleri tablo üzerinde şu şekilde verilmiştir:

Tablo 4. İyelik Zamirlerinin Cinsiyete Göre Çekimleri

Kimin?	Чей (Eri)	Чья (Dişil)	Чьё (Nötr)	Чьи (Çoğul)
Я /Ben	Мой /Benim	Моя	Моё	Мои
Ты /Sen	Твой /Senin	Твоя	Твоё	Твои
Он-Оно /O	Его /Onun	Его	Его	Его
Она /O	Её /Onun	Её	Её	Её
Мы /Biz	Наш /Bizim	Наша	Наше	Наши
Вы /Siz	Ваш /Sizin	Ваша	Ваше	Ваши
Они /Onlar	Их /Onların	Их	Их	Их

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere 3. tipte yer alan 3. tekil ve çoğul iyelik zamirlerinin cinse göre herhangi bir çekime uğramadığı dikkat çekmektedir. Bu zamirlerin çekiminde sadece cins değil aynı zamanda ismin hallerine göre de herhangi bir değişim görülmemektedir. Zamir kullanımlarında bu tarz durum istisnalarıyla karşılaşmaktayız.

Tablo 5. İyelik Zamirlerinin İsmi Hallerine Göre Çekimi

И.П./Yalın Hal	Я Benim	Ты Senin	Он\Оно Onun	Она Onun	Мы Bizim	Вы Sizin	Они Onların
Р.П./-İn Hali	Моего Моей	Твоего Твоей	Его	Её	Нашего Нашей	Вашего Вашей	Их
Д.П./-Е Hali	Моему Моей	Твоему Твоей	Его	Её	Нашему Нашей	Вашему Вашей	Их
В.П./-İ Hali	Моего Мою	Твоего Твою	Его	Её	Нашего Нашу	Вашего Вашу	Их
Т.П./-İle Hali	Моим Моей	Твоим Твоей	Его	Её	Нашим Нашей	Вашим Вашей	Их
П.П./-De Hali	Моем Моей	Твоем Твоей	Его	Её	Нашем Нашей	Вашем Вашей	Их

Tabloda verilen çekim hallerine bakıldığında 1. tekil eril cinsin ‘ismin –i haline’ göre çekiminde canlı-cansız ayrımı söz konusudur. Buradaki çekim canlı bir varlığa göredir. Nitelediği kelime cansız olması durumunda çekime uğramayarak yalın haldeki şekliyle kullanılır. İncelemiş olduğumuz eserde anlatımın üçüncü bir kişi tarafından yapılması nedeniyle 1. tekil şahısın canlı ya da cansız çekimi mevcut değildir. Aynı zamanda 3. tekil ve çoğul şahıs zamirleri dışında diğer zamir türlerinin dişil ve eril çekim halleri mevcuttur.

Türk dilinde iyelik zamiri ele alacak olursak anlam açısından her iki dilde de aynı içeriğin olduğu görülmektedir. M. Kürüm iyelik zamirlerindeki kelime kökenini şöyle tanımlar: “İye” sözcüğü ile ilgili bilgi içeren birçok kaynakta, bu kavramın kökeninin Eski Türkçede “sahip” anlamına gelen “idi” sözcüğüne dayandığı belirtilir (2015, s. 2). Muharrem Ergin hazırlamış olduğu ‘Türk Dil Bilgisi’ eserinde iyelik kavramını “ismin kendisine tabi olan unsurlarla, kendisinin ilgili bulunduğu kelimelerle münasebetini ifade eden gramer kategorisi” olarak tanımlanmaktadır (2000, s. 301). Aitlik bildiren iyelik zamirleri birçok Türkçe kaynaklarda iyelik ekleri olarak tanımlanmaktadır. Fakat Münir Erten yapmış olduğu ‘İlgi Zamiri ve İyelik Zamiri Terimleri Üzerine’ adlı çalışmasında yapılan bu tanıma karşı çıktığını şöyle ifade etmiştir: “Zamir, bir kelime türüdür. Ek, kelime olamaz. İyelik eki Türkçemizde, sonuna eklendiği ismin hangi kişiye ait olduğunu belirtmeye yarayan bir isim çekim ekidir” (2008, s. 5).

Böylelikle iyelik zamirleri isimlerle kullanılan şahıs zamirlerinin ekler almasıyla türemiş bir zamir türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda konuyla ilgili Mesut Kürüm ‘Türkçede, kişi zamirlerinden ayrı, bağımsız iyelik zamirlerine rastlanmadığına

göre ve iyelik ekleri de kişi-varlık ilişkisine işaret ettiğine göre, iyelik eklerinin köken bakımından kişi zamirleriyle ilişkili olması, büyük ölçüde olasıdır' demektedir (2015, s. 6).

İyelik ekleri ve zamirleri arasındaki bağlantıyla ilgili olarak Cahit Başdaş şöyle demektedir: '*İsim-şahıs zamiri ve isim-isim ilişkisini belirleyen iyelik ekleri, isimlerle ilgili eklerdir. Diğer bir deyişle isim belirleyicileri şahıs zamirleri değil iyelik zamirleridir*' (2014, s. 4).

Dolayısıyla iyelik ekleri isimlerin sonuna gelerek ait olunanı bildiren eklerdir; iyelik zamirleri ise ismin yerine kullanılabilen, o ismi niteleyen, aidiyeti ve sahipliği bildiren zamirlerdir. Birçok araştırmacı (S. Aslan, H.W. Choi vd.) iyelik eklerinin iyelik zamir kökenli olduğunu savunurken, karşıt görüşte bulunan araştırmacılar da (M. Erten, T.Tekin vd.) bulunmaktadır. Bu bağlamda Türk-Rus dili açısından iyelik zamirlerini karşılaştırdığımızda Rus dilinden farklı olarak Türk dilinde iyelik zamirleri ismin cinsine göre değişiklik göstermez. Rus dilinde 3. tip şahıs zamirleri ile iyelik zamirlerinin karışıklığı durumu Türk dilinde de mevcuttur. 3. tekil şahıs zamiri ekinde ve belirtme hal ekinde *-i* ayrımını yaparken ismin yerini tutması durumunda zamir, tutmaması durumunda hal eki olduğunu söyleyebiliriz.

2.3. RUS VE TÜRK DİLİNDE DÖNÜŞLÜ ZAMİRLER

Dönüşlü zamiri tümcede pekiştirme amaçlı kullanılarak, yapılan eylemin kendisi tarafından yapıldığını belirten özlük zamiri olarak adlandırılmaktadır.

Rus dilinde dönüşlü zamir ismin hallerine göre çekimiyle kullanılır. Bu zamirin yalın hali, cinsi ya da sayısı yoktur, cümlede tümleç görevinde yer alır (Akyar, 2018, s. 25). Rus dilinde bulunun her 3 tip ile aynı kelime çekimi karşımıza çıkmaktadır. Rus dilinde kullanılan dönüşlü zamirin ismin hallerine göre çekimi şu şekildedir:

Tablo 6. Dönüşlü Zamirin İsmine Hallerine Göre Çekimi

И.П./ Yalın Hal	-
Р.П./ İsmine –İn Hali	себя/ kendinin
Д.П./ İsmine –E Hali	себе/ kendine
В.П./ İsmine –İ Hali	себя/ kendini
Т.П./ İsmine –İle Hali	собой–собой/ kendisiyle
П.П./ İsmine –De Hali	(о) себе / kendi hakkında

“Акакий Акакиевич прошел через кухню, не замеченный даже самою хозяйкою, и вступил, наконец, в комнату, где увидел Петровича, сидевшего на широком деревянном некрашеном столе и подвернувшего под **себя** ноги свои, как турецкий пашиа – Akakiy Akakiyeviç ev sahibesine görünmeden mutfaktan geçerek bir Türk paşası gibi ayaklarını (**kendi**) altına toplamış, büyük boyasız ahşap bir masada oturan Petroviç’i gördüğü odaya sonunda girdi.” “...Вышел на улицу, Акакий Акакиевич был как во сне. «Этаково-то дело этокое, – говорил он **сам себе**, – я, право, и не думал, чтобы оно вышло того...- Sokağa fırlayan Akakiy Akakiyeviç ‘bu nasıl iş, böyle olacağı hiç aklıma gelmezdi’ diyordu **kendi kendine**.” “Так рассудил **сам с собою** Акакий Акакиевич, ободрил **себя** и дождался первого воскресенья, и, увидев издали, что жена Петровича куда-то выходила из дому, он прямо к нему – Böylece Akakiy Akakiyeviç **kendi kendine** akıl yürüttü, **kendini** cesaretlendirdi ve ilk pazar gününe kadar bekledi, Petroviç’in karısının evden çıktığını görür görmez soluğu yanında aldı” (Gogol, 1994, s. 8, 11, 12).

Yukarıda verilen cümle örnekleri incelendiğinde dönüşlü zamir ekinin özneye göre değişmediği fakat ismin hallerine göre çekime uğradığı gözlemlenmektedir. Dönüşlü zamir, ‘*kendi*’ anlamına gelen ‘*себя*’ zahirinin çekimli halleriyle beraber kullanılan ‘*сам*’ belirtili zamiriyle kullanılarak şahsın işi tamamen kendisinin yahut tek başına yaptığını vurgulamaktadır. ‘*Сам*’ zahirinin çoğunlukla dönüşlü zamir ile birlikte kullanımına rastlamak mümkündür.

Türk dilinde dönüşlü zamir de aynı şekilde ‘*kendi*’ kelimesiyle kullanılmaktadır. ‘Dönüşlü’ kelime anlamı olarak sözlük kaynaklarında ‘*dönüşü olan, öznesi ile nesnesi bir olan*’ anlamında ifade edilmiştir (TDK, 2019). İş yapanın kendisi olduğunu belirtmek amacıyla anlamı pekiştirmede kullanılır. Meriç Güven, dönüşlülük zahirini “*Asıl şahıs zahirlerinden daha kuvvetli bir ifadeye sahip ve anlam bakımından pekiştirilmiş (tekit edilmiş) olan şahıs zahirlerine yaygın ve yüklenmiş adıyla “dönüşlülük zahirleri” denir. Kişilerin öz varlığını yapılan işte başkalarının etkisi bulunmadığını gösterir, kişiler üzerinde direnilerek durulduğunu vurgular. Kendi zaman ve mekân içinde yapılan herhangi bir işin muhatabını bildirir; bunu öz ve nefis ifade etmek (bildirmek) suretiyle yapar*” şeklinde açıklar (2015, s. 343).

Dönüşlülük ifadelerinin birçoğu beden ve beden parçalarıyla ilgilidir. Türkçe’de kullanılan dönüşlülük zahirleri vücut, beden, öz nefis anlamlarına gelen kelimeler olarak

karşımıza çıkmaktadır. Türkiye Türkçesinde ‘*kendi*’ kelimesinin çoğunlukla ‘*baş*’ kelimesi ile birlikte kullanımı görülmektedir. Örneğin; ‘*kendi başına*’. ‘*Baş*’ kelimesi bu kullanımında ‘*kendi*’ kelimesinin eş anlamlısı olarak yer alır (Bozkurt, 2016, s. 34 bkz. Gökdağ, 2011, s. 16).

Dönüşlü zamir eki olan ‘*kendi*’ Türk dilindeki kullanımında şahıslara göre aldığı şahıs ekleriyle farklılık göstermektedir. Kullanılan şahsa göre o şahsa ait olan şahıs ekini almaktadır. Bu kullanım tabloda şu şekilde gösterilmiştir:

Tablo 7. Türk Dilinde Dönüşlü Zaminin İsmin Hallerine Göre Çekimi

	Yalın Hal	-Den, -İN Hali	-E Hali	-İ Hali	-İle Hali	-De, -Da Hali
Ben	Kendim	Kendimin	Kendime	Kendimi	Kendimle	Kendim Hakkında
Sen	Kendin	Kendinin	Kendine	Kendini	Kendinle	Kendin Hakkında
O	Kendisi	Kendisinin	Kendisine	Kendisini	Kendisiyle	Kendisi Hakkında
Biz	Kendimiz	Kendimizin	Kendimize	Kendimizi	Kendimizle	Kendimiz Hakkında
Siz	Kendiniz	Kendinizin	Kendinize	Kendinizi	Kendinizle	Kendiniz Hakkında
Onlar	Kendileri	Kendilerinin	Kendilerine	Kendilerini	Kendileriyle	Kendileri Hakkında

Dolayısıyla hem Rus dilinde hem de Türk dilinde dönüşlü zaminin kullanım görevi cümlede anlamı pekiştirmektir. Rus dilinde dönüşlü zaminin yalın hali kullanılmazken, Türk dilinde yalın hali kullanılmaktadır.

2.4. RUS VE TÜRK DİLİNDE OLUMSUZLUK ZAMİRLERİ

Olumsuzluk zamirleri adından da anlaşılacağı üzere olumsuz bir durumu ifade ederken zamir ekleri yardımıyla yüklenen olumsuz anlamı belirtir.

Rus dilinde daima olumsuzluk belirten zamirler ‘**никто**’ (hiç birisi), ‘**ничто**’ (hiçbir şey), ‘**никакой**’ (hiçbir şekilde), ‘**ничей**’ (hiç kimsenin) soru zamirlerinin ‘**кто, что, какой, чей**’ önüne hiçlik bildiren ‘**ни**’ önekinin gelmesiyle oluşturulmuştur. Cümlede olumsuzluk zamirleri, olumsuzluk eki olan ‘**не**’ den önce yer alır. Olumsuzluk bildiren zamirler daima ‘**ни**’ eki ile bitişik yazılır. Bu ekin ayrı yazıldığı durumlarda ‘**ни**’ eki bağlaç konumuna geçer ve tamlayan halini belirtir. Bir diğer olumsuzluk zamirleri olan ‘**некого**’, ‘**ничего**’ yalın halde bulunmazlar. Bunlar ‘**не**’ ekiyle ‘**кто-что**’ soru zamirlerinin önüne gelmesiyle kullanılmaktadırlar. Daimi olumsuzluktan bahsederken

‘**ни**’, olumsuzluktan bahsederken ‘**не**’ yazılır. Bu zamirler her koşulda bu ekle birlikte yer almaktadırlar (Pulkina, Zahava-Nekrasova, 2002, s. 172-174). Ayrıca ‘**незачем**’ (hiçbir amaçla), ‘**негде**’ (hiçbir yerde), ‘**некуда**’ (hiçbir yere), ‘**неоткуда**’ (hiçbir yerden), ‘**некогда**’ (hiçbir zaman), ‘**неотчего**’ (hiçbir şeyden) kullanılan diğer olumsuzluk zamirlerindendir (Akyar, 2018, s. 28-29). Cümle içerisinde kullanılan bu zamirlerin ‘**ни**’ ya da ‘**не**’ eklerinden hangisinin doğru olduğu ayrımını yaparken ifadenin anlamına bağlı olarak vurgulama özelliğinden yardım alırız. Vurgu ‘**a**’ nın üzerindeyse ‘**никуда́**’ şayet vurgu ‘**e**’ üzerindeyse ‘**не́куда**’ olarak ifade edilir (Ivanovna, 2020, s. 1).

Tablo 8. Olumsuzluk Zamirinin İsmin Hallerine Göre Çekimi

И.п.	Никто	Ничто
Р.п.	Никого	Ничего
Д.п.	Никому	Ничему
В.п.	Никого	Ничего
Т.п.	Никем	Ничем
П.п.	Ни о ком	Ни о чём

Türk dilinde de olumsuz cümleyi pekiştirmek adına kullanılan bazı olumsuzluk zamirleri mevcuttur. Bu durum yükleme vurgu yapan ‘**hiç**’li cümleler olarak karşımıza çıkar. Zamirler ‘**hiç kimse, hiçbir şey, hiçbir zaman, hiçbir yere vb.**’ şeklindedir. Bu zamirler yükleme vurgu yaparak olumsuz anlamı pekiştirmede kullanılır. Örneğin; ‘Kimse gelmedi’ cümlesinde olumsuzluk verilirken, ‘Hiç kimse gelmedi’ cümlesinde olumsuzluk pekiştirilir. Türk dilinde olumsuzluk zamirlerini ifade ederken ‘**-me, -ma**’ eklerinden yardım alınır. Olumlu olarak yer alan cümlelerin fiiline eklenen bu ekler sayesinde cümleye olumsuz anlam kazandırılır. Bu örnekler kendinden sonra gelen ünsüz harfe göre ünlü daralmasına uğrayabilir. Türk dilinde yer alan ‘**-y**’ kaynaştırma ünsüzü şimdiki zaman çekiminde fiil kökünde yer alan son sesi ‘**a, e**’ olan ünlülerde daralmaya yol açar. Örneğin; ‘**seviyorum**’ cümlesini olumsuza çevirirken ‘**sevmek**’ fiilinin çekime uğramasıyla ve ‘**y**’ kaynaştırma ünsüzüyle birlikte kullanımı sonucunda ‘**e**’ harfi daralmaya uğrayarak ‘**i**’ olur ve ‘**sevmiyorum**’ olarak kullanılır. Burada yer alan ‘**-me**’ ekindeki ünlü harfin ‘**-mi**’ olarak dönüşümünü görmekteyiz (İlhan, Kabadayı, 2017, s. 63). Bu durum kaynaştırma ünsüzünün yer almadığı kelimelerde karşımıza çıkmaz. Kaynaştırma ünsüzü genel olarak şimdiki zamanda bir durum ifade ederken karşımıza çıkar. Aynı fiil geniş zamanda kullanıldığında ise; ‘**severim**’ cümlesinin olumsuzu ‘**sevmem**’ şeklinde ifade edilir. Örneklerde de göreceğimiz üzere cümlede herhangi bir

daralma söz konusu olmaz. Türk dilinde isme gelen ‘-siz, -süz’ ekleriyle de olumlu yapıda yer alan cümleye olumsuz anlam yüklenir. Fakat bu cümleler yapısına göre olumsuz değil, anlamına göre olumsuz cümleler kategorisinde değerlendirilir. Örneğin: ‘*Bilgisiz geldi yine.*’ cümlesinde görüleceği üzere ‘-siz’ eki olumsuzluktan ziyade daha çok yokluk ifade etmektedir. Örnekte ayrıca argo anlam içeren, hakaret niteliği taşıyan bir kelime türetilerek bir lakap takma vasıtasıyla da yer aldığını görmekteyiz. ‘-Siz, -süz’ ekleri çoğunlukla sıfat eki olarak kullanıldığından dolayı zamir ve sıfat ayrımını yaparken dikkat oldukça önemlidir. Örnek cümlede görüleceği üzere vurguya göre de ait olduğu isim soylu kelimeler grubu değişebilmektedir. Ayrıca Türkçe’de yer alan ‘*değil*’ kelimesinin kullanımıyla da olumsuzluk anlatılmaktadır. Fakat bu kelime cümlede fiil konumunda yer almaktadır (İlhan, Kabadayı, 2017, s. 72-80).

Türk dilinde olumsuzluk zamirlerinin hal durumlarına göre çekimini tabloda şu şekilde gösterebiliriz:

Tablo 9. Türk Dilinde Olumsuzluk Zamirinin İsmi Hallerine Göre Çekimi

Yalın H.	Kim	Ne	Hiç kimse
-İn Hali	Kimin	Neyin	Hiç kimsenin
-E Hali	Kime	Neye	Hiç kimseye
-İ Hali	Kimi	Neyi	Hiç kimseyi
-İle Hali	Kimle	Neyle	Hiç kimseyle
-De Hali	Kim hakkında	Ne hakkında	Hiç kimse hakkında

Dolayısıyla hem Rusçada hem de Türkçede ‘*hiç*’ kalıbına soru zamirlerini ekleyerek olumsuz zamir elde edildiğini görmekteyiz. Türk dilinde ünlü daralması varken Rus dilinde böyle bir durumun olmadığını söylemek mümkündür.

2.5. RUS VE TÜRK DİLİNDE SORU ZAMİRLERİ

Soru zamirleri herhangi bir şey yahut bir kimse hakkında soru sormaya yarayan zamir türleridir. Bu zamirler ismin yerini tutarak cümleye soru anlamını vermeyi sağlarlar. Ayrıca kişilerin ya da nesnelerin kime, neye ait olduğunu ya da miktarını belirlemede kullanılırlar.

Rus dilinde ‘**кто?**’ (kim?), ‘**что?**’ (ne?), ‘**чей?**’ (kimin?), ‘**где?**’ (nerede?), ‘**куда?**’ (ne zaman?), ‘**который?**’ (hangi?, nasıl?, kaçınıcı?), ‘**какой?**’ (hangi?, nasıl?), ‘**каков?**’ (nasıl?), ‘**почему?**’ (ne sebeple?), ‘**зачем?**’ (ne amaçla?), ‘**сколько?**’ (ne

kadar?, kaç?), **‘несколько?’** (ne kadar?) vb. sözcüklerin oluşturduğu gruba soru zamirleri denir. Canlı veya cansız nesneleri, özelliklerini, nitelik ya da niceliklerini gösterirken soru yapısında kullanılırlar. Canlıları **‘кто’**; cansız varlıkları belirtirken **‘что’** soru zamiri kullanılır. Durum, nicelik bildiren **‘который’** ve **‘какой’** zamirleri ise anlamsal açıdan farklılık göstermektedir. Bir nesnenin ya da canlının niteliğini belirlerken **‘какой’**, diğer nesne ya da canlılardan taşıdığı bir özellik nedeniyle ayrılmasını, yani diğerleriyle arasındaki farkı gösterirken **‘который’** zamiri kullanılır. Ayrıca **‘какой’** zamiri her sözcükle kullanılabilirken, **‘который’** zamiri genellikle zaman bildiren sözcüklerle kullanılır (Besli, 2000, s. 7). Soru zamirleri bazı istisnaları hariç cins, sayı ve ismin hallerine göre çekime uğramaktadırlar. Örneğin; **‘кто’- ‘что’- ‘сколько’** zamirleri sadece ismin hallerine göre çekime uğrarken; **‘чей’- ‘какой’- ‘который’** zamirleri ise cümlede cins, sayı değişimine ve ismin hallerine göre çekime uğramaktadır. Bu zamirlerden farklı olarak **‘где’- ‘куда’- ‘зачем’** zamirleri cümlede herhangi bir çekime uğramaz (Akyar, 2018, s. 26).

Tablo 10. ‘Кто- Что’ Soru Zamirlerinin İsmi Hallerine Göre Çekimi

И.п.	Кто?	Что?
Р.п.	Кого?	Чего?
Д.п.	Кому?	Чему?
В.п.	Кого?	Чего?
Т.п.	Кем?	Чем?
П.п.	О ком?	О чём?

Türk dilinde soru zamirleri incelendiğinde cümlede isimlerin yerini soru yoluyla tutan zamirler olduğunu görmekteyiz. **‘Ne?, kim?, kaç?, hangi? vb.’** soru kalıplarıyla ifade edilir. Fakat bir cümlede soru zamirinin bulunması, o cümlede her zaman soru cümlesi olacağı anlamına gelmez. Türk dilinde soru zamirleri çoğunlukla soru sıfatı ve soru zarflarıyla karıştırılmaktadır. Çünkü her üç tür için de aynı kalıplar kullanılabilir. Cümlede ismi nitelediğinde soru sıfatı, eylemi nitelediğinde ise soru zarfı olarak yer alır. Soru zamirinde ise bu kullanımların aksine ismin yerine geçer.

Soru zamirlerinin bazıları (**ne?, kim?**) tamamen soru kalıplarından oluşurken, bazıları da (**hangisi?, kaç?**) başka kelime gruplarından alınan sözcüklerin iyelik ekleriyle zamire dönüştürülmesiyle meydana gelmektedir (Akyar, 2018, s. 48, bkz. Korkmaz, 2003, s. 441).

‘Ne? ve kim?’ soru zamirleri iyelik zamiri almadan hal ekleriyle çekime uğrarlar.

Tablo 11. Türk Dilinde ‘Kim?-Ne?’ Soru Zamirinin İsmi Hallerine Göre Çekimi

Yalın H.	Kim?	Ne?
-İn Hali	Kimin?	Neyin?
-E Hali	Kime?	Neye?
-İ Hali	Kimi?	Neyi?
-İle Hali	Kimle?	Neyle?
-De Hali	Kim hakkında?	Ne hakkında?

Böylelikle hem Rus dilinde hem Türk dilinde soru kalıpları yardımıyla soru zamirlerinin kullanıldığını görmekteyiz.

2.6. RUS VE TÜRK DİLİNDE İŞARET ZAMİRLERİ

İşaret zamirleri kişi isimleri dışında atıfta bulunulan nesne ve kavramları göstermeye yarayan zamir türleridir.

Rus dilinde işaret zamiri bir nesneyi, niteliğini, niceliğini belirten ve onu diğer nesnelerden ayıran sözcüklerdir. İşaret zamirleri **‘какой?’** (hangi?), **‘сколько?’** (ne kadar?), **‘каков?’** (ne?) sorularına yanıt verir. İşaret zamirleri konuşmayı bağlamak amaçlı kullanılır. Cümlede daha önce söylenmiş olanı ya da daha sonra söylenecek olanı belirtir. Başlıca işaret zamirleri şunlardır: **‘этот, тот, такой, таков, столько’**. Rus dilinde karşımıza çıkabilecek diğer işaret zamirleri de şunlardır: **‘экий, этакый, сей, оный’**. Bu zamirler günlük yaşamda karşımıza çıkmazlar fakat edebi metinlerde bunlara rastlamak mümkündür. **‘Столкo’** zamiri belirli bir sayıda nesneyi göstermesi nedeniyle sayı zamiri olarak da adlandırılmaktadır (Kazantseva, 2019, s. 3). **‘Этот, тот, такой’** gibi işaret zamirleri gramer açısından sıfatlara benzerler ve tıpkı sıfatlar gibi cins, sayı çekimine uğrarlar. **‘Таков’** zamiri de sıfatın kısa biçimine benzer ve o da cins ve sayı çekimine uğrar. **‘Столкo’** zamiri ise sadece tekil ve çoğul formda kullanılarak ismin hallerine göre çekime uğrar (Ivanovna, 2020, s. 2). Cümlede işaret zamirleri özne, nesne, tümleç ya da yüklem bir parçası olabilir. **‘Тот, такой, столько’** zamirleri karmaşık cümlelerin oluşumunda önemli bir rol oynar. Karmaşık cümlelerde işaret zamiri asıl cümlede yer alır ve yan cümlelerin türünü belirlemede kullanılır. **‘Столкo’** zamiri tekil ya da çoğul ismin **-in** halinde bulunan isimlerle birlikte kullanılır. Bu sözdizimsel olarak bölünmez ve zamir+isim bileşiminde cümlede özne veya nesne olarak yer alırlar (Vladimirovna, 2018, s. 1).

Tablo 12. İşaret Zamirlerinin Tekil-Çoğul, Cins ve İsmi Hallerine Göre Çekimi

	Единственное	Число		Множественное	Число
	Мужской	Средний	Женский		
	род	род	род		
И. п.	Этот Тот Такой Таков	Это То Такое Таково	Эта Та Такая Такова	Эти Те Такие Таковы	Столько
Р. п.	Этого Того Такого		Этой Той Такой	Этих Тех Таких	Стольких
Д. п.	Этому Тому Такому		Этой Той Такой	Этим Тем Таким	Стольким
В. п.	Этого Того Такого	Это То Такое	Эту Ту Такую	Этих Тех Таких	Стольких
Т. п.	Этим Тем Таким		Этою Тою Такою	Этими Теми Такими	Столькими
П. п.	Об Этом О Том О Таком		Об Этой О Той О Такой	Об Этих О Тех О Таких	О Стольких

Türk dilinde işaret zamiri varlıkların yerini gösteren zamir türleridir. Başlıca işaret zamirleri şunlardır: **‘Bu, şu, o, bunlar, şunlar, onlar, öteki, beriki, bura, şura, ora, burası, şurası, orası, böylesi, şöylesi ve öylesi.’** Yakındaki bir nesneyi gösterirken **‘bu, bunlar’**, uzaktaki nesneleri gösterirken **‘şu, şunlar’**, en uzaktaki nesneler için ise **‘o, onlar’** işaret zamirleri kullanılır. İşaret zamirlerinden **‘bu, şu, o’** işaret sıfatları ile karıştırılabilmektedir. Bu ayrımı yaparken dikkat edilmesi gereken husus; işaret sıfatlarından sonra mutlaka bir ismin gelmesidir. İşaret zamiri ise direkt olarak ismin yerine geçtiği için kendisinden sonra bir isim almaz. Örneğin: ‘bu kitaplar’, ‘bunlar’. Aynı şekilde **‘o, onlar’** işaret zamirleri de şahıs zamirleriyle karıştırılabilmektedir. Bu ayrımı yaparken nitelenen isme dikkat etmek gerekir. Örneğin; cümlede *‘onu’* derken bahsedilen bir kişiye şahıs, bir varlıksa işaret zamiri olarak kullanılır. Bunun aksine **‘bu, şu’** işaret zamirleri cümlede kişinin yerine dahi kullanılsa işaret zamiri olarak kalır, şahıs zamiri olarak kabul edilmezler.

Türk dilindeki **‘bu’** işaret zamiri ortak tek heceli kelimelerin geniş bir grubuna aittir. Eski Türkçe’de ‘pū’ olarak karşımıza çıkmaktadır. Ural-Altay dillerinde yapılan incelemelere göre Türk dil ailelerindeki değişim şu şekildedir: Orhun Türkçesi ‘bu, bun-’, Eski Uyğurca ‘bu, mun-’, Türkçe ‘bu’, Başkurt ‘by-l’, Kırgız ‘bu(l)’, Kazak ‘bu-l’,

Hakas ‘pu’, Oyrot ‘bu’, Tofalar ‘bo’, Yakut ‘bu’, Dolgan ‘bu (mun-)’ (Nafikov, 2014, s. 2).

Tablo 13. İşaret Zamirlerinin İsmi Hallerine Göre Çekimi

	Tekil	Çoğul
Yalın H.	Bu/ Şu/ O	Bunlar/ Şunlar/ Onlar
-İn Hali	Bunun/ Şunun/ Onun	Bunların/ Şunların/ Onların
-E Hali	Buna/ Şuna/ Ona	Bunlara/ Şunlara/ Onlara
-İ Hali	Bunu/ Şunu/ Onu	Bunları/ Şunları/ Onları
-İle Hali	Bununla/ Şununla/ Onunla	Bunlarla/ Şunlarla/ Onlarla

Dolayısıyla hem Rus dilinde hem de Türk dilinde işaret zamirleri varlıkları gösteren, onların yerine kullanılan sözcüklerdir. Rus dilinde işaret zamirleri cinse, sayıya ve ismin hallerine göre çekimlenirken, Türk dilinde sadece sayıya ve ismin hallerine göre çekimlenir. Türk dilinde belirtilen nesnenin herhangi bir cins ayrımı yapılmaz.

2.7. RUS VE TÜRK DİLİNDE BELGİSİZ ZAMİRLER

Cümle içerisinde varlıkları isim, sayı, ölçü ve miktar yönünden belli belirsiz niteleyen zamir türleridir.

Rus dilinde belirsiz zamirler soru zamirlerine ‘**-не-** ve **-кое-**’ öneki, ‘**-то** ve **-нибудь-**’ soneklerinin getirilmesiyle oluşturulmuştur. Cümlede edatsız olarak kullanılmaları halinde tire çizgisi daima bulunur. Fakat bu kurala ‘**не-**’ önekiyle oluşturulan zamirler dahil değildir. ‘**Кое-**’ önekiyle oluşturulan zamirlerin edatla kullanımı söz konusu olduğunda edatlar önekten sonra yer alır. Rusça’da kullanılan başlıca belirsiz zamirler şunlardır: ‘**некто, нечто, некоторый, несколько, кто-то, сколько-то, что-либо, кое-кто, какой-то, какой-либо, какой-нибудь, кое-какой, чей-то, чей-нибудь.**’ Bu zamirler ‘**кто, что, какой, чей, сколько**’ sorularına yanıt verirler. L. İ. Rahmanova, cümle içerisinde belirsiz zamirleri 3 farklı grupta incelemiştir: Var olmayan anlamı ifade eden zamirler; tam bir kapsama sahip olmayan, tahmini bir anlam belirten zamirler; bilinmezlik anlamı belirten zamirler. L. A. Sinko da, belirsiz zamirleri işlevleri bakımından 3 grupta ele almıştır: İşaret, gösterme, belirtme işlevini gerçekleştiren; nicelik bildiren ve karşılaştırma yapan; anlamsal belirsizlik ve soyut anlam ifade eden zamirler (Güneş, Akyar, 2021, s. 4 bkz. Rahmanova, 1997, s. 198; Sinko, 2008, s. 81-84).

Belirsiz zamirler oluşturdıkları zaminin türüne göre değişiklik gösterirler. Cins, sayı, hal durum çekimleri her birinde farklı bir biçimde yer alır. Bu zamirlerden **‘некто, нечто’** ismin hallerine göre değişime uğramazlar. **‘Некто’** zamininin sadece yalın hali mevcutken; **‘нечто’** zamininin yalın hali ve ismin -i hali biçimleri de bulunmaktadır. Belirsiz bir işareti gösteren **‘какой-то, чей-то, некоторый’** zamirleri cins ve sayıya göre değişime uğrar. **‘Кое-кто, кое-что’** zamirleri ismin hallerine göre çekimlenir **‘Несколько’** zamiri cümlede isimlerle sözdizimsel olarak bütün bir şekilde ve çoğul biçimde yer alır ve ismin hallerine göre çekimlenir (Ivanovna, 2020, s. 3).

Kural olarak belirsiz zamirler cümlede öznenin, nesnenin veya niteliğin sözdizimsel rolünü yerine getirirler. Yaygın olmamakla birlikte bu zamirler yüklem ya da durumun bir parçası olarak cümlede kullanılabilirler. Ayrıca cümlede özne, belirteç, tümleş görevinde karşımıza çıkabilmektedirler (Vladimirovna, 2018, s. 2).

Aşağıda verilen tablolarda belirsiz zamirlerin tekil-çoğul, cins ve ismin hallerine göre çekimi yer alırken, **‘кое-кто, кое-что, несколько’** zamirlerinin ismin hallerine göre çekimini göreceğiz:

Tablo 14. Belirsiz Zamirlerin Tekil-Çoğul, Cins ve İsmi Hallerine Göre Çekimi

	Единственное	Число		Множественное
	Мужской	Средний	Женский	Число
	род	род	род	
И. п.	какой-то некоторый чей-то	какое-то некоторое чье-то	какая-то некоторая чья-то	какие-то некоторые чьи-то
Р. п.	какого-то некоторого чьего-то		какую-то некоторой чьей-то	каких-то некоторых чьих-то
Д. п.	какому-то некоторому чьему-то	какого-то некоторому чьему-то	какой-то некоторой чьей-то	каким-то некоторым чьим-то
В. п.	какой-то, какого-то (одуш.) некоторого/ некоторый чьего-то/чей-то	какое-то, какого-то (одуш.) некоторое чье-то	какую-то некоторую чью-то	какие-то, каких-то (одуш.) некоторых/некоторые чьих-то/чьи-то
Т. п.	каким-то некоторым чьим-то	какой-то некоторой чьей-то	какими-то некоторыми чьими-то	каким-то некоторым чьим-то
П. п.	о каком-то о некотором о чьем-то	о какой-то о некоторой о чьей-то	о каких-то о некоторых о чьих-то	о каком-то о некотором о чьем-то

Tablo 15. ‘Кое-Кто, Кое-Что, Несколько’ Zamirlerinin İsmi Hallerine Göre Çekimleri

И. п.	кое-кто	кое-что	несколько
Р. п.	кое-кого	кое-чего	нескольких
Д. п.	кое-кому	кое-чему	нескольким
В. п.	кое-кого	кое-что	несколько
Т. п.	кое с кем	кое с чем	несколькими
П. п.	кое о ком	кое о чем	о нескольких

Türk dilinde belirsizlik zamiri* cümle içerisinde yer alan varlıkların isim, sayı ve miktarı bakımından belirsizliğini gösteren zamir türleridir. Başlıca belgisiz zamirler şunlardır: **‘Hepsi, kimse, tümü, herkes, hepimiz, kimisi, kimileri, kimi, biri, birisi, birileri, birkaçı, bazısı, bazıları, çoğu, birçoğu, birçokları, başkası, birazı, fazlası, bir kısmı vb.’** Belgisiz zamirleri isim tamlamaları içerisinde tamlayan ve tamlanan olarak görebiliriz. *“Türkçe’de bazı kelimeler; cümle içinde kullanılırken anlam yönüyle belirsiz zamir görevi görürler: Kişi, kimse, adam, insan gibi. Bunun yanında bazı birleşik kelimeler de belirsizlik zamiri görevinde kullanılırlar: Öbürü, birtakımı, birçoğu, birkaçı, hiçbirisi gibi. İyelik ekleri eklendikleri bazı isim soylu kelimeleri gene belirsiz zamir yapabilirler: biri, başkası, hepsi, bazısı, kimi, kimisi, birisi, hepimiz, birkaçı, birçoğu, her biri, hiçbirisi, bir çoğumuz gibi. İsimlerden sıfat ve zamir yapan -ki eki de belirsiz zamir olan kelimeler türetir: öteki, beriki, deminki, alttaki, dağdaki, benimki, seninki gibi”* (Demirbilek, Doğan, 1999, s. 2). Aynı zamanda Türk dilinde **‘şey’** kelimesi de belgisiz zamir olarak kullanılabilir. Bu sözcük tüm varlıkların adlarının yerine kullanılabilir ve daima bir belirsizlik bildirir. Bu zamir türünde bahsedilen kişi ya da nesnede hiçbir zaman net bir ifade söz konusu değildir. Türkçe’de hatırlayamadığımız bir şey olduğu durumlarda genellikle **‘şey’** kelimesini kullanırız. **‘Şey’** kelimesi Türk Dil Kurumu Sözlüğü’nde *“madde, eşya, söz, olay, iş, durum vb.nin yerine kullanılan, belirsiz anlamda bir söz”* olarak geçmektedir (TDK, 2005, s. 3350). Dilimizde **‘şey’** kelimesini her ne kadar birçok kalıpta ve anlamda kullanılsak ta en çok hatırlamadığımız ifadeler, sözcükler yerine kullanırız. *‘Şey diyecektim’* gibi. Aynı zamanda herhangi bir durum karşısında tarafımıza teşekkür edildiğinde *‘Bir şey değil’* deriz. Bu ifade de dilimizde kalıplaşmıştır. Fakat **‘şey’** kelimesini kullanmak yazı dilinde çok tercih edilmez. Ayrıca bu kelime

* Türkçede ‘belirsiz zamir’ farklı kaynaklarda ‘belgisiz zamir’ ve ‘adıl’ olarak da geçmektedir. Bu nedenle çalışmamızda hem belgisiz zamir hem de belirsiz zamir kavramlarının kullanıldığı görülebilir.

yazıda kusur olarak algılanmaktadır (Demirbilek, Doğan, 1999, s. 3). Bunların yanı sıra belirsiz zamirlerin şahıs zamirleriyle birlikte kullanımları sonucu Türk dilinde var olan ikilemeler de cümlede belgisiz zamir olarak bulunurlar. Örneğin; ‘o bu, seni beni, şunun bunun vb.’ Türk dilinde belgisiz zamirler ifade eden şahsa göre çekimlenmezken, durumlara göre çekimlenirler.

Netice itibariyle Rus ve Türk dilinde belgisiz zamirler herhangi belirsiz bir iş, durum, nicelik, nitelik ifade ederken kullanılan yardımcı unsurlardır. Rus dilinde dil yapısı gereği cins ayrımı yapılırken, Türk dil yapısında böyle bir ayrım bulunmadığından herhangi bir değişime uğramazlar. Her iki dilin de ismin hallerine göre çekime uğradığı görülmektedir.

2.8. RUS VE TÜRK DİLİNDE İLĞİ ZAMİRLERİ

Diğer zamir türlerine kıyasla ilgi zamirlerini her iki dil açısından ele aldığımızda kullanım amaçları bakımından büyük farklılıkların olduğu görülmektedir.

Rus dilinde ilgi zamirleri karmaşık cümlelerde parçaları birbirine bağlayan bağlaç görevindeki sözcüklerdir. İlgi zamirleri anlam bakımından nesneleri, nitelikleri ve miktarları gösteren kelime gruplarından zamir kategorisinde değerlendirilir. Nitelenen şey hakkında içerik, özellik bildirir. ‘**Кто?, что?, какой?, каков?, который?, чей?, сколько?**’ sorularına cevap verir.

İlgi zamirleri soru zamirleriyle aynı zamir sözcükleriyle ifade edilir fakat ilgi zamirlerinde soru işareti bulunmaz. İki ayrı cümle arasında bağlaç unsuru olarak kullanılır. İsim, sıfat ve sayı olarak üç kategoriye ayrılır. İçerikten bahsedildiği durumlarda isim kategorisinde yer alır ve ‘**кто?, что?**’ sorularına cevap verir. Özelliği hakkında bilgi verdiğinde sıfat kategorisinde yer alarak ‘**какой?, каков?, который?, чей?**’ sorularına yanıt verir. Miktar belirttiğinde ise sayı kategorisinde yer alarak ‘**сколько?**’ sorusuna yanıt verir (Ivanovna, 2020, s. 3).

İlgi ve soru zamirleri aynı morfolojik özelliklere sahiptirler. İlgi zamirlerinin dilbilgisel özellikleri şöyledir: Bağlaç konumunda yer alan ‘**кто, что**’ zamirlerinin cinsiyeti ve sayısı yoktur; özne dışıl, çoğul formda olsa dahi eril cinste ve tekil olarak kullanılır. Canlı varlıkları nitelemek için ‘**кто**’ kullanılırken, cansız varlıkları nitelemek için kullanılan ‘**что**’ genellikle nötr cinste bulunan bir fiille birlikte yer alır. İlgi zamirlerinden ‘**кто, что, сколько**’ sadece ismin hallerine göre değişirken, ‘**какой,**

который, чей’ tıpkı sıfatlar gibi cinse, sayıya ve ismin hallerine göre değişir. İstisna bir durum olarak **‘каков’** herhangi bir değişime uğramaz (Vladimirovna, 2018, s. 3).

Cümle içerisindeki sözdizimsel rolünü inceleyecek olursak; ilgi zamirleri yan cümlelerin özne, yüklem, tümleç, belirteç, zarf gibi herhangi öğelerinden birisi olabilir. İlgi zamirleri isim kategorisinde yalın halde bulunursa özne, diğer durumlarda bulunur ise nesne görevinde olur. **‘Кто, что’** zamirleri yalın halde kullanıldığında özne konumundayken, hal durumlarından herhangi birinin çekimlendiği durumlarda tümleç olarak karşımıza çıkmaktadır. Sıfat kategorisindeki zamirler belirteç ve özellikle yüklem bir kısmı olarak yer almaktadır. Sayı kategorisindeki zamirler ismin *‘-den’* halinin çoğul formunda özne, nesne ve zarf görevinde bulunmaktadır.

Tablo 16. İlgi Zamirinin İsmi Hallerine, Cins ve Sayıya Göre Çekimi

		Единственное	Число			Множественное	Число
		М. Р.	С. Р.	Ж. Р.			
И. П.	Кто	Чей	Чье	Чья	Чьи	Сколько	
	Что	Какой	Какое	Какая	Какие		
		Который	Которое	Которая	Которые		
		Каков	Каково	Какова	Каковы		
Р. П.	Кого	Чьего		Чьей	Чьих	Скольких	
	Чего	Какого		Какой	Каких		
Д. П.	Кому	Которого		Которой	Которых		
	Чему	Чьему		Чьей	Чьим		
В. П.	Кому	Какому		Какой	Каким	Скольким	
	Чему	Которому		Которой	Которым		
	Кого	Чей /чьего		Чью	Чьи/чьих		
	Что	Какой/Какого		Какую	Какие/Каких		
Т. П.	Кем	Который/Которого		Которую	Которые/Которых		
	Чем	Чьим		Чьей	Чьими		
		Каким		Какой	Какими		
		Которым		Которой	Которыми		
П. П./	О	О чьем		О чьей	О чьих	О скольких	
	ком	О каком		О какой	О каких		
	О	О котором		О которой	О которых		
	чем						

Türk dilinde ilgi zamirleri **‘-ki’** eki ile oluşturulan zamir türüdür. Fakat bu ek bağlaç olan **‘-ki’** edatı ile karıştırılmamalıdır. Zamir olarak kullanıldığında bitişik, bağlaç olarak kullanıldığında ise ayrı yazılır (Erten M, 2007, s. 2-5). Bağlaç olan **‘-ki’** cümleden çıkarıldığında anlam değişmezken, zamir görevindeyken cümleden atıldığında anlam değişmektedir. *‘Ki’li birleşik cümlelerin kuruluşunu sağlayan ki bağlama edatı ve ilgi zamiri, Türkçeye Farsçadan girmiştir*’ (Tokatlı, 2005, s. 2 bkz. Aksan, 2005, s. 66;

Korkmaz, 1973, s.160; Yücel, 2002, s.115). Bağlama edatı olarak kullanılan ‘-ki’ yardımcı cümle ve temel cümle arasında bağ kurarken ilgi durumundayken isim ve ismi belirten cümleyle bağlantı kurar (Tokatlı, 2005, s. 2). İlgi zamirlerinin kullanımını iyelik zamirlerine eklenen ‘-ki’ eki olarak örneklendirebiliriz: ‘Benimki, seninki, onunki, bizimki, sizinki, onlarınki’ vb. İlgi zamirleri ismin hallerine ve sayıya göre çekime uğrar. Türk dilinde cins ayrımı söz konusu olmadığından kullanımda böyle bir ayrım görülmez.

Dolayısıyla Rus dilinde ve Türk dilinde ilgi zamirlerinin kullanımında farklılıklar mevcuttur. Rus dilinde ilgi zamirleri bağlaç görevinde yer alırken, Türk dilinde bağlaç olan ‘-ki’ ve ilgi zamiri ‘ki’ olan birbirinden çok farklıdır. Rus dilinde ilgi zamirlerinin ismin hallerine, sayıya ve cinse göre çekimlendiği görülürken; Türk dilinde sadece ismin hallerine ve sayıya göre çekimlendiği görülmektedir.

3. BÖLÜM

‘KAPUT’ ESERİ İÇERİSİNDE YER ALAN ZAMİRLERİN AKTARIMI

Bu bölümde, eserde zamirle ilgili konu başlıklarına dayalı örnekler seçilerek incelenmiştir. Zamirlerin doğru kullanımı, çeviriye aktarım şekli ve çeviride ortaya çıkabilecek sorunlar açıklanmaktadır.

Eserde yer alan 453 şahıs zamininin kullanım dağılımları şu şekildedir:

1. tekil şahıs zamiri ‘**я**’ eser içerisinde toplamda 25 defa kullanılmıştır.
2. tekil şahıs zamiri ‘**ты**’ eser içerisinde toplamda 11 defa kullanılmıştır.
3. tekil şahıs zamiri Rus dilinde eril-dişil-nötr olarak ayrılmasından dolayı 3 ayrı şahıs olarak hesaplanmıştır. ‘**Он**’ zamiri en çok kullanılan şahıs zamiri olarak toplamda 327 defa kullanılmıştır. ‘**Оно**’ nötr şahıs zamiri 6 tane mevcuttur. Bu şahıs zamiri yalın hali dışında eril şahıs zamiriyle aynı şekilde çekime uğrar. ‘**Она**’ zamiri eserde 37 defa kullanılmıştır.
1. çoğul şahıs zamiri ‘**мы**’ eserde 7 defa kullanılmıştır.
2. çoğul şahıs zamiri ‘**вы**’ eserde 23 defa kullanılmıştır.
3. Çoğul şahıs zamiri ‘**они**’ ise toplamda 26 defa kullanılmıştır.

Tablo 17. Şahıs Zamirlerinin İsmi Hallerine Göre Kullanım Sayıları

Şahıs Zamirleri	Yalın hal	-İn hali	-E hali	-İ hali	-İle hali
Я	17	1	3	5	-
Ты	6	1	3	1	-
Он	191	13	56	47	17
Оно	6	-	-	-	-
Она	14	2	4	15	-
Мы	4	1	2	-	-
Вы	15	-	4	1	3
Они	10	4	3	6	-

Eserde yer alan 70 iyelik zamininin kullanım dağılımları şu şekildedir:

1. tekil dişil formda 2 tane kullanılmıştır.
2. tekil dişil ve eril formda 2 tane kullanılmıştır.

3. tekil eril ve nötr formda 47, dişil formda ise 6 tane kullanılmıştır.
1. çoğul eril, nötr ve dişil formda olmak üzere 4 tane kullanılmıştır.
2. çoğul nötr formda 5 tane ve 3. çoğul 4 tane kullanılmıştır.
3. tekil ve çoğul iyelik zamirlerinin ismin hallerine göre çekimleri bütün hal durumlarında aynı biçimdedir.

Tablo 18. İyelik Zamirlerinin İsmi Hallerine Göre Kullanım Sayıları

İyelik Zamirleri	Yalın hal	-İn hali	-E hali	-İ hali	-İle hali	-De, -Da hali
Я	1	-	-	-	-	1
Ты	1	-	-	1	-	-
Он / Оно	47					
Она	6					
Мы	4	-	-	-	-	-
Вы	5	-	-	-	-	-
Они	4					

Eserde yer alan 28 dönüşlü zaminin kullanım dağılımları şu şekildedir:

Dönüşlü zamirlerin yalın hali bulunmamaktadır.

Bu zamirler, araçlı hal durumunda kullanıldıklarında eril ve dişil ayrımına tabidirler.

Tablo 19. İyelik Zamirlerinin İsmi Hallerine Göre Kullanım Sayıları

Dönüşlü Zamirler	Yalın hal	-İn hali	-E hali	-İ hali	-İle hali	-De, -Da hali
Себя	-	5	-	4	3	-
Себе	-	-	8	-	-	3
Собой	-	-	-		1	-
Собою	-	-	-		4	-

Eserde 42 tane olumsuzluk zamiri kullanılmıştır ve dağılımları şu şekildedir: 3 tane ‘никто’, 19 tane ‘ничто’, 6 tane ‘никакой’, 5 tane ‘никогда’ ve 2 ‘нечто’.

Tablo 20. Olumsuzluk Zamirlerinin İsmi Hallerine Göre Kullanım Sayıları

Olumsuzluk Zamirleri	Yalın hal	-İn hali	-E hali	-İ hali	-İle hali	-De, -Da hali
Никто	3	-	3	2	2	-
Ничто	-	3	-	13	1	2
Никакой	1	3	1	1	-	-
Никогда	5	-	-	-	-	-
Нечто	-	-	-	2	-	-

Eserde kullanılan 25 soru zamirinin dağılımı ise şu şekildedir: 7 adet ‘кто’, 9 adet ‘что’, 3 adet ‘где’, 1 adet ‘куда’, 1 adet ‘какой’, 1 adet ‘почему’, 2 adet ‘зачем’ ve 1 adet ‘несколько’.

Tablo 21. Soru Zamirlerinin İsmine Hallerine Göre Kullanım Sayıları

Soru Zamirleri	Yalın hal	-İn hali	-E hali	-İ hali	-İle hali	-De, -Da hali
Кто	5	-	1	-	1	-
Что	7	-	-	2	-	-
Какой	1	-	-	-	-	-
Где	3	-	-	-	-	-
Куда	1	-	-	-	-	-
Почему	1	-	-	-	-	-
Зачем	2	-	-	-	-	-
Несколько	1	-	-	-	-	-

İşaret zamirleri eser içerisinde 166 kez kullanılmıştır ve dağılımları şu şekildedir: 76 adet ‘это’, 57 adet ‘тот’, 32 adet ‘такой’ ve 1 adet ‘столько’.

Tablo 22. İşaret Zamirlerinin İsmine Hallerine Göre Kullanım Sayıları

İşaret Zamirleri	Yalın hal	-İn hali	-E hali	-İ hali	-İle hali	-De, -Da hali
Это	53	2	-	9	1	11
Тот	7	10	-	27	-	13
Такой	16	-	11	3	-	2
Столлько	1	-	-	-	-	-

Eserde yer alan 72 belgisiz zaminin dağılımı şu şekildedir:

35 adet ‘какой-то’, 13 adet ‘какой-нибудь’, 4 adet ‘некоторые’. Bu zamirler eril, dişil ve çoğul çekilmiş halleriyle eserde yer almaktadır.

Tablo 23. Belgisiz Zamirlerin İsmine Hallerine Göre Kullanım Sayıları

Belgisiz Zamirler	Yalın hal	-İn hali	-E hali	-İ hali	-İle hali	-De -Da hali
Какой-то	17	10	3	3	2	-
Какой-нибудь	5	2	3	1	1	1
Некоторые	2	2	-	-	-	-
Несколько	17	-	-	2	-	1

Eserde bulunan 326 ilgi zamirinin dağılımı şu şekildedir:

Şinel’de ilgi zamiri ‘**что**’ en çok kullanılan zamir olarak karşımıza çıkmaktadır (216 adet). Ardından en çok kullanılan zamir 70 adet ile ‘**который**’ zamiridir. Sırasıyla sonraki en çok kullanılan zamir, 22 adet ile ‘**кто**’ zamiridir. Bir sonraki zamir ise 18 adet ile ‘**какой**’ zamiridir.

Tablo 24. İlgi Zamirlerinin İsmi Hallerine Göre Kullanım Sayıları

İlgi Zamirleri	Yalın hal	-İN hali	-E hali	-İ hali	-İle hali	-De, -Da hali
Что	198	1	-	-	7	10
Который	24	13	4	16	6	7
Кто	14	4	2	-	2	-
Какой	5	5	-	6	2	-

İncelediğimiz eserde belirttiğimiz zamirlerin kullanımına dair yapılan analize göre, çeviri metinlerinde zamirlerin sayısının azaldığı görülmektedir. Bu durumun başlıca nedenlerinden biri, Türk dilinde özne durumundaki zamirlerin çoğunlukla yükleme gelen eklerle ifade edilmesidir. Dönüşlülük zamirlerinin de Türk dilinde yaygın bir kullanıma sahip olmadığı görülmektedir. Bu zamirler genellikle günlük yaşamda kullanılmaktadırlar ve her zaman anlatılan düşüncüyü doğru bir şekilde ifade etmekte sınırlı olabilirler. İlgi zamirlerinin Rus dilinde bağlayıcı sözcük, Türk dilinde ise iyelik zamirlerinin ek almış haliyle kullanıldığı görülmektedir. Zamir kullanımı yerine Türk dilinde daha fazla ek kullanımı olduğu için, kaynak metindeki zamir kullanımı ile çeviri metinindeki sayılar arasında tam bir eşleşme sağlanmasını zorlaştırmaktadır. Bu konuyu aşağıdaki örneklerle daha iyi anlayabiliriz.

3.1. ŞAHIS ZAMİRİ BULUNAN CÜMLELERİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

1. «*Что касается до чина (ибо у нас прежде всего нужно объявить чин), то он был то, что называют) вечный титулярный советник, над которым, как известно, натрунились и наострились вдоволь разные писатели, имеющие похвальное обыкновенье налегать на тех, которые не могут кусаться*» (Gogol, 1994, s. 3).

a. Rütbesine gelince (zira bizde önce rütbeyi belirtmek gerekir), bilindiği üzere, ısıramayanlarla dalga geçme gibi övgüye değer bir alışkanlığa sahip olan çeşitli yazarlar tarafından

çokça alay edilen ve dalga geçilen, ebedi bir titr danışmanı olarak bilinen biriydi (Çeviri tarafımızca yapılmıştır).

- b. “Memurumuzun unvanına gelince (ki bizde bir kimsenin adından önce unvanı belirtilmelidir), kendilerine dış geçiremeyeceğine inandıkları insanlara yüklenmeyi meziyet sayan pek çok yazarın acımasızca alay ettiği, sivri dilleriyle iğnelemekten asla vazgeçmediği sıradan kalem memurlarından ve ilelebet ‘sıradan kalem memuru’ olarak kalacaklardan’ biriydi” (Takanay, 2003, s.33).
- c. “Rütbesine gelince; (bizde malum, birisinden söz açınca her şeyden önce memuriyet derecesiyle makam belirlenir). Hikayemizin kahramanı yillanmış bir 7. Derece memurdu;
- ağzı var dili yok, kalem arkadaşlarının alay ve nüktelerini karşılıksız bırakan bir adamcağızdı” (Taluy, 2019, s. 38).
- d. “Memurumuzun unvanına gelince (ki bizde memurdan söz edildi mi ilk bu belirtilir), kendilerine bir şey yapamayacaklarından emin oldukları garibanlara yüklenmek gibi tuhaf hüneler edinmiş olan pek çok yazarın sivri dilleriyle dalgaya aldıkları sıradan bir kalem memuruydu.” (Beyhan, 2010, s. 144).

Genel bir çeviri analizi yaptığımızda, 2. yayınevinin memurun unvanını ‘7. derece’ olarak ifade ettiğini görmekteyiz. Ancak, Ramazanova ve Ülker’in sunduğu Rus toplumundaki unvanlar sıralamasına göre, eserin kahramanı ‘7. derece’ değil, ‘9. derece’ (2020, s. 149) bir memurdur ve bu rütbeden daha yükseğe çıkamayacağı eser içerisinde belirtilmektedir. Diğer taraftan, 1. ve 3. yayınevleri, dönemi dikkate almadan rütbeyi belirtmemektedirler. Bu durum, yazarın amacını tam olarak aktaramamaya ve çevirmenin bakış açısına bağlı bir duruma yol açmaktadır. Aslında yazar, burada dönemin yönetim yapısına dikkat çekmek istemektedir. Eserde memurun rütbesiyle ilgili bir cümle bulunmasa da ‘*ebedi titr danışmanı*’ tanımlamasıyla bu bilgi aktarılmaktadır ve alt metinde Rus toplumundaki rütbe kavramı bulunmaktadır. Ayrıca, parantez içinde ‘*bizde her şeyden önce rütbe belirtilmelidir*’ ifadesiyle toplum düzenine gönderme yapılmaktadır. 1. ve 3. yayınevleri, mesleği ‘*kalem memuru*’ olarak ifade etmiştir, ancak Türk dilinde bu mesleğin karşılığı bulunmamaktadır. Bu ifadenin yerine ‘*danışman*’ veya ‘*titr danışmanı*’ ifadelerinin kullanılması daha doğru olacaktır. Bu nedenle, çeviri yaparken, dönemin Rus toplumundaki rütbe sistemini bilmek, benzer hataların önlenmesi için önemlidir.

Aktarım sorunları açısından, Türkçe’de özne olarak kullanılan şahıs zamirleri cümle içinde genellikle sıkça kullanılmaz ve dil açısından eksik veya hatalı bir aktarım yapıldığı söylenemez. Bu durum, dillerin kendi kurallarından kaynaklanmaktadır. Ancak zamir yerine tekrar bir isim getirilmesi, kullanım amacından sapmaya neden olmaktadır.

Bu aktarımda, çevirmenin yorumuyla eklenen yeni bir ifadeyle karşılaşılmaktadır. Çevirmenlerin yorum eklemelerinin çeviri çalışmalarında bazen faydalı olabileceği, ancak bu örnekte olduğu gibi amaç dışı sonuçlara yol açabileceği görülmektedir. Verilen örnekte, 3. çoğul ve 3. tekil şahıs zamirlerinin kullanıldığı görülmektedir. 3. çoğul zamiri olan ‘**у нас**’, ismin durumuna göre çekimlenerek cümlede tümleç görevinde bulunmaktadır. 3. tekil şahıs zamiri ‘**он**’ ise cümlede özne olarak kullanılmıştır. Çoğul şahıs zamiri her üç yayınevinin çevirisinde anlamıyla birebir aktarılmış ve cümle içinde uyumlu bir şekilde verilmiştir. Tekil şahıs zamiri konusunda ise aktarımda farklılıklar gözlemlenmiştir. 1. ve 3. yayınevinin çevirilerinde ‘**о**’ zamiri yerine geçen bir ifadeye rastlanmamıştır. Özneyi belirtmek yerine, şahıs zamirlerinin fiile getirdiği ekler aracılığıyla hangi şahıs zamiri olduğu ifade edilmiştir. 2. yayınevinin çevirisine baktığımızda ise, özne olarak ‘*hikayemizin kahramanı*’ tanımının kullanıldığı görülmektedir. Zamirler, ismin yerine geçmek amacıyla cümlede yer alırken, bu örnekte zamir yerine tekrar bir isimle karşılaşılmaktadır.

Dolayısıyla her üç yayınevinin de mesleği belirtirken hatalı ifadeler kullandığı ve okuyucunun algısını yanılttığı görülmektedir. Diğer yayınevlerinden farklı olarak, 2. yayınevi, ilave kelimeler kullanarak kendi yorumunu eklemiş ve orijinalliğe uzak bir çeviri yapmıştır. Yapılan bu hataların yanı sıra, diğer detaylara baktığımızda, 1. yayınevinin meslekteki ebediyeti vurgulayarak kaynak metne daha yakın bir çeviri yaptığı görülmektedir.

2. «Акакий Акакиевич тут-то и всунул ему гривенничек. «Благодарствую, судырь, подкреплюсь маленечко за ваше здоровье, – сказал Петрович, – а уж об шинели не извольте беспокоиться: она ни на какую годность не годится. Новую шинель уж я вам сошью на славу, уж на этом постоим». Акакий Акакиевич еще было насчет починки, но Петрович не дослышал и сказал: «Уж новую я вам сошью беспрерывно, в этом извольте положиться, старанье приложим» (Gogol, 1994, s. 12)

a. Akakiy Akakiyeviç daha sonra ona gümüş onluk verdi. Petroviç, ‘Teşekkür ederim efendim, sizin şerefınıza birazcık içeceğim, kaput için ise lütfen endişelenmeyin; o artık hiçbir işe yaramıyor. Size şanınıza yaraşır yeni bir kaput dikeceğim, bunu halledeceğiz’ dedi. Akakiy Akakiyeviç hala tamirden söz ederken, Petroviç onu sonuna kadar dinlemeyip şöyle söyledi: ‘Ben size kesinlikle yeni bir tane	dikeceğim, özenle yapacağımıza güvенеbilirsiniz’ (Çeviri tarafımızca yapılmıştır). b. “Akakiy Akakiyeviç hemen <u>eline on kapik tutuşturdu</u>. Petroviç ise “Teşekkürler bayım, bir kadeh de sizin sağlığınıza içeceğim. Yeni palto konusunda <u>sakin ola endişelenmeyin</u>; <u>eskisinden</u> artık hayır gelmez. <u>Sizin için</u>, adınıza yaraşır bir palto dikeceğim; bana güvенеbilirsiniz,” diye yanıtladı onu.

Akakiy Akakiyeviç, yeni bir palto dikmek yerine eskisini onarması için bir iki laf daha edecek olduysa da Petroviç onu dinlemeyerek, “Yeni bir palto... Size kesinlikle yeni bir palto

dikeceğim; bana güvenebilirsiniz, elimden geleni yapacağım” (Takanay, 2003, s.76).

- c. “Akaki Akakiyeviç planına göre avucuna bir gümüş onluk sıkıştırdı. Adamın mahmur yüzü gülümser gibi oldu. -Sağolun beyim. Şerefınıza bir kadeh içer, biraz kendime gelirim. Paltonuzdan yana hiç üzülmeğin: Bir işe yaramaz o artık. Alasını dikerim size! Öyle bir palto olacak ki, herkesin parmağı ağzında kalacak. Akaki Akakiyeviç bahşişten sonra sözü yeniden tamire getirdi ama,

Petroviç duymamış gibi,-Hiç merak buyurmayın, yüzüm kara çıkmaz, sizi de utandırmam! diye tekrarladı” (Taluy, 2019, s. 49).

- d. “Akaki Akakiyeviç bunun üzerine adamın eline bir on kapık sıkıştırıverdi. Petroviç, ‘Çok teşekkür ederim, efendim’ dedi, ‘Sağlığınıza iki kadeh atıp inşallah biraz kendime geleceğim... Palto konusundaysa en ufak bir kaygınız olmasın: Eskisi iflah olmaz. Size de öyle bir palto dikeceğim ki, bütün kentte herkes sizin paltonuzu konuşacak.’ Akaki Akakiyeviç onarım üzerine bir iki şey söyleyecek oldu ama, Petroviç’ in onu dinlediği yoktu: ‘Size kesinlikle yeni bir palto dikeceğim... Öbürünü unutun” (Beyhan, 2010, s. 156-157).

Yazarın eserde ‘**гривенничек**’ olarak bahsettiği Ukrayna para birimi Grivna, 2. yayınevi dışında ‘kapık’ olarak aktarılmıştır. Ancak bu iki farklı para birimini ifade etmektedir. Grivna*, eski Rus grivnalarından adını almış bir para birimidir, kapık ise rublenin yüzde biri değerindeki bir para birimidir. ‘Kapık’ kelimesinin Türkçe karşılığı kuruştur. Dolayısıyla, çeviri aktarımlarında toplumun ekonomik düzeni yanlış bir şekilde ifade edilmektedir. Yayınevlerinin zamir yerine ilave kelimeler kullanarak aktarımda bulunmaları ve okuyucuyu yönlendirmeleri hepsinin ortak noktasıdır. Bu örnekte, 1. ve 3. tekil şahıs zamirleri ile 2. çoğul şahıs zamiri kullanılmıştır. Akakiyeviç’i nitelendirmek için kullanılan ismin hallerine göre çekimlenmiş olan 3. tekil eril şahıs zamiri olan ‘**ему**’, çevirilerde zamir olarak değil, tekrar bir isim kullanılarak aktarılmıştır. 1. yayınevi ‘**eline**’, 2. yayınevi ‘**avucuna**’ ve 3. yayınevi ‘**adamın eline**’ ifadelerini kullanmıştır. Ayrıca buna ek olarak, 3. yayınevi cümleyi isim tamlaması oluşturarak ifade etmiştir. Cümlede özne görevinde yer alan, ‘**ben**’ kelimesine karşılık gelen 1. tekil şahıs zamiri olan ‘**я**’, her üç yayınevi tarafından yükleme gelen şahıs zamiri ekiyle belirtilmiştir. Kaputu nitelendirmek için kullanılan 3. tekil dişil şahıs zamiri olan ‘**она**’, 2. yayınevi çevirisinde zamir olarak yer almaktadır. 1. ve 3. yayınevlerinin aktarımında ise yine zamir

*https://ru.wikipedia.org/wiki/Украинская_гривна

yerine isim tercih edilerek ‘eskisi’ kelimesi kullanılmaktadır. 2. çoğul şahıs zamiri ‘**вам**’, zamir kullanımı açısından amacına uygun bir şekilde aktarılmıştır. Burada kullanılan çoğulluk, birden fazla kişiyi nitelendirmek için değil, resmi bir hitap şekli ve saygı ifadesinden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla, zamir yerine tekrar isim kullanarak nitelendirmek doğru bir yaklaşım değildir. Her üç yayınevinin de bu hatayı yaptığını görmekteyiz.

Böylece incelenen eserde çeviri aktarımlarında çeşitli hatalar ve tutarsızlıklar tespit edilmiştir. Özellikle para birimi ve unvan gibi kavramların doğru bir şekilde iletilmemesi, okuyucunun yanıltılmasına ve metnin orijinal anlamının tam olarak aktarılamamasına neden olmaktadır. Zamir kullanımı yerine ilave kelimelerin tercih edilmesi, aktarımda gereksiz ayrıntılara yol açmaktadır. Yayınevlerinin farklı çeviri yaklaşımları ve hatalı aktarımları, çevirinin tutarlılığını ve orijinalliğini zedelemektedir. Bu nedenle çeviri çalışmalarında kaynak metne ve hedef dilin dilbilgisine hakim olmanın yanı sıra, kültürel ve toplumsal olayları da dikkate almak oldukça önem arz etmektedir.

3. *«Наконец наговорившись, а еще более намолчавшись вдоволь и выкуривши сигарку в весьма покойных креслах с откидными спинками, он, наконец, как будто вдруг вспомнил и сказал секретарю, остановившемуся у дверей с бумагами для доклада: «Да, ведь там стоит, кажется, чиновник; скажите ему, что он может войти». Увидевши смиренный вид Акакия Акакиевича и его старенький вицмундир, он оборотился к нему вдруг и сказал: «Что вам угодно?» – голосом отрывистым и твердым, которому нарочно учился заранее у себя в комнате, в уединении и перед зеркалом, еще за неделю до получения нынешнего своего места и генеральского чина» (Gogol, 1994, s. 22).*

a. Nihayetinde, geç saatlere kadar oturdukları koltuklarda konuşmalarını bitirip ve bir sigara daha içtikten sonra, birdenbire aklına gelmiş gibi, elinde rapor kâğıtlarıyla kapıda duran sekretere şöyle dedi: ‘Yaa, orada bir memur duruyor galiba; ona içeri girebileceğini söyleyin.’ Akakiy Akakiyeviç’in mütevazı görünüşünü ve eski rütbeli üniformasını görünce, general rütbesine terfi etmeden bir hafta önce odasında, yalnızken ve aynanın karşısında önceden öğrendiği sert ve kararlı bir ses tonuyla aniden ona

doğru dönerek: ‘Sizin için ne yapabilirim?’ dedi (Çeviri tarafımızca yapılmıştır).

b. *“Nihayet arkadaşıyla uzun uzun konuşuktan, daha doğrusu bol bol sustuktan ve rahat koltuklarında arkaya doğru kaykılarak birer sigara daha tüttürdükten sonra, mühim adam sanki birdenbire hatırlamış gibi, elinde kendisine imzalattmak üzere getirdiği kâğıtlarla kapıda bekleyen sekreterine dönerek, “Ah, bu arada... bir memur bekliyordu değil mi? Söyleyin, içeri gelsin,” dedi. Akakiy Akakiyeviç’in mütevazı halini ve eskimiş üniformasını*

- görünce, terfi edip şef olmadan önce odasında aynanın karşısına geçip binlerce kez kendi kendine provasını yaptığı sert, hükmeden ses tonuyla “Ne istemiştiniz?” diye sordu” (Takanay, 2003, s. 123).
- c. Sonunda konuşma, daha doğrusu karşılıklı susuş bitip, rahat koltuklarında purolarını içtikten sonra “önemli kişi” imzaya evrak getiren sekreterine, bir şey hatırlamış gibi, -Şey, dışarda bir memur bekliyormuş; çağırın gelsin! dedi. Akaki Akakiyeviç’in mütevazı halini, eskice redingotunu yukardan aşağı süzdükten sonra sert, kesik bir sesle, - Ne istiyorsunuz? diye sordu. (Bu konuşma şeklini yeni makamına geçmeden önce tam bir hafta odasında tek başına ayna karşısında talim etmişti)” (Taluy, 2019, s. 62).
- d. “Sonunda, doya doya konuştuğundan, daha doğrusu konuşmaktan çok doya doya sustuktan ve epeyce bir cigaralar tütürdükten sonra, o pek rahat koltuğun arkılığına iyice kaykılarak sanki birden aklına gelmiş gibi, kapı önünde imzalatılacak kâğıtlarla bekleyen odacısına: “Bekleyen bir memur vardı galiba?” dedi, “Söyleyin gelsin!” Akaki Akakiyeviç’in mazlum halini ve üzerindeki giysilerin hırpaniliğini görür görmez, bu koltuğa oturmadan, yani general unvanlı müdür olmadan bir hafta önce tek başınayken ayna karşısında çalışmalarını yaptığı pozunu takınıp alabildiğine sert, hükmedici bir sesle: “Evet, ne istiyorsunuz?” dedi” (Beyhan, 2010, s. 171).

Kaynak metindeki kahramanın dış görünüşünü tasvir ederken, mütevazı bir duruş ve eski bir üniforma ifadeleri kullanılmıştır. Ancak 3. yayınevi, mütevazı duruşu ‘mazlum’ ifadesiyle aktararak okuyucunun bakış açısını yanıltmaktadır. Mütevazılık ve mazlumluk aynı anlamı taşımamaktadır. Ayrıca kahramanın eski üniformasından 1. ve 2. yayınevi bahsederken; 3. yayınevi ise ‘giysi’ terimini kullanmıştır. 2. yayınevinin kullandığı ‘redingot’* kelimesi üniformanın eş anlamlısıdır. Burada rütbelere, askeri hayattan sivile yansıyan bir anlayışı temsil etmektedir. Dolayısıyla, bu değişiklikler okuyucunun yanlış anlamasına neden olabilmektedir.

Genel olarak, çeviri metinlerinde cümle içindeki bazı ifadelerin atlandığı ve cümlelerin genel anlamının aktarıldığı görülmektedir. Bu aktarım şekli, yorumlamaya dayalı çeviri sorunlarını örneklemektedir. 3. tekil şahıs zamiri, Türkçe’de genellikle tercih edilmemekte ve yükleme gelen şahıs ekleriyle belirtilmektedir. Ancak Rus dilinde cinsiyet ayrımı bulunduğundan, özne görevindeki zamirin kullanımı önemlidir. Günümüz Türkçesinde cinsiyet ayrımı olmadığından, fiile gelen şahıs ekleri aynıdır. Örneğimizde,

*<https://tr.wikipedia.org/wiki/Redingot>

yalın haliyle ‘**он**’ zamiri özne olarak kullanılırken, yönelme hali olan ‘**ему, к нему, вам**’ zamiri çeviri metinlerinde atlanmış ve fiilin içinde nitelendirilmiştir.

Birebir çeviri karşılığı olarak ‘*Söyleyin ona gelsin*’ cümlesinin çeviri metinlerinde 1. ve 3. yayınevlerinde ‘**ona**’ ifadesi belirtilmeden ‘*söyleyin gelsin*’ şeklinde; 2. yayınevinde ise farklı bir fiil kullanılarak ‘*çağırın gelsin*’ şeklinde aktarılmıştır. Bu durumda 2. yayınevi, çeviride fiil değişikliğine gitmiştir. Türkçe’de farklı bir fiille aktarılan bu cümle anlam olarak fark yaratmasa da Rus dilinde kullanılan kelimenin değişmesiyle birlikte ismin hallerine göre çekim de değişmektedir. ‘*Söyleyin*’ ifadesinde kullanılan ‘**сказать**’ fiili, ismin yönelme haliyle çekimlenirken, ‘*çağırın*’ ifadesinde yer alan fiil ‘**звать**’ ismin belirtme haliyle çekimlenmektedir. Bu ayrım da zamir kullanımı açısından farklılık oluşturmaktadır. Bu nedenle, bu tür bir değişiklik doğru veya uygun kabul edilmemektedir. Her üç yayınevinde de çeviri metninde zaminin anlam karşılığının verilmeden aktarıldığı görülmektedir. Aslında bu durumda yanlış bir ifade yoktur, her iki şekilde de anlamsal olarak doğrudur. ‘**К нему**’ zamininin tamamen çıkarıldığı çeviri aktarımlarında, cümlenin genel ifadesi belirtilmiştir. Öyle ki kaynak metindeki birebir çeviri ‘*Aniden ona döndü ve dedi ki*’ şeklinde ifade edilmişken, çeviri metinlerinde bu şekilde bir aktarıma rastlanmamaktadır. Ancak, cümle içinden bölüm çıkararak aktarım yapmak doğru bir yöntem değildir. 2. çoğul şahıs zamiri ‘**вам**’ ise özne aktarımlarında fiile gelen eklerle belirtilmiştir. Ayrıca, burada çoğul bir ifade değil, resmi bir söylem bulunmaktadır.

Böylelikle, incelenen çeviri metinlerinde çeşitli yaklaşımlar ve tercihler görülmektedir. Her yayınevinin çeviri yaparken farklı aktarım seçimlerinin ve dilbilgisi kullanımlarının olduğu görülmektedir. Bu farklılıklar, çeviri metninin bütünlüğünü ve özgünlüğünü etkileyebilmektedir. Bir çevirmenin kaynak metne, hedef dilin dilbilgisine ve kültürüne hakim olması, tutarlı ve uygun bir çeviri yapabilmesi için önemlidir. Çeviride, zamirlerin doğru şekilde aktarılması ve anlamsal bütünlüğün korunması gerekmektedir. Yapılan çevirilerde anlam kaybına veya yanlış anlam oluşmasına neden olabilecek değişikliklerden kaçınılmalıdır. Çeviri sürecinde, dilin yapısal ve kültürel özellikleri dikkate alınarak, kaynak metnin anlamını hedef dile en uygun şekilde aktarmak önemlidir.

4. «Схвативши его за ворот, он вызвал своим криком двух других товарищей, которым поручил держать его, а сам полез только на одну минуту за сапог, чтобы вытащить оттуда тавлинку с табаком, освежить на время шесть раз на веку примороженный нос свой; но табак, верно, был такого рода, которого не мог вынести даже и мертвец. Не успел будочник, закрывши пальцем свою правую ноздрю, потянуть левою полгорсти, как мертвец чихнул так сильно, что совершенно забрызгал им всем троим глаза» (Gogol, 1994, s. 25).

- a. Onu yakasından yakalayarak, tutmaları için talimat verdiği diğer iki arkadaşına bağırırken, kendi ise sadece bir dakikalığına botunun arkasına uzanıp tütün kesesini çıkararak, donmuş burnunun deliklerini açmak için altı kez ovaladığı tütün bir ölüyü bile diriltebilecek keskinlikteydi. Bekçi, sağ burun deliğini parmağıyla kapatıp sol eliyle yarım avuç tütünü çeker çekmez ölü adam öyle bir hapşırdı ki, onların üçünün de gözlerine tütün sıçradı (Çeviri tarafımızca yapılmıştır).
- b. “Şöyle ki, Kiryuşkin Sokağı’nda bir bekçi, eskiden flüt çalan emektar bir müzisyenin paltosunu çalmak üzereyken hortlağın yakasına yapışmıştı. Sonra da iki bekçi arkadaşını yardıma çağırdı. Diğer bekçiler gelince onlara, soğuk kış gecelerinde tam altı kez donan burnunu kurtarmak için çizmesinin içindeki enfiye kutusun çıkarması gerektiğini, bu süre zarfında hortlağı tutmalarını söyledi. Ancak enfiyenin cinsi o kadar sertti ki, değil bir canlı, bir hortlak bile bu kokuya dayanamazdı. Bekçi sağ burun deliğini parmağıyla kapatıp soldakine henüz enfiye çekmişti ki, hortlak üçünün birden suratına doğru şiddetle hapşırdı” (Takanay, 2003, s. 137).
- c. “Kiryüşkin sokağında flüt çalan bir sokak çalgıcısının sırtından paltosunu çekmeye hazırlanırken enselemişti onu; yardımına iki arkadaşını da çağırmış. Bunlar hortlağı sınıksız tutarken bekçi çizmesinden enfiye kutusunu çıkarmış, kış soğuşunda tam altı kere donma tehlikesi geçiren koca burnuna kıyasıyla tütün doldurmuş. Tütünü, ölüyü bile aksırtacak kadar keskinmiş. Bekçi sağ burun deliğini parmağıyla tıkayıp sol deliğe yarım avuç tütün sokar sokmaz ondan önce hapşıran hortlak olmuş. Hapşırken saçtığı tükürükler bekçilerin üçünün de gözüne kaçmış” (Taluy, 2019, s. 66).
- d. “Suçluyu yakalar yakalamaz da bir ıslık çalıp kendisini uzaktan izleyen iki arkadaşını yanına çağırdı: Niyeti, çizmesinin koncuna zulaladığı tabakasından ayazlı gecelerde tam altı kez donma tehlikesi atlatan koca burnunu enfiyeyle doldurmaktı. Gelgelelim, enfiyenin yapıldığı tütün ne cins bir tütünse, bekçi daha sağ burun deliğini doldurup da parmağıyla sol burun deliğini tıkararak güçlü bir nefes almadan hortlak öteden öyle bir hapşırış hapşırdı ki, her üç bekçinin de yüzü gözü salya sümük içinde kaldı” (Beyhan, 2010, s. 176)

1. ve 2. yayınevlerinin çeviri metnine ‘Kiryüşkin Sokağı’ eklemesiyle bir genişletme yaptığı görülmektedir. Cümlelerin orijinalinde yer almayan bu ifade eserde bir

önceki cümlede geçmektedir. Dolayısıyla 1. ve 2. yayınevleri çeviri yaparken önceki cümleyi de birleştirerek aktarmıştır. 3. yayınevi ise orijinale bağlı kalarak aktarmıştır. Tarafımızca yapılan çeviride ise zamirlerin birebir aktarılmasına özen gösterilmiş ve anlamsal uygunluğa dikkat edilmiştir. Çevirmenlerin kelime birleştirerek yaptığı yorumlama tabanlı çeviriler, anlam bütünlüğünde sorun yaratmamakla birlikte, birebir aktarım kuralına uymamaktadır. Ancak dilbilgisi ve anlam bütünlüğü kuralları göz önüne alındığında, her dilin kendi kuralları çerçevesinde yapılan çevirilerin, kaynak dile göre yanlış veya eksik görünebileceği, ama hedef dile göre bir eksiklik veya uygunsuzluk oluşturmadığı gözlemlenmektedir. Türkçe'ye çeviri yaparken kaynak dilde yer alan her zamiri birebir aktarmak, anlam bütünlüğünü koruma bakımından yetersiz kalınabilen durumları ortaya çıkarabilmektedir. Burada 3. tekil şahıs zamiri ve 3. çoğul şahıs zamiri kullanımı yer almaktadır. Sırasıyla **'ero, он, им'** zamirlerinin kullanımlarını görmektediriz. **'Onu'** olarak ifade edilmesi gereken **'ero'** zamiri yerine çevirmenlerin isim kullanmayı tercih ettiği görülmektedir. 1. ve 3. yayınevleri **'ero'** zamininin her iki kullanımını da isimle nitelendirmiştir. 1. yayınevi **'hortlak'**, 3. yayınevi **'suçlu'** kelimeleriyle aktarım yapmıştır. 2. yayınevi ise ilk kullanımında doğru bir aktarım yaparken, ikinci kullanımında 1. yayınevi gibi **'hortlak'** kelimesini tercih etmiştir. Bekçileri belirtmek için kullanılan **'им'** zamiri ise 2. ve 3. yayınevlerinde zamir yerine isim kullanılarak aktarılmış, 1. yayınevinde ise **'onlara'** yerine **'mpoum-üçüne'** ifadesi kullanılmıştır. Her üç yayınevinin aktarımlarında da **'ero'** ve **'им'** zamirlerinin yerine isim kullandıkları görülmektedir.

Böylelikle, çeviri metinlerindeki farklılıklar dikkate alındığında, 1. ve 2. yayınevlerinin çeviriye genişletme yaparak orijinal metinden ayrıldığı, önceki cümleleri de dahil ederek aktardığı görülmektedir. Bu durum, metnin anlamını değiştirebilecek veya yanıltıcı olabilecek unsurları içermektedir. Özellikle zamirlerin birebir aktarılması ve anlam bütünlüğünün korunması konularında çevirmenlerin farklı tercihlerde bulunduğu gözlenmektedir.

Öte yandan, diller arasındaki dilbilgisi kuralları, anlam bütünlüğü ve özgünlük açısından farklılıklar gösterebilmektedir. Her dilin kendi içindeki kullanım kurallarına uygunluk, çevirinin doğru veya yanlış olarak değerlendirilmesini etkileyebilmektedir. Bu nedenle, çeviri yaparken kaynak dildeki zamirleri birebir aktarmak her zaman anlam açısından uygun olmayabilmektedir.

Çeviri sürecinde dikkat edilmesi gereken noktalardan biri de kelimelerin birleştirilerek yorumlanmasıdır. Anlam bütünlüğünü korumasına rağmen birebir aktarım kuralına uymayan bu tür çeviriler, çeviriye özgünlük kazandırmakta ancak bu çeviriler orijinal metinden farklılık göstermektedirler.

Özetle, çeviri metinlerinin doğru anlam aktarımının yapılması, dilbilgisi kurallarına uygunluğunun ve anlam bütünlüğünün gözetilerek ifade edilmesi son derece önemlidir. Her çeviri deneyiminin, çevirmen için dil ve kültür arasındaki farklılıkları gözlemlemesi ve dile uygunluk durumunu değerlendirilmesi bakımından bir fırsat olacağı düşünülmektedir.

3.2. İYELİK ZAMİRİ BULUNAN CÜMLELERİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

1. «Он чувствовал всякий миг минуты, что на плечах его новая шинель, и несколько раз даже усмехнулся от внутреннего удовольствия» (Gogol, 1994, s. 15).

a. O omuzlarını saran yepyeni bir kaputunun olduğunu her daim hissediyor ve hatta ara sıra içten içe bir hazla tebessüm ediyordu (Çeviri tarafımızca yapılmıştır).	c. ‘Sırtındaki yeni paltosunun teması okşuyordu adeta, yüzü ikide bir memnun bir gülümsemeyle aydınlanıyordu’ (Taluy, 2019, s. 53).
b. ‘Attığı her adımda omuzlarında yeni paltosunun olduğunu düşünüyor, içi içine sığmıyordu’ (Takanay, 2003, s. 90).	d. ‘Her saniye üzerinde yeni paltosu olduğunu düşünüyor, hatta birkaç kez içindeki hoşluktan yüzüne gülümsemeler yayıldı’ (Beyhan, 2010, s. 161).

Yayınevlerinin her üçü de, çevirilerinde fiil değişikliğine gitmiştir. Kaynak metinde yer alan ‘hissetmek’ fiili yerine 1. ve 3. yayınevi ‘düşünmek’, 2. yayınevi ise tamamen içeriği değiştirerek ‘okşamak’ fiilini kullanmıştır. Bu yapılan değişikliklerin anlamı etkilemesi nedeniyle, aslına uygun bir çeviri yapılmamıştır. Zamir kullanımı açısından ele aldığımızda bu cümlede yer alan Türkçe karşılığıyla ‘onun yeni kaputu’ ifadesinin sahiplik bildirmesi önemli bir husustur. Ancak yapılan çeviri incelemesinde, her üç yayınevinin ‘**onun**’ kelime karşılığını cümle içerisinde vermediği gözlemlenmiştir. Sahipliği nitelenen ‘kaput’ kelimesine getirilen ek yardımıyla ona ait olduğu ifadesi anlaşılmaktadır. Tarafımızca yapılan çeviriyle karşılaştırıldığında, iyelik zamiri aktarımı bize ait olan çeviride de yer almamaktadır. Dilbilgisi yönünden aktarılması gereken bu

durumda, Türk dilindeki anlamsal bütünlüğe dikkat edilmiş ve ‘**onun**’ zamirini kullanmaktan kaçınılmıştır. Türk dilinde zamirlerin kullanımı çoğunlukla eklerle sağlandığından tercih edilmeyebilmektedir. Fakat bir başka çevirmen, zaminin birebir anlam karşılığını kullanarak da ifade edebilecektir. Metnin çevirisi her iki dil açısından incelendiğinde en doğru çeviriyi bizim aktardığımızı düşünmekteyiz.

Dolayısıyla, çeviri örneklerini incelediğimizde genel olarak doğru aktarımların yapıldığı görülmektedir. Ancak bazı durumlarda dilbilgisel açıdan eksiklikler ve tercih farklılıkları bulunmaktadır. Her yayınevinin çeviri yaklaşımı farklı olabilmektedir, ancak kaynak metnin anlamını en iyi şekilde aktarmak ve dilbilgisi bütünlüğünü korumak önemlidir. Çevirmenlerin dikkatli ve titiz bir çalışma yaparak kaynak metni en iyi şekilde çevirmeleri gerekmektedir. Tercih edilen zamirler ve dil kullanımı, çevirinin akıcılığı ve anlaşılabilirliği açısından büyük öneme sahiptir. Bu nedenle, çeviri çalışmalarında dilin özelliklerine ve anlam bütünlüğüne dikkat edilmesi gerekmektedir.

2. «Говорят, весьма недавно поступила просьба от одного капитан-исправника, не помню какого-то города, в которой он излагает ясно, что гибнут государственные постановления и что священное имя его произносится решительно всуе» (Gogol, 1994, s. 3).

a. Hangi şehir olduğunu hatırlamadığım bir icra memuru-kaptandan, devletin düzenlemelerinin artık yok olduğu ve kutsal adın boş yere anıldığı şeklinde yeni bir talep aldığından söz ediliyor (Çeviri tarafımızca yapılmıştır).	c. “Daha geçenlerde duydum: Adını hatırlayamadığım bir kentin, yüzbaşılardan emniyet amiri, üst makama uzun bir dilekçeyle başvurmuş. Münasebetsiz bazı kimselerin, devletin kanunlarını hiçe sayarak <u>onun</u> kutsal mesleğiyle eğlendiklerinden acı acı şikayet etmiş, delil olarak da dilekçesinin ekinde kalınca bir kitap göndermiş” (Taluy, 2019, s. 37).
b. “Duyduğuma göre, daha geçenlerde bir başkomiser (hangi şehirden olduğunu hatırlayamıyorum), bir şikâyet dilekçesi kaleme almış. Dilekçesinde yasaların hiçe sayıldığını, resmi kurumlarının tehlikede olduğunu ve bu kurumlar nezdinde <u>devletin</u> yüce adının küçük düşürüldüğünü ileri sürüyormuş” (Takanay, 2003, s. 31).	d. “Daha geçenlerde konuşuyorlardı. Adını şimdi anımsamadığım illerden birinde jandarma komutanlığı yapan bir yüzbaşı, makama başvurarak devletin yasalarının ayaklar altına alındığından, <u>onun</u> kutsal adının kirletildiğinden yakınmış” (Beyhan, 2010, s. 143).

Çeviri örnekleri incelendiğinde, genel olarak doğru aktarımların yapıldığı görülmektedir. Ancak çevirmenlerin kullanmış olduğu yöntemler ve tercihler bazı

dilbilgisel ve anlam bütünlüğü sorunlarına yol açmaktadır. Kaynak metinde tek bir cümle olarak verilen ifade, çeviri metinlerinde birkaç cümleyle ifade edilmiştir. Bu durum, çevirmenlerin cümleyi sadeleştirme ve anlaşılabilirliği kolaylaştırma amacıyla parçalama ve aktarma yöntemini kullandığını göstermektedir. Ancak bu yöntemi kullanırken nitelemelerin gözden kaçırılmaması gerekmektedir, aksi takdirde farklı bir anlam ortaya çıkabilmektedir.

Özellikle zamir kullanımı açısından dikkat çeken bir husus vardır. Kaynak metinde yer alan ‘ero’ iyelik zamiri, 1. yayınevi dışında diğer iki yayınevinin çevirilerinde birebir kelime karşılığıyla aktarılmamıştır. Bu durum, zamirin devleti nitelemek için kullanılması gereken bir ifadeyi, yüzbaşının mesleğini nitelemek için yanlış bir şekilde kullanılmasına yol açmıştır. Doğru çeviri, 3. yayınevinin tercih ettiği şekildedir.

Ayrıca, çeviride fiil değişiklikleri de dikkate alınmalıdır. Kaynak metinde yer alan ‘говорят’ fiili, bu cümlede ‘duymak’ anlamına gelmez. Metinde geçen bu fiil, Türkçede ‘söylemek’ anlamına gelmektedir. Bu nedenle, 2. ve 3. yayınevlerinin kullandıkları fiillere baktığımızda Rusça karşılığı ‘услышать’ fiilidir.

Böylece, çeviri çalışmalarında dilbilgisel doğruluk ve anlam bütünlüğüne dikkat edilmesi önemlidir. Doğru zamir kullanımı ve fiil seçimi, metindeki anlamı en iyi şekilde aktarmadaki en önemli unsurlardandır. Çeviride her yayınevinin farklı tercihleri ve yaklaşımları olsa da, kaynak metnin dil yapısına ve anlamına uygun bir çeviri yapmak yayınevlerinin öncelikli hedefleri arasında olmalıdır.

3. «Ну, уж я вижу, – сказала старуха, – что, видно, его такая судьба» (Gogol, 1994, s. 4).

a. ‘Hmmm, gözlemlediğim kadarıyla, görünen o ki onun kaderi böyle çizilmiş’ dedi yaşlı kadın (Çeviri tarafımızca yapılmıştır). b. “Tamam, ben göreceğimi gördüm,” dedi kadın. “Anlaşılan, bu, yavrucağımın kaderi” (Takanay, 2003, s. 36-37).	c. “Ne yapalım, dedi kadın. Kaderi kötü çocuğun” (Taluy, 2019, s. 39). d. “Bunun üzerine, ‘Vah yavrum vah, demek kaderi böyleymiş’ diye düşündü dertli ana ve kararını verdi” (Beyhan, 2010, s. 145).

Çevirmenlerin duygu aktarımı için ekledikleri kelimeler dikkat çekicidir. Özellikle 1. yayınevinin sitem belirten, 2. ve 3. yayınevlerinin ise acıma duygusu ifade eden yaklaşımları, okuyucunun metni bu duygularla algılamasına neden olmaktadır. Bu tür

tercihler çeviri metninin anlamını ve atmosferini etkileyebilmektedir. Kaynak metinde doğrudan duygu ifadesine yer verilmemiş olsa da çevirmenler, metindeki diğer ifadelerle birleştirerek bu duygusal yönü aktarmayı hedeflemişlerdir. Ancak, çeviri sürecinde duygu aktarımına dikkat ederken, orijinal metinden uzaklaşmamak ve anlamı değiştirmemek önemlidir. Zamir kullanımına gelince, çeviri metinlerinde yer alan ‘yavrucak’, ‘çocuk’ ve ‘yavru’ kelimelerinin, zamir yerine kullanılması, metni daha anlaşılır kılmak amacıyla yapılmaktadır. Ancak bu durumda, metindeki sahiplik ve bağlamın bütünlüğünün korunmasına özen gösterilmelidir. Kaynak metindeki ‘ero’ iyelik zamiri, Türkçe’de ‘onun’ şeklinde aktarılmalıdır. Çeviri metinlerinde nitelediği isimle ifade edilen zamir, orijinal metindeki anlamı tam olarak yansıtmamaktadır. Bizce doğru çeviri, zamirin karşılığı olan ‘onun’ kullanılmasıyla sağlanabilmektedir.

Dolayısıyla, çeviri sürecinde duygu aktarımı ve anlam bütünlüğü önemli unsurlardandır. Çevirmenlerin ekledikleri kelimeler ve zamir kullanımı, çeviri metninin anlaşılabilirliğini ve akıcılığını artırabilir, ancak orijinal metni korumak da bir o kadar önemlidir. Doğru ve dikkatli bir çeviri ile hem kaynak metnin dilbilgisel ve duygusal bütünlüğü korunmalı hem de okuyucuya anlatılmak istenen aktarılmalıdır.

4. «Враг этот не кто другой, как наш северный мороз, хотя, впрочем, и говорят, что он очень здоров» (Gogol, 1994, s. 7)

a. Bu düşman, her ne kadar çok sağlıklı olduğunu söyleseler de bizim kuzey ayazından başkası değildir (Çeviri tarafımızca yapılmıştır).	c. “Bu düşman, ‘sağlam’ dedikleri, aslında insanın iflahını kesen Kuzey soğuşundan başkası değildir” (Taluy, 2019, s. 43).
b. “Söz konusu düşman, her ne kadar insan sağlığına iyi geldiği söylene de, <u>bizim</u> ünlü kuzey ayazından başka bir şey değildir” (Takanay, 2003, s. 53-54)	d. “Bu düşman, kimilerinin her nedense adamın canına can kattığını öne sürdükleri kuzey ayazından başkası değildir” (Beyhan, 2010, s. 150).

Çeviri örneklerini incelediğimizde, genel olarak doğru aktarımlar yapılmadığı gözlemlenmektedir. Yayınevleri cümle içeriğini genişleterek farklı vurgular yapmışlardır. Bu farklılık, çevirilerin metnin orijinal anlamını koruma konusunda dikkatli olunması gerektiğini göstermektedir.

Zamir kullanımına gelince, çeviri metinlerinde yer alan ‘наш’ iyelik zamiri, sadece 1. yayınevinin çevirisinde doğru şekilde aktarılmıştır. Bu zamir anlamı itibariyle sadece sahiplik bildirmekten çok daha fazlasını ifade etmektedir. Diğer iki yayınevi, zamiri

kullanmadan yaptıkları aktarımlarda, kaynak metinde vurgulanmak istenen kültürel özelliği tam olarak yansıtamamaktadırlar.

Bütünsellik açısından bakıldığında, zamirin birebir Türkçe karşılığı olan **‘bizim’** kelimesinin kullanılması, metnin tutarlılığını arttırmaktadır. Kaynak metindeki vurgunun, çeviri metinlerinde de aynı şekilde yansıtılması önemlidir. Bu nedenle, tarafımızca yapılan çeviride zamirin aktarımına özen gösterilmiştir.

Netice itibariyle, çeviri sürecinde doğru aktarım ve anlam bütünlüğünün sağlanması büyük önem taşır. Her çeviri metni, kaynak metnin duygu, anlam ve vurgusunu koruyarak, okuyucuya anlatmak isteneni doğru bir şekilde aktarmalıdır. Özellikle zamir kullanımı gibi dilbilgisel unsurlar, çevirinin tutarlılığını ve anlaşılabilirliğini belirleyen kritik noktalardandır. Bu nedenle, çeviri yaparken dikkatli bir dil analizi ve anlam çözümlemesi yapmak, başarılı bir çeviri için önem arz etmektedir.

5. «Благодарствую, судырь, подкреплюсь маленечко за ваше здоровье, –сказал Петрович, –а уж об шинели не извольте беспокоиться: она ни на какую годность не годится» (Gogol, 1994, s. 12).

a. Petroviç ‘Teşekkür ederim efendim, sizin şerefinize birazcık içeceğim, kaput için ise lütfen endişelenmeyin; o artık hiçbir işe yaramaz (Çeviri tarafımızca yapılmıştır).	c. “Sağolun beyim. Şerefinize bir kadeh içer, biraz kendime gelirim. Paltonuzdan yana hiç üzülme: Bir işe yaramaz o artık” (Taluy, 2019, s. 49).
b. “Petroviç ise “Teşekkürler bayım, bir kadeh de <u>sizin</u> sağlığınıza içeceğim. Yeni palto konusunda sakın ola endişelenmeyin; eskisinden artık hayır gelmez” (Takanay, 2003, s. 76).	d. “Petroviç, ‘Çok teşekkür ederim, efendim’ dedi, ‘Sağlığınıza iki kadeh atıp inşallah biraz kendime geleceğim...Palto konusundaysa en ufak bir kaygınız olmasın: Eskisi iflah olmaz” (Beyhan, 2010, s. 156).

Çeviri kuralları açısından değerlendirildiğinde, cümlelerin genel aktarımında herhangi bir sorun bulunmamaktadır. Ancak dilbilgisel açıdan bakıldığında, zamirin kullanılmaması olumsuz bir durum olarak değerlendirilebilmektedir. Tarafımızca yapılan çeviriyi ele aldığımızda, iyelik zamirinin vurgu ifadesi olarak kullanıldığı gözlemlenmektedir. Kaynak metinde yer alan **‘ваше’** iyelik zamiri, kendinden sonra gelen ismin nötr cins bir isim olması nedeniyle nötr cinsten kullanılmıştır. Bu zamir, çoğul ifade bildirmekten ziyade saygı ve resmiyet durumunu belirtmek için tercih edilmiştir.

1. yayınevi, zamir kullanımını kelime anlam karşılığıyla çeviriye aktararak ‘*sizin*’ ifadesine yer vermiştir. Diğer yandan, 2. ve 3. yayınevleri nitelediği isme gelen eklerle ifadeyi aktarmıştır. Her iki çeviri türü de uygun olarak değerlendirilebilmektedir. Ancak, incelememiz temelinde yer alan ‘*palto*’ kelimesinin ‘*kaput*’ olarak kullanılması gerekmektedir. Çünkü 1840 yıllarından itibaren ‘*palto*’ Rusya’da günlük hayatta dış giysi olarak bilinse de resmi kurumlarda kullanılmayan giysi olmuştur. Bu nedenle, çevirilerin tam olarak dönemin koşulları dikkate alınmadan aktarıldığı kanaatindeyiz.

Dolayısıyla, çeviri sürecinde dilbilgisel ve anlam bütünlüğüne dikkat edilmesi önemlidir. Zamir kullanımı gibi dilbilgisel unsurların doğru bir şekilde aktarılması, çevirinin başarılı olmasını sağlamaktadır. Ayrıca, kaynak metinde geçen yazarın ürettiği deyimler ve özel terimlerinin kelime anlamlarının doğru bir şekilde çevirilmesi, çevirinin uygunluğunu belirleyen diğer önemli unsurlardandır. Bu nedenle, çeviri yapılırken metnin orijinal anlamını koruma amacı güdülerek, dilbilgisel doğruluktan ödün verilmemelidir.

6. «Оставьте меня, зачем вы меня обижаете?» – и в этих проникающих словах звенели другие слова: «Я брат твой» (Gogol, 1994, s. 5).

a. ‘Beni rahat bırakın, neden beni kırıyorsunuz?’ diyerek tepki gösterdi ve bu etkileyici sözlerin arasından başka kelimeler de yankılandı: ‘Ben senin kardeşinim’ (Çeviri tarafımızca yapılmıştır). b. “<i>Ve bu yürek burkan sözlerle birlikte benzeri başka sözler de çınliyordu genç memurun zihninde: “Ben <u>sizin</u> kardeşinizim. Neden bana böyle eziyet ediyorsunuz?”</i> (Takanay, 2003, s. 42). c. “<i>Bırakın beni, niye uğraşıyorsunuz benimle...deyişi kulağında</i>	<i>çınliyordu. ‘<u>Sizin</u> kardeşinizim ben...’ anlamı vardı bu sözlerde..”</i> (Taluy, 2019, s. 40). d. “<i>Ve sonraları da, uzun süre, hatta en neşeli olduğu anlarda bile, saçları dökülmüş küçük memurun yüzü hiç gözünün önünden gitmedi ve onun, ‘Bırakın beni, canımı acıtıyorsunuz!’ diye yakınan, içe işleyen sözlerini ‘Ben de <u>sizin</u> kardeşinizim’ şeklinde algılamaya başladı”</i> (Beyhan, 2010, s. 146)

Her üç yayınevinin çeviri çalışmalarında kaynak metni bağımsız bir şekilde ifade etme eğilimleri dikkat çekmektedir. Özellikle 3. yayınevinin çevirisinde, önceki cümleyle birleştirilerek aktarılan ifade, çevirinin bağımsızlığını artırmaktadır. Ancak, bu bağımsızlık çoğu zaman cümlelerin tam anlamını yeterince aktaramamaya yol açmaktadır.

Cümle örneğinde kullanılan ‘**твой**’ iyelik zamirinin çeviri metinlerinde çoğul olarak verilmesi, dilbilgisel anlamda bir eksiklik olarak öne çıkmaktadır. Doğru Türkçe karşılığı olan ‘**senin**’ yerine ‘**sizin**’ çoğul ifadesiyle aktarılması, anlam karmaşasına yol açabilmektedir. Tarafımızca yapılan çeviride bu hususa dikkat edilerek doğru zamir kullanımı sağlanmıştır.

Böylelikle, çeviri çalışmalarında kaynak metni eksiksiz ve anlam bütünlüğü içinde aktarmak önemlidir. Dilbilgisel doğruluktan ödün vermeden, anlamın tam olarak ifade edildiği çeviriler okuyucu için daha anlaşılır ve tutarlı olacaktır. Bu nedenle, çeviri sürecinde dikkatli bir dil analizi ve metin bağlamını gözetmek, başarılı çevirilerin elde edilmesine yardımcı olacaktır.

3.3. DÖNÜŞLÜ ZAMİR BULUNAN CÜMLELERİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

1. «*И закрывал себя рукою бедный молодой человек, и много раз содрогался он потом на веку своем, видя, как много в человеке бесчеловечья, как много скрыто свирепой грубости в утонченной, образованной светскости, и, Боже! даже в том человеке, которого свет признает благородным и честным...*» (Gogol, 1994, s. 5).

- a. Zavallı genç adam elleriyle kendini kapatıp ve sonra ömrü boyunca kaç kez ürperdiğini, insanın içinde ne kadar insanlık dışılık olduğunu, sofistike, eğitilmiş dünyalılar arasında hatta aydınların soylu ve dürüst olarak kabul ettiği o insanda bile ne kadar vahşi kabalık gizlenmiş olduğunu görerek...‘Ah tanrım!’ diye iç çekti (Çeviri tarafımızca yapılmıştır).
- b. “*Hayatı boyunca bu sahne gözünün önüne geldikçe, genç adam elleriyle yüzünü kapatıp insan denilen varlığın ne kadar acımasız olabildiği; ince, kültürlü, terbiyeli kişilerde (Tanrım!), hatta toplum tarafından asil ve şerefli insanlar olarak kabul görmüş kişilerde bile ne kadar gaddarca bir yan olabildiği*

gerçeğini gördükçe, derinden sarsıldı” (Takanay, 2003, s. 42-43).

- c. “*Aydın geçinen soylu adamların yıldızları altından sırtan insafsızlık, hunharlığa varan kabalık, genç memuru sonraları da kaç kereler düşündürdü, ürpertti”* (Taluy, 2019, s. 40).
- d. “*Bu zavallı genç memur, yaşadığı şu dar ömründe insan denen yaratıkta insanlık dışı onca şeyi görmekten, kültürlü, sosyete üyesi, zarif olma iddiası taşıyan ve hatta (aman Tanrım! Evet ve hatta) dünya alemin soylu kabul ettiği kişilerde ustaca gizlemiş nice kabalıklar görmekten nasıl ürpermiş, elleriyle yüzünü kapayarak nasıl tir tir titremişti...*” (Beyhan, 2010, s. 146).

Kaynak metinde cümle içerisinde ‘memur’ olarak betimlenen bir ifade bulunmamasına rağmen 2. ve 3. yayınevlerinin çevirilerinde bu kelimeye rastlanmaktadır. Herhangi bir ünvan eklemesi yapılmadan orijinalliğe uygun olarak doğru kullanımı 1. yayınevine ait çeviride görülmektedir. Bu cümlede kahramanın ünvanı değil, sıradan herhangi bir insan oluşu ön planda tutulmaktadır. Cümle içerisinde ünvanlardan ziyade insanlıkla alakalı bir atıf yapılmıştır. Bu cümle örneğimizde ‘kendi’ anlamına gelen ‘себя’ dönüşlü zamiri kullanılmıştır. Fakat çeviri metinlerini incelediğimizde bu anlamın üç yayınevinde de aktarılmadığı gözlemlenmiştir. Bu durumda dönüşlü zaminin kaynak metinden çeviri metnine aktarılmaması anlam kaymasına neden olmaktadır. Böylelikle her üç yayınevinin de çevirisini okuyan okuyucuların Gogol’ün bu cümlede ifade ettiği alt anlamı tam olarak benimseyemeyeceği düşünülmektedir. Bu cümlede ‘kendi elleriyle’ ifadesi verilerek pekiştirilme sağlanmıştır.

Öte yandan, cümlenin genel çevirisi incelendiğinde 2. yayınevinin kaynak metinde yer alan birçok ifadeye yer vermeden aktardığı gözlemlenmektedir. Yoruma dayalı ve sadeleştirme mantığıyla yapılan bu işlem çeviri kuralları açısından doğru bir yaklaşım olarak kabul edilmemektedir.

Dolayısıyla, pekiştirme sağlayan dönüşlü zaminin Türkçe çevirilerinde genellikle anlamsal bütünlüğü koruma amacıyla tercih edilmediği görülmektedir. Ancak her cümle örneği için bu sonucu ifade etmek doğru bir yaklaşım olmamaktadır. Çevirmenlerin yoruma dayalı olarak sunmuş oldukları metinler çeviri kurallarıyla ters düşebilmektedir. Buna rağmen 3. yayınevinin çevirmeni Türkçe dilbilgisini ve Türk kültürünü göz önünde bulundurarak bize göre edebi olarak metni daha doğru aktarmıştır.

2. «Акакий Акакиевич прошел через кухню, не замеченный даже самою хозяйкою, и вступил, наконец, в комнату, где увидел Петровича, сидевшего на широком деревянном некрашеном столе и подвернувшего под себя ноги свои, как турецкий паши» (Gogol, 1994, s. 8).

a. Akakiy Akakiyeviç, ev hanımı tarafından fark edilmeden mutfaktan geçti ve sonunda Türk paşaları gibi ayaklarını kendi altına çekerek, boyasız geniş tahta masada oturan Petroviç’in olduğu odaya girdi (Çeviri tarafımızca yapılmıştır).

b. “Akakiy Akakiyeviç ev sahibesine görünmeden mutfağın içinden geçip

koridorun sonundaki odaya girdi. Petroviç büyükçe, boyasız bir ahşap masada, Türk paşaları gibi bacaklarını altına toplamış oturuyordu” (Takanay, 2003, s. 60).

c. “Akaki Akakiyeviç usulca Petroviç’in çalıştığı odaya girdi. Terzi geniş, boyasız bir tahta masanın üstünde, terzilerin adetine göre yalınayak,

alaturka bağdaş kurarak oturuyordu” (Taluy, 2019, s. 45).

- d. “*Hatta Akiki Akakiyeviç bile ev sahibesine görünmeden mutfaktan geçip, boyasız, büyükçe bir tahta*

masanın üzerine bağdaş kurmuş durumda bulduğu Petroviç’in odasına girdi. Petroviç iş başındaki bütün terziler gibi yalınayaktı” (Beyhan, 2010, s.152).

Türk kültüründe Arap kültüründen geçen bağdaş kurarak oturma geleneği mevcuttur. Kaynak metinde yer alan ‘*Türk paşası*’ benzetmesine sadece 1. yayınevi yer vermiştir. Diğer yayınevleri ise durumu Türk kültüründeki oturma şekliyle açıklamışlardır. Bu cümlede yer alan benzetmeyle söz konusu durum ifade edilmiştir. Ancak, cümlede geçen kelimeyi kullanmadan kültür içerisinde harmanlayarak aktarım yapmak özgüne uygun bir kullanım olmamaktadır. Kısaca yazar eserde durumu detaylı bir şekilde anlatmamış, okuyucuların bunu hayal edip, gözlerinde canlandırmalarını istemiştir. Kanaatimizce cümlede yer alan dönüşlü zamirin çeviri metnine aktarılmamasında herhangi bir sakınca bulunmamaktadır.

Ayrıca cümle içerisinde ‘*terzi ve yalın ayak*’ ifadesi geçmemesine rağmen aynı şekilde 2. ve 3. yayınevlerinin aktarımlarında bu kelimelere rastlanmaktadır. Yayınevleri bu cümleyi sonraki cümleye bağlayarak aktarmışlardır.

Dolayısıyla çeviri yaparken dillerin yapısal ve kültürel özelliklerini ele alarak aktarmak önemli bir husustur. Cümlede ifade edilen terimin çevrilen dilin kültürünün de göz önünde bulundurularak aktarılması ve olayın okuyucunun gözünde canlandırılması açısından doğru çevirinin yapılması oldukça önemlidir.

3. «*Этаково-то дело такое, – говорил он сам себе, – я, право, и не думал, чтобы оно вышло того...*» (Gogol, 1994, s. 11).

- a. Kendi kendine: ‘Bu nasıl iştir, doğrusu ben onun böyle olacağını düşünmemiştim’ dedi (Çeviri tarafımızca yapılmıştır).
- b. “‘*Şu işe bak!*’ diye söyleniyordu kendi kendine. ‘Böyle olacağı aklıma bile, gelmezdi... Şu işe bak!’” (Takanay, 2003, s. 72-73).

- c. “‘*Şu işe bak...Böyle olacağı aklıma gelir miydi?..*’ diyordu kendi kendine” (Taluy, 2019, s. 48).
- d. “‘*Şu işe bak!..*’ diye söyleniyordu kendi kendine. ‘Aklıma gelirdi de, bu kadar olacağı gelmezdi... Şu işe bak!’” (Beyhan, 2010, s. 155).

Konuşma eylemi karşılıklı yapılan bir iletişimdir. Ancak kaynak metinde kahramanın ‘*kendi kendine*’ konuştuğu vurgulanmıştır. Günlük yaşantıda normal olarak

kabul edilen eylemlerin dışında; iletişimi tek başına yani kendisiyle gerçekleştiren kahramanın durumunun pekiştirilmesi gerekli görülmüştür. Verilen örnekte de ‘себе’ dönüşlü zamiriyle yapılan eylem iki kat pekiştirilmiştir. Böylelikle çeviri metinleri ele alındığında her üç yayınevinin de dönüşlü zamiri çeviriye aktardığı görülmektedir. Şayet bu aktarım gerçekleştirilmemiş olsaydı, okuyucu kahramanın karşısındaki veya etrafındaki herhangi bir kişiyle konuştuğunu düşünebilirdi. Bu nedenle kahramanın kendi iç dünyasındaki psikolojik durumunun okuyucuya net bir şekilde aktarılması için dönüşlü zamir kullanımı çeviride önem arz etmektedir.

Dolayısıyla dönüşlü zamirlerin genel olarak aktarımlarda tercih edilmeme durumu, cümle içerisinde ifade edilen eyleme göre değişkenlik gösterebilmektedir.

4. «Уж вы лучшие, как придет зимнее холодное время, наделайте из нее себе онучек, потому что чулок не греет. Это немцы выдумали, чтобы побольше себе денег забирать (Петрович любил при случае кольнуть немцев); а шинель уж, видно, вам придется новую делать» (Gogol, 1994, s. 10).

- a. Soğuk kış zamanı geldiğinde, kendinize ondan bir dolak yapsanız daha iyi olur, çünkü çorap ısıtmaz. Bunu Almanlar kendilerine daha fazla para kazandırmak için tasarladılar (Petroviç arada Almanları iğnelemeyi severdi); ve görünüşe göre, size yeni bir kaput yapmamız gerekecek (Çeviri tarafımızca yapılmıştır).
- b. “Hatta bana kalırsa, bunu şeritler halinde kesip kendinize dolak gibi bir şey yapın, daha iyi olur. Soğuklar bastırınca ayağınızı sıcak tutar hiç olmazsa. Çoraplar hiç işe yaramıyor. Zaten çorap dediğiniz nedir ki? Gözü doymak bilmez Alman milleti iki kuruş daha kazanmak için icat etti şu çorap denilen şeyi. (Petroviç, fırsat buldukça Almanlar hakkında atıp tutmaya bayılırdı.) Palto meselesine gelince, yeni bir

tane diktirmeniz gerekecek” (Takanay, 2003, s. 68-69).

- c. “Siz kışın, acı soğuklar bastırınca kesip kesip dolak yapın bundan, çoraptan daha iyi satılır. Almanlar ceplerini doldurmak için icat ettiler çorapları... (Petroviç, Almanlara taş atmak fırsatını hiç kaçırmazdı) Paltonuza gelince, dediğim gibi, yenisini yapmaktan başka çare yok” (Taluy, 2019, s. 47).
- d. “Kışın en soğuk günlerinde şerit şerit kesip ayağınız için dolama yapın bu paltodan, ayaklarınızı çoraptan daha iyi korur... Zaten bu çorap denen şey Alamanların icadıdır, sırf daha çok para kazanmak için icat etmişlerdir bu saçma şeyi... (Petroviç, her fırsat düştüğünde Almanlara verişirmeye bayılırdı.) Paltoya gelince... galiba kendinize yeni bir palto diktirmeniz gerekiyor...” (Beyhan, 2010, s. 154).

Kaynak metinde yer alan ‘*ошуча*’ kelimesi parçalar halinde kesilerek ayakkabı üzerinden pantolona dolanarak kullanılan bir tozluk türüdür. Çevirmenler aktarım yaparken eklemelerde bulunarak ‘*şerit şerit, şeritler halinde*’ ifadelerini kullanmışlardır. Kaynak metinde sadece ‘*dolak*’ anlamına gelen kelime kullanılmıştır. Belki de bu ifadenin tercih edilme sebebi, okuyucuya ‘dolak’ kelimesinin net olarak ne anlama geldiğini aktarmaktır. Ancak, kelimeyi anlam karşılığıyla kendi kültüründe okuyan bir okuyucu, ifade edilen kelimenin anlamının ne olduğunu anlayacağı için, kaynak metne bu şekilde ilaveler yapmak uygun değildir.

Zamir kullanımında ise ismin hallerine göre çekimlenmiş ‘*цебе*’ zamiri yer almaktadır. Kaynak metinde iki cümle içerisinde geçen ve Türkçe anlam karşılığı ‘*kendinize, kendilerine*’ olan bu zamire, sadece 1. yayınevine ait çeviri metninde rastlanmaktadır. Cümlede yer alan dönüşlü zaminin aktarımı anlamsal açıdan da gereklidir. 2. ve 3. yayınevleri dönüşlü zamiri çeviriye aktarmadıkları için anlamda bir esnekliğe yol açmışlardır. Bu cümlede genel değil özel, yani kahramanın kendine has olan bir durumu söz konusudur.

Benzer şekilde ikinci cümlede yer alan ‘*Алманların kendilerine çok para kazandırmak için*’ anlamını yansıtan dönüşlü zamir aktarılmamasına rağmen cümlede anlamsal bütünlük bozulmamıştır. Okuyucu metni okuduğunda, Almanların bunu kendileri için yapacağı düşüncesi onlara geçmektedir.

Böylelikle, kaynak metinde ifade edilen anlamın çeviri metinlerinde aktarılan anlamla eşleşebilmesi için birebir aktarım önemlidir. Anlamsal açıdan farklı bir yorumlamaya mahal vermeyecek cümlelerde bu kural uygulanmayabilmektedir. Ancak bu cümle örneğimizde görüldüğü üzere anlamsal karışıklığa yol açacak unsurların ortadan kaldırılması gerekmektedir.

5. «Противу всякого чаяния, директор назначил Акакию Акакиевичу не сорок или сорок пять, а целых шестьдесят рублей; уж предчувствовал ли он, что Акакию Акакиевичу нужна шинель, или само собой так случилось, но только у него через это очутилось лишних двадцать рублей» (Gogol, 1994, s. 14).

a. Bütün umutlara rağmen, müdür Akakiy Akakiyeviç’e kırk veya kırk beş değil, tam tamına altmış ruble verdi. Acaba Akakiy Akakiyeviç’in

yeni bir kaputa ihtiyacı olduğunu önceden hissetmiş miydi, yoksa kendiliğinden mi böyle oldu bilinmez, ancak bu sayede onun eline

fazladan yirmi ruble geçti (Çeviri tarafımızca yapılmıştır).

- b. “Eğer amiri bonkör davranıp kendisine bayram ikramiyesi olarak kırk yerine kırk beş ya da elli ruble uygun görse bile, bu harcamaların ardından elinde cüzi bir miktar kalacak ve bu miktar da yeni bir palto için gerekli olan servetin yanında devede kulak gibi olacaktı” (Takanay, 2003, s. 77-78).
- c. “Hatta genel müdürün cömertliği tutup ikramiyeyi kırk yerine kırk beş

veya elli ruble olarak verse bile Akaki Akakiyeviç’in elinde kalacak para yeni paltonun masrafını karşılamaktan uzaktı” (Taluy, 2019, s. 50).

- d. “Bu da bir yana, müdürün cömertliği tutsa ve ikramiyeyi kırk ruble yerine kırk beş, hatta elli ruble olarak bile belirlese, artakalan para, palto için gereken paranın yanında denizde damla gibi kalacaktı” (Beyhan, 2010, s. 157).

Çeviri aktarımında üç yayınevinin de cümle içerisinden bölümler çıkararak aktardığı görülmektedir. Kaynak metinde yer alan ‘ya da’ ifadesinden sonra aktarılan dönüşlü zamirin yer aldığı kısım hiçbir yayınevi tarafından çevrilmemiştir. Ayrıca ‘ancak’ ifadesinden sonra yer alan kısımda çevirmenler cümleyi yorumlama yaparak aktarmışlardır. Çevirmenin cümlede yorumlama ve eklemeler yapması kabul edilebilir çözümlerdir, ancak bu kullanımların yazarın anlatmak istediği ifadeyi değiştirmeyecek şekilde uygulanması gerekmektedir. Dolayısıyla bu cümlede yazarın ifadesinin dışında bir aktarım bulunmaktadır.

Zamir açısından ele alındığında, cümlede yer alan ‘**собой**’ dönüşlü zamiri çeviride ‘**kendiliğinden**’ anlamını ifade etmektedir. Bu cümlede ifade edilen yöneticinin kahramanın durumunu sezmesi ya da ‘**kendiliğinden, kendi kendine**’ bu yardımı yapmasıdır.

Dolayısıyla, verdiğimiz örneğe istinaden her üç yayınevinin de ‘**altmış**’ yerine ‘**elli ruble**’ kullandığı, elinde ‘**yirmi ruble**’ kaldığını belirtmedikleri, bu cümleyi bir sonraki cümleyle birleştirerek yorumladıklarından dolayı orijinalden uzak, asıl amacının dışında bir aktarım yapmış oldukları görülmektedir. Cümleyi dilbilgisel açıdan ele aldığımızda birebir aktarımın yapılmadığı, arada atlanan kelimelerin olduğu görülmektedir. Cümleye anlamsal açıdan da eklemeler ve çıkartmalar yapılarak yazarın anlatmak istediğinin dışına çıkılmıştır.

3.4. OLUMSUZLUK ZAMİRİ BULUNAN CÜMLELERİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

1. «Уже по самому имени видно, что она когда-то произошла от баиша; но когда, в какое время и каким образом произошла она от баиша, ничего этого неизвестно» (Gogol, 1994, s. 3).

a. Zaten adının kökeninin kunduradan geldiği anlaşılmaktadır; fakat ne zaman, hangi koşullarda ve nasıl kunduradan türediği hiçbir şekilde bilinmemektedir (Çeviri tarafımızca yapılmıştır). b. “Kunduracı anlamına gelen bu soyadının vakti zamanında başmak (kundura) kelimesinden türetildiği açıkça görülmektedir; ancak ailesi bu soyadını ne zaman, hangi nedene dayanarak kullanmaya başladı,	bunu anlamak ve anlatmak mümkün değildir” (Takanay, 2003, s. 34). c. “Başmak’dan geldiği belliydi ama, ne zaman neden alındığı bizce bilinmiyor; bunu belki de kendisi de bilmiyordu” (Taluy, 2019, s. 38). d. “Bilindiği gibi kunduracı anlamına gelen bu sözcüğün kökü kunduradır, ancak aile ne zaman, hangi tarihte bu sözcüğü soyadı olarak benimsedi, belli değil...” (Beyhan, 2010, s. 144).

Çeviri metinlerini incelediğimizde 1. yayınevinin ‘soyadı, aile’ kelimelerini eklediği görülmektedir. 2. yayınevi ‘kendisi de bilmiyordu’ eklemesi yapmıştır. 3. yayınevinin ise ‘soyadı olarak benimseme’ ilavesi yaptığı görülmektedir. Kaynak metinde verilen bu cümlede soyadından ya da ailesinin soyadını kullanmasından bahsedilmemektedir. Bu kısımlar eser içerisinde önceki ve sonraki cümlelerde yer almaktadır. Dolayısıyla çevirmenler önceki ve sonraki cümlelerde geçen ifadelerle bu cümleyi birleştirerek yorumlamışlardır.

Eserde bahsedilen ‘başmak’ o dönem Rusyasında kalitesiz cins kunduraları ifade eden ve fakir halk arasında kullanılan bir ayakkabı türüdür. Cümlede geçen ‘başmak’ kelimesi, eski Türkçede (yalnızca Oğuzcada) iki şeyi birbirine bağlamak anlamına gelen ayakkabı sözcüğünden evrilmiştir.* O dönem coğrafyasındaki koşullar çerçevesinde halkların birbirleriyle etkileşimleri olmuştur. İki farklı dilin kültüründe yer alan ve her iki dilde de aynı anlama gelen ‘başmak’ kelimesi adeta diller arası kültürel etkileşimin bir izi niteliğindedir.

* TDK, <https://www.nisanyansozluk.com/>

Dilbilgisel açıdan ele aldığımızda bu cümlede ‘*hiçbir şey*’ anlamına gelen ‘*ничего*’ olumsuzluk zamiri kullanılmıştır. Fakat her üç yayınevine ait çeviri metinleri incelendiğinde bu zaminin çevirilere aktarılmadığı gözlemlenmektedir. Kaynak metinde zaminin kullanıldığı kısımda ‘*hiçbir şey bilinmiyor*’ ifadesi çeviri metinlerinde çevirmenlerin yorumları katılarak aktarılmış ve cümleden zamir atılmıştır. Kaynak metinde konuyla alakalı tek bir bilgi dahi olmadığı vurgulanırken çeviri metinlerinde sadece bilinmediğine değinilmiştir. Dilbilgisel açıdan aktarımda eksikler vardır, bize göre cümlede geçen zaminin çeviride aktarılması daha doğru olacaktır.

Böylece verilen örnek cümleyle kültürler arası etkileşimin dil açısından etkileri ortaya sunulmuştur.

2. «Впрочем, он старался усилить значительность многими другими средствами, именно: завел, чтобы низшие чиновники встречали его еще на лестнице, когда он приходил в должность; чтобы к нему являться прямо никто не смел, а чтоб шло всё порядком строжайшим: коллежский регистратор докладывал бы губернскому секретарю, губернский секретарь – титулярному или какому приходилось другому, и чтобы уже, таким образом, доходило дело до него» (Gogol, 1994, s. 20).

a. Bununla birlikte, o makamına geldiğinde alt düzey memurların onu merdivenlerde karşılaması; kimsenin doğrudan ona gelmeye cesaret edememesi, ancak her şeyin en katı sırayla ilerlemesi: kolej kayıt memurunun il sekreterine, il sekreterinin titr danışmanına veya gerekli olan başka birime rapor vermesi ve bu şekilde konunun kendisine ulaşması gibi birçok başka yolla önemini artırmaya çalıştı (Çeviri tarafımızca yapılmıştır).

b. “Kaldı ki, bizim sözünü ettiğimiz mühim adam da bulunduğu konumun önemini diğerlerinin gözünde elinden geldiğince yükseltmek için türlü çarelere başvurmuştu; örneğin daireye geldiğinde, emrinde çalışan tüm memurların kendisini karşılamak için merdivenlere çıkmasını buyurmuş; kimsenin, gerekli işlemler harfiyen yerine getirilmeden huzuruna çıkmaya cüret etmemesini emretmişti. Önce

görüşmek istedikleri konuyu kayıt memuruna bildirmeliydiler, kayıt memuru bunu yazmana, yazman da

düzeltmene ya da ast üst ilişkisine göre sırada kim varsa ona iletmeliydi; konu, ancak bu sıra izlenerek kendisinin görüşüne sunulmalıydı” (Takanay, 2003, s. 116-117).

c. “Bizim önemli küçük kişi, etrafındakilere gözdağı vermek için kendine göre usüller bulmuştur. Örneğin, daireye geldiği zaman maiyetindekilere onu merdiven başında karşılamalarını emretmişti. Odasına girmesi birtakım merasime bağlıydı. En küçük memura başvurularak, kademe kademe, sonunda özel sekretere gidilir ve ancak ondan sonra büyük şefin huzuruna çıkılırdı” (Taluy, 2019, s. 60).

d. “Kaldı ki kendisi de önemini ortaya çıkarmak için değişik yollara başvururdu: Örneğin daireye girdiği

anda, küçük memurların kendisini selamda beklemelerini isterdi; hiç kimsenin kendisiyle doğrudan görüşmesine izin vermez, bu konuda katı bir ast-üst zincirine uyulmasını isterdi:

Kalem memurundan masa şefine, ondan büro şefine, ondan bilmem kime, en son önemli kişiye ulaşıldı” (Beyhan, 2010, s. 169).

Bu cümle çeviri açısından oldukça zorlayıcı bir cümle örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun başlıca nedeni ise cümlelerin birden fazla bağlaçla bağlanmasıdır. Bu durumda olay örgüsü çevirmenler için karmaşık hale gelebilmektedir. Çevirmenler de cümleye kendi yorumlarını katarak olay örgüsünü netleştirmeye çalışmışlardır. Cümlede özne yerine şahıs zamiri kullanımı mevcutken 1. ve 2. yayınevlerinde isim kullanımıyla karşılaşılmaktadır. 1. yayınevi ‘*mühim adam*’ ifadesini kullanırken, 2. yayınevi de ‘*önemli küçük kişi*’ ifadesini kullanmıştır. 2. yayınevi çeviride kullanmış olduğu kelimeyle taraflı bir bakış açısı sergileyerek okuyucunun, yazarın bakış açısı yerine çevirmenin bakış açısından etkilenmesine neden olmuştur. Dolayısıyla bu tür taraflı ifadeler okuyucu açısından iyi bir sonuç getirmemektedir. Aynı durum için 3. yayınevi kendi bakış açısını eklemeyken, şahıs zamiri yerine dönüşlü zamir kullanarak zamir değişimi yapmıştır. Orijinale uygunluk açısından değerlendirildiğinde bizce çevirideki bu kullanımlar doğru bir yaklaşım sergilememektedir.

Zamir kullanımını incelediğimizde; ‘*hiç kimse*’ anlamına gelen ‘*никто*’ olumsuzluk zamiri çeviri metinlerinde 1. ve 2. yayınevi tarafından ‘*kimse*’, 3. yayınevi tarafından ise ‘*hiç kimse*’ olarak aktarılmıştır. Anlamsal açıdan ele alındığında her iki kullanımın da ifade ettiği şey aynıdır, fakat ‘*hiç*’ kelimesi Türk dilinde daha çok vurguyu belirtmektedir. Cümlede eksikliği olan bir şeyin vurgulanarak dikkat çekilmesi sağlanmaktadır. Bu açıdan ele alındığı zaman 3. yayınevinin aktarımı daha uygundur.

Cümlelerin genel çeviri metodunu incelediğimizde ise; kaynak metnin tek bir cümleden oluştuğu, çeviri metninin ise birden fazla cümleden meydana geldiği görülmektedir. Çevirilerde en sık kullanan yöntemlerden biri olan sadeleştirme tekniği bu cümlede de karşımıza çıkmaktadır. Virgüller ve bağlaçlarla bağlanan tek uzun cümle okuyucunun anlaması açısından zorluk oluşturabilmektedir. Bu nedenle çevirmenler çoğunlukla hem yapısal hem anlamsal açıdan hataya yer vermemek ve okuyucuya net bir aktarım sağlayabilmek amacıyla bu yöntemi tercih etmektedirler. Çeviride sadeleştirme tekniği doğru çeviri yapabilmenin en etkili ve kolay yöntemlerinden sayılmaktadır.

Dolayısıyla, çeviri yaparken karmaşık görünen bir cümlenin birden fazla cümleye bölünerek aktarılması çevirmenin işini kolaylaştırabilmektedir. Tabiki de bunun yanısıra kaynak metindeki şekliyle çeviri metnini de tek bir cümle olarak vermek mümkündür.

3. «И Петербург остался без Акакия Акакиевича, как будто бы в нем его и никогда не было» (Gogol, 1994, s. 24).

a. Ve Petersburg, sanki onda hiçbir zaman Akakiy Akakiyeviç olmamış gibi, ondan yoksun kaldı (Çeviri tarafımızca yapılmıştır).	c. “Petersburg da, sanki böyle bir adam orada hiç yaşamamış gibi, Akaki Akakiyeviç’siz kaldı” (Taluy, 2019, s. 65).
b. “Akakiy Akakiyeviç toprağa verildi ve Petersburg onsuz kaldı; sanki bu kentte böyle biri hiç var olmamıştı” (Takanay, 2003, s. 132).	d. “Götürüp gömdüler Akaki Akakiyeviç’i ve Petersburg, kendinde böyle biri hiç yaşamamışcasına onsuz kaldı” (Beyhan, 2010, s. 174).

Çeviri metinlerinde 1. ve 3. yayınevleri kaynak metinde kendinden önce geçen cümleyi, verdiğimiz örnekle birleştirerek aktarmıştır. Çevirmenler art arda kullanılmış iki kısa cümleyi tek bir cümle haline getirmeyi tercih etmişlerdir. Cümlede anlamsal olarak okuyucuyu etkileyecek bir değişiklik söz konusu değildir, fakat bu şekildeki çeviri incelemelerinde önceki cümleyi dikkate almadan inceleme yaptığımızdan metinde olmayan bir içerik eklenmiş gibi görülecektir. Bu bağlamda 2. yayınevinin çeviri metni kaynak metne en uygun olanıdır. Ayrıca 1. ve 3. yayınevleri ‘bu kentte, kendinde’ ifadelerini kullanmışlardır. Ancak cümlede kent adı geçmemekte ve dönüşlü zamir de yer almamaktadır. Bunların yanı sıra, çevirmenlerin olumsuzluk zamerini sadece ‘hiç’ kelimesini kullanarak aktardıkları gözlemlenmektedir.

Dolayısıyla olumsuzluk zamerinin Türk dilinde kullanımı incelendiğinde, cümlede zamerin nitelediği ismin kullanımına gerek duyulmadığı görülmektedir.

3.5. SORU ZAMİRİ BULUNAN CÜMLELERİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

1. «Обыкновенный разговор его с низшими отзывался строгостью и состоял почти из трех фраз: «Как вы смее? Знаете ли вы, с кем говорите? Понимаете ли, кто стоит перед вами?» (Gogol, 1994, s. 21).

- a. Kendinden aşağı olanlarla sıradan konuşması ciddiyle işaretlenmişti ve neredeyse üç cümleden oluşuyordu: ‘Bu ne cüret? Kiminle konuştuğunuzu biliyor musunuz? Karşınızda kimin durduğunun farkında mısınız?’ (Çeviri tarafımızca yapılmıştır).
- b. “Kendinden alt seviyedeki memurlarla hep onları azarlar gibi konuşur ve söylediği şeyler genelde şu üç cümleyle sınırlı kalırdı: ‘Bu ne cüret! Siz kiminle konuştuğunuzu biliyor musunuz? Karşınızda kim var farkında mısınız?’” (Takanay, 2003, s. 119).
- c. “Maiyetindekilere kendine göre üç cümleden ibaret çatma tarzı vardı: -Ne demek bu?-Karşınızdakinin kim olduğunun farkında değilsiniz galiba! -Kiminle konuştuğunuzu biliyor musunuz?” (Taluy, 2019, s. 61).
- d. “Kendinden küçük memurlarla konuşurken, şu üç cümleden başka bir şey söylemezdi: ‘Böyle bir şeye nasıl cesaret edebilirsiniz? Siz kiminle konuştuğunuzun farkında mısınız? Karşınızda duran kişinin kim olduğunu biliyor musunuz?’” (Beyhan, 2010, s. 169).

Kaynak metinde kendinden alt seviyede bulunan çalışanları nitelerken herhangi bir unvan kullanılmamıştır, ancak 1. ve 3. yayınevlerinin ‘memur’ unvanını eklediği görülmektedir. 2. yayınevi söz konusu unvan eklemesini yapmamıştır. Ayrıca çeviride cümle içerisinde atlanılan kısımların olması ve soru cümlelerinin sıralamasının değiştirilmesi nedeniyle kaynak metinle de uyumlu değildir. Her üç yayın evinin kullandığı kelimeler farklı olsa da anlam açısından hepsi aynıdır. Örneğin; ‘cüret, cesaret’ eş anlamlı kelimelerdir ve 1. yayınevi ‘cüret’ kelimesini tercih ederken, 3. yayınevi ‘cesaret’ kelimesini kullanmıştır, ancak her ikisi kelime de aynı anlamı içermektedir.

Zamir kullanımı açısından ele aldığımızda ise ‘кто’ zahirinin kelime anlamı olarak tüm yayınevlerinde çeviriye aktarıldığı gözlemlenmektedir.

Böylelikle Türk dilinde yer alan eş anlamlı kelimelerin kullanılması çeviri aktarımında farklılıklar oluştursa da anlamsal açıdan ele alındığında herhangi bir uygunsuzluk oluşturmamaktadır.

2. «– Что вы, милостивый государь, – продолжал он отрывисто, – не знаете порядка? куда вы зашли? не знаете, как водятся дела?» (Gogol, 1994, s. 22).

- a. Saygıdeğer hükümdarım, diye devam etti kısık bir sesle, -Siz, düzeni bilmez misiniz? Nereye girdiniz? İşlerin nasıl yürütüldüğünü bilmez misiniz? (Çeviri tarafımızca yapılmıştır).
- b. “Şef kendisine doğrudan doğruya başvurulmasını büyük bir saygısızlık olarak değerlendirdi, “Başka emriniz

Paşa Hazretleri?” diye çıkıştı, “Hiç yol yordam bilmez misiniz siz? Bu makama doğrudan doğruya başvurabileceğinizi mi

sanıyorsunuz? İşlerin nasıl yürüdüğünden haberiniz yok mu?” (Takanay, 2003, s. 22).

c. “-Siz usül nizam bilmez misiniz bayım? dedi. Neredesiniz, kiminle konuşuyorsunuz?” (Taluy, 2019, s. 62).

d. “Be adam! dedi. Yol yordam nedir bilmez misin? Bu makam her önüne gelen canı istediğinde gelip başvuracağı bir makam mıdır?” (Beyhan, 2010, s. 171).

Yazarın bu cümlede konuşan kişinin sinirlendiğini ve hatta sinirden kısa kısa konuştuğunu ifade ettiği bir durum söz konusudur. Bu yargıya eserde geçen ‘*kesik kesik konuşmak*’ ifadesiyle varılmaktadır. Çeviri çalışmalarında her ne kadar yorumlamaya yer verilse de yazarın okuyucuya anlatmaya çalıştığı duygu durumlarının eksik ya da yanlış aktarılması metnin özünden çıkmakla sonuçlanabilmektedir. Dolayısıyla kullanılan bu ifadeden sonra gelen soru cümlelerinin sinirli ve meydan okurcasına bir ton ile ifade edildiği yorumu yapılabilmektedir. 1. yayınevi çeviride bir önceki cümleyi de metne ekleyerek cümleye kendi yorumunu katmıştır. Bu da asıl metinden uzaklaşılmasına sebep olmuştur. Bunun tersine 2. yayınevi de kaynak metinden eksik çevirilerle aktarım yapmıştır. 3. yayınevinin kendi eklediği kelimelerle duygu durumunu aktarmaya çalıştığı görülmektedir ancak bu şekilde çeviride tamamen kaynak metinden bağımsız bir cümle ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla çevirmenlerin metne kattıkları yorumlarda, okuyucuya yazarın düşüncelerinden ziyade kendi düşüncelerini benimsettikleri görülmektedir.

Zamir açısından ele aldığımızda ise, cümlede kullanılan ‘**что**’ zamirinin hiçbir yayınevi çevirisinde olmadığı, ‘**куда**’ zamirinin ise sadece 2. yayınevine ait çeviride olduğu görülmektedir.

Dolayısıyla çevirmenlerin cümleye kendi yorumlarını eklemesi hem kaynak metnin içeriğinden uzaklaşılmasına hem de dilbilgisel açıdan zamir kullanımının aktarılmasına engel olmaktadır.

3. «Только если уж слишком была невыносима шутка, когда толкали его под руку, мешая заниматься своим делом, он произносил: «Оставьте меня, зачем вы меня обижаете?»» (Gogol, 1994, s. 5).

a. Şayet şaka çok dayanılmaz bir hal aldığında, koluna itirip kendi işiyle

ilgilenmesini engelleyerek ona rahatsızlık verildiğinde, ‘Beni bırakın, neden beni üzüyorsunuz?’

diye söylenirdi (Çeviri tarafımızca yapılmıştır).

- b. *“Sadece yapılan şakalar dayanılmaz hale geldiğinde, genç memurlar koluna yapışarak işini yapmasını engellemeye başladığında ağzından şu sözler dökülüverirdi: “Bırakın beni, neden bana böyle eziyet ediyorsunuz?” (Takanay, 2003, s. 41).*
- c. *“Ancak münasebetsiz şakacılardan biri dirceğine vurarak yazmasına engel olunca yavaştan,*
- d. *“Bir tek, işi iyiden iyiye eşşek şakasına döktükleri, elini kolunu çekiştirmeye başladıkları ve böylece de çalışmasına engel oldukları zaman konuşurdu: ‘Bırakın beni, canımı acıtıyorsunuz! İşte bütün söylediği buydu” (Beyhan, 2010, s. 146).*
- Bırakın canım...Ne diye uğraşıyorsunuz benimle?... diye mırıldanırdı” (Taluy, 2019, s. 40).

1. ve 2. yayınevinin kaynak metinde özne kullanılmayan kısmını özne kullanımıyla aktardığı görülmektedir. Şakayı yapanlar gizli özne olup, çoğul bir gruptan bahsedilmektedir. Buradan bunu yapan kişilerin eserde geçen memur olan arkadaşları oldukları anlaşılmaktadır, ancak bu cümle özelinde böyle bir ifade yer almamaktadır. Cümlede tek bir kişiden değil birden fazla kişiden bahsedilmektedir. Bu bağlamda 1. ve 2. yayınevlerinin aktarımları kaynak metnin dışına çıkmaktadır. 3. yayınevini bu açıdan incelediğimizde ise kaynak metne uygun bir özne aktarımının yapılmadığı görülmektedir. Ayrıca Türk diline özgü bir deyim olan ‘eşşek şakası’ eklemesinin kaynak metinde geçmediği gözlemlenmektedir. Genel ifadede içerik benzer gibi görünse de detaylarda yer alan bu farklılıklar çeviriyi aslından uzaklaştırmakta ve eserin anlatmak istediğinden ziyade çevirmenin aktarımı okuyucuya geçmektedir.

Diğer yandan çeviri dilbilgisel açıdan incelendiğinde; cümle içerisinde kullanılan ‘зачем’ soru zamirinin aktarımında da farklılıklar ya da eksikler mevcuttur. Kelime anlamı olarak ‘*neden, niçin*’ ifadelerinin kullanılabileceği bu zamir karşılığına 1. yayınevinin çeviri metninde tam olarak rastlamaktayız. 2. yayınevinin ‘*ne diye*’ aktarımı ile Gogol’ün eserde ifade ettiği sitemi vurgulamak istediği düşünülmektedir. Ancak 3. yayınevinin çeviride bu kısmın tamamen değiştirerek soru cümlesi kalıbından çıkardığı görülmektedir. Dolayısıyla genel ifadede anlamsal bütünlük yakalanmış gibi görünse de bu tür uyuşmazlıklardan dolayı çeviride tam anlamıyla doğru bir aktarımın yapıldığını söyleyemeyiz.

3.6. İŞARET ZAMİRİ BULUNAN CÜMLELERİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

1. «Враг этот не кто другой, как наш северный мороз, хотя, впрочем, и говорят, что он очень здоров» (Gogol, 1994, s. 7).

a. Bu düşman, bu arada her ne kadar çok sağlıklı olduğunu söyleseler de, bizim kuzey ayazından başkası değil (Çeviri tarafımızca yapılmıştır).	c. “Bu düşman, sağlam dedikleri, aslında insanın iflahını kesen Kuzey soğuşundan başkası değildir” (Taluy, 2019, s. 43).
b. “Söz konusu düşman, her ne kadar insan sağlığına iyi geldiği söylene de, bizim ünlü kuzey ayazından başka bir şey değildir” (Takanay, 2003, s. 54).	d. “Bu düşman, kimilerinin her nedense adamın canına can kattığını öne sürdükleri kuzey ayazından başkası değildir” (Beyhan, 2010, s. 150).

Cümlede ara cümleyle belirtilen kısmı her bir çevirmen yorumlarla belirtmiştir. Bu noktada sağlıklı olduğu belirtilen bilginin 1. yayınevinde ‘*insan sağlığı*’, 2. yayınevinde ‘*insanın iflahını kesen*’, 3. yayınevinde ise ‘*adamın canına can katan*’ yorumlarıyla aktarım yapılmıştır. Yazarın aktarımını birebir kelime karşılıkları olarak ele aldığımızda bu belirtilen ifadelerin olmadığını, sadece ‘*sağlıklı*’ kelimesinin geçtiğini görmekteyiz. Bu cümle yorumlamaya oldukça açık bir cümle örneğidir. Burada yapılan yorumlama tekniği cümleyi özünden uzaklaştırmamakta sadece pekiştirmektedir. Dolayısıyla yorumlama tekniğinin bu örneğimizde işe yaradığını söyleyebiliriz.

Cümleyi zamir açısından değerlendirdiğimizde; ‘*этом*’ vb. işaret zamirlerinin cümle içerisinde çeviriye en kolay aktarılabilecek zamir türlerinden olduğu görülmektedir. Ayrıca çevirmenlerin aktarımlarını incelediğimizde de 1. yayınevi hariç diğerlerinin birebir aktarım yaptığı görülmektedir. 1. yayınevi zamir yerine önceki cümleyle bağlantı kuran ‘*söz konusu*’ ifadesiyle yapmıştır. Fakat bizce bu şekilde değişiklik yapılması çeviri açısından uygun değildir.

Bazen çevirmenlerin yorumlayarak yapmış oldukları çeviri aktarımlarının olumlu sonuçlarının da olduğunu söylemek mümkündür.

2. «Таков уж обычай у портных: это первое, что он сделает при встрече» (Gogol, 1994, s. 9).

a. Terzilerin adeti böyledir: Bu karşılaştığında yaptığı ilk şeydir (Çeviri tarafımızca yapılmıştır). b. “Bu tavır terzilere has bir alışkanlıktır aslında; birisiyle karşılaştıklarında ilk yaptıkları şey budur” (Takanay, 2003, s. 65). c. Bu cümlenin çevirisi yapılmamıştır (Taluy, 2019).	d. “Bütün terzilerin ilk karşılaştıkları kişilere hep yaptıkları gibi, müşterisinin, bütünüyle kendi elinden çıkma ve her parçası bildik olan giysisini yakasından eteğine, kol ağzın dan iliğine dek dikkatle süzen Petroviç :” (Beyhan, 2010, s. 153).

İncelemiş olduğumuz diğer tüm çeviri örneklerinden farklı olarak bu cümlenin 2. yayınevi tarafından çeviri metninden tamamen çıkarıldığı, 3. yayınevinin de önceki cümleyle bağlantı kurarak çeviri yaptığı görülmektedir. Burada zamir incelemesinden çok aktarım sorunuyla karşılaşmaktadır. Çeviride tamamen kaynak metinde yer alan cümlenin çıkarılması veyahut anlamı değiştirilerek bağlantı kurulması aktarım sorunlarının başında gelmektedir. Çeviri çalışmalarının en temel amacı yazarın okuyucuya aktarmak istediğini, okuyucunun dilinde anlaşılabilirliğini sağlamaktır. Ancak bu bağlamda söz konusu cümle amacının dışında kullanılmıştır. Dolayısıyla cümleyi, yazarın anlatmak istediğine göre en doğru biçimde sadece 1. yayınevi aktarmıştır. Bu örneğimizde karşılaştırma yapılarak sunulabilecek bir durum mevcut değildir. Yapmış olduğumuz çeviriyi metinle karşılaştırdığımızda bizce her iki aktarım türü de doğrudur.

Dolayısıyla çeviri çalışmalarında yazarın anlattığı ifadeden tamamen çıkarak cümleyi bütünüyle değiştirmek, eseri çeviri çalışması olarak değerlendirmekten ziyade eserde yeniden bir metin yaratma olarak kabul edilmektedir. Çevirinin en temel özelliği var olan eserin farklı dillere aktarılarak okuyucu kitlesini genişletebilmektir.

3. «Дверь была отворена, потому что хозяйка, готовя какую-то рыбу, напустила столько дыму в кухне, что нельзя было видеть даже и самых тараканов» (Gogol, 1994, s. 8).

- a. Kapı açıktı çünkü ev hanımı bir çeşit balık hazırlayarak mutfığa o kadar çok duman yaymıştı ki hamam böceklerini dahi görmek imkansızdı (Çeviri tarafımızca yapılmıştır).
- b. “Petroviç’in karısı balık kızarttığı için evin kapısını ardına kadar açık bırakmıştı. Mutfakta o kadar çok duman vardı ki, etrafta gezinen hamamböceklerini seçebilmek bile mümkün değildi” (Takanay, 2003, s. 60).
- c. “Petroviç’in kapısı açıktı. Mutfakta balık kızartan ev sahibi ortalığı iyice kokutmuş, havayı saran duman içinde duvarlarda gezinen hamam böcekleri bile görünmez olmuştu” (Taluy, 2019, s. 44-45).
- d. “Terzinin kapısı ardına kadar açıktı, çünkü ‘Alaman’ mutfakta balık kızartıyordu ve ortalık öylesine duman içindeydi ki duvarlarda gezinen hamamböcekleri bile görülmüyordu” (Beyhan, 2010, s. 152).

Cümlede ‘хозяйка’ olarak aktarılan ‘ev hanımı’ kelimesini 1. yayınevi ‘Petroviç’in karısı’, 3. yayınevi ise ‘Alaman’ şeklinde aktarmışlardır. Eserde, terzinin eşinin Alman oluşundan ve terzinin Almanlara olan tavrından bahsedilmektedir. 3. yayınevinin eserde terzinin eşiyle ilgili bahsedilen kısımlardan çağrışım yaparak, çeviride bu durumu vurgulamak maksadıyla kaynak cümlede yer almayan ‘Alaman’ eklemesiyle aktarım yaptığı düşünülmektedir. 1. yayınevinin ise ana karakterin Petroviç’in evine girerken yaşadığı olayı aktarması nedeniyle, bahsedilen ev hanımının Petroviç’in karısı olduğunu belirtme amacıyla bu eklemeyi yaptığı düşünülmektedir. Yazarın birine ya da bir yere aitlik bildirmeden anlatmış olduğu ifadenin çevirmenler tarafından ‘evin kapısı, Petroviç’in kapısı, terzinin kapısı’ gibi tamlamalar oluşturularak aktarıldığı görülmektedir. Aslında, kaynak metinde sadece kapının açık olmasından bahsedilmiştir.

Cümleyi zamir aktarımı açısından ele aldığımızda ise sadece 1. yayınevine ait olan çeviri metninde zamire rastlanmaktadır. Bu cümlede yazarın anlatımda vermiş olduğu tasviri çevirmenler kendi bakış açılarıyla değerlendirerek aktarım yapmışlardır. Nitekim çeviride amaç, kendi bakış açımızı ortaya koymak değil, yazarın anlattığını yorumsuz ve objektif bir dille okuyucuya aktarabilmektedir.

Dolayısıyla yazarın anlattığı ifadenin objektif olarak aktarılmadığı çeviri çalışmaları aslına uygun olarak değerlendirilememektedir. Çeviride yazarın anlatmak istediği olayların kaynak metindeki şekliyle okuyucuya aktarılması önem arz etmektedir.

3.7. BELGİSİZ ZAMİR BULUNAN CÜMLELERİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

1. «Еще каких-нибудь два-три месяца небольшого голодания –и у Акакия Акакиевича набралось точно около восьмидесяти рублей» (Gogol, 1994, s. 14).

a. Akakiy Akakiyeviç, iki üç ay daha açlık çekerek tamı tamına seksen ruble biriktirdi (Çeviri tarafımızca yapılmıştır). b. “İki üç ay daha ‘kısmi yokluk’ çektikten sonra, Akakiy Akakiyeviç ihtiyacı olan seksen rubleyi bir araya	getirmeyi başarmıştı” (Takanay, 2003, s. 85). c. “İki üç ay hafifçe kemeri sıkıttıktan sonra seksen rubleye yakın bir para topladı” (Taluy, 2019, s. 51). d. “Birkaç ay daha açlığa talim etti mi cebinde tam tamına seksen rublesi olacaktı” (Beyhan, 2010, s. 159).

Çeviri açısından genel bir değerlendirme yaptığımızda bu cümlede bahsedilen açlık durumu, çevirmenler tarafından Türk dilindeki ‘kemerleri sıkmak’* deyiimiyle yorumlanmıştır. 1. yayınevi bunu ‘kısmi yokluk’, 2. yayınevi ‘hafifçe kemeri sıkmak’, 3. yayınevi ise ‘açlığa talim etmek’ şeklinde ifade etmiştir. Türk dilinde bu ifadelerden her biri aynı anlama gelmektedir.

Cümleyi zamir açısından ele aldığımızda ise metinde geçen ‘каких-нибудь’ zamininin çeviriye aktarılmaması herhangi bir problem oluşturmamıştır.

Böylelikle kaynak metindeki deyimisel ifadelerin çevirmenler tarafından farklı aktarılmasının çeviride herhangi bir sorun oluşturmadığı görülmektedir.

2. «На стенах висели все шинели да плащи, между которыми некоторые были даже с бобровыми воротниками или с бархатными отворотами» (Gogol, 1994, s. 17).

a. Duvarlarda her türden kaputlar ve pelerinler asılıydı, aralarında bazıları hatta kunduz kürkü ya da kadife yakalıydı (Çeviri tarafımızca yapılmıştır).	b. “Duvardaki askıda paltolar ve kabanlar asılıydı; aralarında yakası kunduz kürkünden olanlar da vardı; kadifeden olanlar da” (Takanay, 2003, s. 99).

*Giderlerini kısarak tutumlu yaşamaya çalışmak (<https://tr.wiktionary.org/>)

- c. “Antreye giren Akaki Akakiyeviç yerde bir sıra lastik, duvarlara asılı çeşitli palto, kürk, pelerin gördü; bazılarının yakaları pahalı kürktendi, bazılarının kadifeden reverleri vardı” (Taluy, 2019, s. 55).
- d. “Askılığa asılı paltolar arasında yakası kunduz kürkü kaplı, kol kapakları kadifeden olanlar vardı” (Beyhan, 2010, s. 164).

Metinde bizim yaptığımız çeviriyle diğer çevirmenlerin yaptıkları çeviriler arasında farklılık bulunmaktadır. Özellikle çalışmamızın temelini oluşturan bu farklılık çevirilerde ‘kaput’ yerine ‘palto’ kelimesinin kullanılmasıdır. Çalışmamızda da bahsettiğimiz gibi eserde sözü edilen kıyafet kaputtur. Çevirmenlerin bu eseri ‘palto’ olarak çevirmeleri tarafımızca doğru kabul edilmemektedir. Döneme ait memurların dahi giyim tarzları üniformadır. O dönemde askeri disiplinin oldukça etkin olması ve askeriyenin sivil hayata olan etkisinden dolayı kaput giyilmiştir. Kaput ile palto birbirinden oldukça farklı kıyafetlerdir. Çevirilere aktarılan palto daha çok günlük hayatta ve modern yaşantıda karşımıza çıkmaktadır. Oysa ki yazarın anlatmak istediği dönemin askeri etkisinin yansıtıldığı bir üniforma çeşididir.

Netice itibariyle çeviri çalışmalarında, çevirmenin eserin yazıldığı dönem koşulları ile o dönemin kültürel ve siyasi durumunun toplum üzerindeki etkilerine dair bilgi birikimine sahip olması oldukça önemlidir. Çevirmenin herhangi bir eksik bilgi vermesi eserin içeriğini tamamen değiştirmekle sonuçlanabilmektedir.

3. «Акакию Акакиевичу было неприятно, что он пришел именно в ту минуту, когда Петрович сердился: он любил что-либо заказывать Петровичу тогда, когда последний был уже несколько под куражем, или, как выражалась жена его: «осади́лся сивухой, одноглазый черт» (Gogol, 1994, s. 9).

- a. Akakiy Akakiyeviç, özellikle Petroviç’in sinirli olduğu anda geldiği için huzursuzdu: Genellikle Petroviç’in biraz içtikten sonra ya da onun karısının ifadesiyle ‘tek gözlü şeytan gibi sallandığında’ bir şeyler sipariş etmeyi tercih ederdi (Çeviri tarafımızca yapılmıştır).
- b. “Petroviç’in tam da sinirli olduğu bir anda oraya gittiği için Akakiy Akakiyeviç’in canı sıkıldı. Oysa siparişini Petroviç’in keyfinin yerinde olduğu bir anda ya da karısının deyişiyle “tek gözlü şeytanın kafası kıyakken” vermek isterdi” (Takanay, 2003, s. 61-62).
- c. “Akaki Akakiyeviç, Petroviç’in ters bir zamanına rastladığına üzüldü. Siparişlerini Petroviç’in çakırkeyif olduğu, karısının deyimiyle, ‘gözü bozuk iblisin zıkkımlandığı zaman’ vermeyi tercih ederdi” (Taluy, 2019, s. 45).
- d. “Terzinin öfkeli bir anına rast gelmesi canını sıkıttı Akaki

Akakiyeviç'in. Petroviç'e iş yaptıracağı zaman adamın içkili olmasını ya da karısının deyimiyle,

'şaşı şeytanın istimini aldığı' bir anı yeğlerdi" (Beyhan, 2010, s. 152).

Çeviri çalışmalarında hemen hemen aynı aktarımlar mevcuttur. Çeviriler arasında görülen fark sadece deyim bulunan bölümün aktarım şeklidir. Çevirmenler 'осадился сивухой, одноглазый черт' deyimini kendilerine göre yorumlayarak aktarmışlardır. Anlamsal bütünlükte ele aldığımız bu cümle örneği bizce her üç yayınevi tarafından kaynak metne bağlı kalınarak aktarılmıştır. Çevirileri zamir açısından ele aldığımızda 'biraz' anlamına gelen 'несколько' zamiri nesne ya da kişilerin belirsiz sayısını göstermek için kullanılırken, bu cümle örneğinde miktar belirtmektedir. Burada zamir şeklinde bulunan kelime miktarı belirttiği için, bu cümle örneğinde zarf anlamı taşımaktadır. Aslında Akakiy'in isteği Petroviç'in sarhoş olması değil biraz içmiş olmasıdır. Yazar okuyucuya talep edilen durumun miktarını belirtmek istemiştir. Fakat çevirmenlerin aktarımlarında miktar zarfı olan 'biraz' yazılmamış ve farklı kelime eklemeleriyle ifade ettikleri görülmüştür. Her dilin kendi içinde gelişen anlamsal bütünlüğünü olduğundan incelemiş olduğumuz bu örnekte herhangi bir aktarım sorununun olmadığını görmekteyiz. Kısaca aktarım yapılırken belirsizlik bildiren ifadelere yer vermeden de durumun aktarılabilirdiği gözlemlenmiştir.

3.8. İLGİ ZAMİRİ BULUNAN CÜMLELERİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

1. «Он сделался как-то живее, даже тверже характером, как человек, который уже определил и поставил себе цель» (Gogol, 1994, s. 13).

a. Kendine bir hedef koymuş ve önceden belirlemiş bir insan gibi, bir şekilde canlı, hatta daha da sağlam bir karaktere büründü (Çeviri tarafımızca yapılmıştır). b. "Önüne kesin bir hedef koyan her insan gibi, daha canlı ve hatta daha azimli biri olup çıkıvermişti. Ne istediğini ve bunun için neler yapması gerektiğini biliyordu" (Takanay, 2003, s. 82).	c. "Akaki Akakiyeviç canlandı, önünde belirli gayesi olan her insan gibi daha kesin, kararlı hareket etmeye başladı" (Taluy, 2019, s. 51). d. "Akaki Akakiyeviç sanki daha bir canlanmış, hayatta bir amacı olan, bu amaç uğruna ne yapacağını ne edeceğini bilen sağlam karakterli bir insan olmuştur" (Beyhan, 2010, s. 158).

Rus dilinde yer alan ilgi zamiri ile Türk dilinde yer alan ilgi zamirlerinin kullanım türleri birbirinden oldukça farklıdır. Bu cümlede yer alan **‘который’** iki cümleyi birbirine bağlarken kullanılan ilgi zamiri, Türk diliyle karşılaştırıldığında cümlede aynı görevde bulunmazlar. Rusçadaki söz konusu ilgi zamiri Türkçedeki **‘-ki’** bağlacı görevindedir. Bu nedenle zamir kullanımı açısından bu iki türü kıyaslamak mümkün değildir.

Cümleyi genel çeviri açısından incelediğimizde çevirmenlerin kendi yorumlarını katarak farklı kelimeler ekledikleri görülmektedir. Her ne kadar kullanılan kelimeler değişiklik gösterse de, çeviride anlamsal açıdan aynı bütünlük sağlanmış ve yazarın anlatmak istediği asıl hedefe ulaşılmıştır.

2. «Ребенка окрестили, причем он заплакал и сделал такую гримасу, как будто бы предчувствовал, что будет титулярный советник» (Gogol, 1994, s. 4).

a. Bebeği vaftiz ettiler, bir süre ağladı ve sanki titr danışmanı olacağını önceden sezmiş gibi yüzünü buruşturdu (Çeviri tarafımızca yapılmıştır).	c. “Küçük Akaki suya daldırılırken, ömrü boyunca 7. derece memur kalacağını anlamış gibi, yüzünü ekşiterek acı acı ağladı” (Taluy, 2019, s. 39).
b. “Çocuk vaftiz edildi ve bu sırada sanki günün birinde sıradan bir kalem memuru olacağını önceden hissetmiş gibi yüzünü ekşitip ağlamaya başladı” (Takanay, 2003, s. 37).	d. Vaftiz edilirken ağladı ve bir devlet dairesinde kalem memuru olacağını sezmiş gibi yüzünü buruşturdu (Beyhan, 2010, s. 14).

Bu örneğimizde bağlaç görevinde kullanılan **‘что’** bağlacı bulunmaktadır. Sebep-sonuç bağlacıyla iki ayrı cümle birbirine bağlanmış ve birleşik cümle yapısı oluşturulmuştur. Türkçe çevirilerde de bu bağlaç aktarılmıştır. Rus dilinde yer alan **‘что’** sözcüğü, cümle içerisinde kullanım durumuna göre ya bağlaç ya da bağlayıcı sözcük yani ilgi zamiri görevinde kullanılır. Rus dilinde ilgi zamirleri cümlede cümlelerin bir ögesi olarak bulunurken, bağlaçlar cümlelerin herhangi bir ögesi olmazlar. Bu bağlamda ele alındığında **‘что’** bağlacının Rus dili ve Türk dili kullanımı benzerdir, ancak burada yer alan sözcük bağlayıcı sözcük değil bağlaçtır. Aktarımlarda sözcüklerin kullanım durumlarına göre görevleri değişebildiğinden böyle ayrıntılara dikkat etmek önemlidir.

Bu cümlelerin aktarımında yapılan hata, memurun özelliği ve derecesi hakkında verilen bilgidir. Kaynak metindeki cümlede bahsedilen meslek *‘titr ya da unvan*

danışmanlığı’dır. Ancak 1. ve 3. yayınevleri söz konusu mesleği *‘kalem memuru’*, 2. yayınevi ise çeviriye kendi yorumunu katarak *‘7. derece memur’* olarak ifade etmişlerdir. Çalışmamızda meslek tanımlarının kaynak metinde yazarın anlattığı biçimde ele alınmadığı ortaya koyulmuştur.

Böylelikle ilgi zamirlerini karşılaştırmalı olarak incelediğimizde Rus ve Türk dilinde söz konusu zamirlerin aynı göreve sahip olmadıklarını ve kullanım biçimlerinin farklı olduklarını söyleyebiliriz. Bu bağlamda çeviride herhangi bir aktarım sorununu ele almamız mümkün değildir.

SONUÇ

İncelememizin birinci bölümünde yer alan basit cümle yapısının karşılaştırılmasında ortaya konulan sonuç, her iki dilin de ortak paydası basit cümle yapılarında bildirilen tek bir yargının söz konusu olmasıdır. Dil farklılıkları ele alındığında Rus dilinde basit cümle yapısı tek yapı ve iki yapı ya da tam ve tam olmayan cümleler olarak ayrımlara uğrarken, Türk dilinde bu biçimde bir ayrım yoktur. Türkçede cümleler yapısı bakımından basit ve birleşik cümleler olarak sınıflandırılmaktadır. Çalışmamızın ikinci bölümünde yer alan zamir kavramının tanımının her iki dilde de içerik olarak aynı olduğu, kullanım açısından ele alındığında ise zamir türlerinde anlam içeriğinin aktarılan dile uyumu sağlayabilmek amaçlı değişebildiği tespit edilmiştir. Rusça ve Türkçe şahıs zamirlerinin tanımının benzer olduğu, ancak iki dili karşılaştırdığımızda cümlede bulunan şahıs zamirlerinin geçmiş zaman çekiminde Rusçada çoğul şahıs zamirlerinin fiile aldığı şahıs eklerinin değişmediğini, Türkçede ise çoğul şahıs zamirlerinin eklerinin değiştiğini görmekteyiz. Ayrıca cinsiyet ayrımı yapılırken Rusçada dişil-eril-nötr ayrımlarının mevcut olduğu, Türkçede bu ayrımın olmadığı görülmektedir. Türkçede ve Rusçada iyelik zamirleri karşılaştırıldığında Rus dilinden farklı olarak Türk dilinde iyelik zamirlerinin ismin cinsine göre değişmediği görülür. Rus dilinde bulunan 3. tip şahıs zamirleri ile iyelik zamirlerinin karışıklığı durumunun Türk dilinde de mevcut olduğu gözlemlenmiştir. Dönüşlü zaminin ise hem Rus dilinde hem Türk dilinde kullanımının benzer olduğu ve cümlenin anlamını pekiştirdiği, ayrıca Rus dilinde dönüşlü zaminin yalın hali kullanılmazken, Türk dilinde dönüşlü zaminin yalın halinin kullanıldığı görülmektedir. Olumsuz zamir ile işaret zamininin kullanımı her iki dilde de aynıdır. Olumsuz zamir her iki dilde de ‘hiç’ kalıbına soru zamirlerinin eklenmesiyle kullanılmıştır. İşaret zamirlerinin iki dildeki kullanım farklılıkları ele alındığında ise Rus dilinde cins, sayı ve ismin hallerine göre, Türk dilinde ise sadece sayı ve ismin hallerine göre çekimlendikleri görülmüştür. Rus dilinde cins ayrımı olduğundan belgisiz zamirler Türk dilinde ismin hallerine göre çekimlenir. Zamir karşılaştırmasındaki en büyük zıtlıklardan biri ise ilgi zamininin Rus dilinde bağlayıcı sözcük görevinde bulunması, Türk dilinde ise ilgi zamininin iyelik zamirlerine gelen ‘-ki’ ekiyle yapılmasıdır. Ayrıca incelememizde Rus dilinde mevcut olan belirtili zamir kavramının Türk dilinde herhangi bir zamir

karşılığının bulunmadığı tespit edilmiştir. Çalışmamızın üçüncü bölümünde yer alan ve eserde geçen karşılaştırmalı çeviri örneklerinde tespit ettiğimiz sonuçlar şu şekildedir:

Zamir kullanım dağılımları ele alındığında;

Şahıs zamiri: 1. yayınevinde 131, 2. yayınevinde 80, 3. yayınevinde 87,

İyelik zamiri: 1. yayınevinde 19, 2. yayınevinde 5, 3. yayınevinde 14,

Dönüslü zamir: 1. yayınevinde 113, 2. yayınevinde 21, 3. yayınevinde 42,

Olumsuzluk zamiri: 1. yayınevinde 37, 2. yayınevinde 17, 3. yayınevinde 16,

Soru zamiri: 1. yayınevinde 30, 2. yayınevinde 24, 3. yayınevinde 24,

İşaret zamiri: 1. yayınevinde 220, 2. yayınevinde 26, 3. yayınevinde 58,

Belgisiz zamir: 1. yayınevinde 66, 2. yayınevinde 20, 3. yayınevinde 20,

İlgi zamiri: 1. yayınevinde 3, 2. yayınevinde 2 tanedir. 3. yayınevinde ise hiç kullanılmamıştır.

Metinde zamir kullanımı bakımından Türkçede ve Rusçada farklı kullanım sayıları mevcuttur. Bununla birlikte farklı çevirmenler tarafından aynı dilde yapılan çevirilerde geçen zamirler sayı bakımından birbirlerine eşit değildir. Bunun en temel sebebi çevirmenlerin yorumlara dayalı bir teknik kullanmalarıdır.

Zamir kullanımında yer alan farklılıkların nedenlerini sıralayacak olursak;

- Şahıs zamirlerinin Türk dilinde gizli özne olarak yer alması,
- İyelik zamirlerinin Türk dilinde nitelediği isme gelen eklerle belirtilmesi,
- Çevirilerde dönüslü zamirin Türk dilinde anlam kaymasına sebep olabildiğinden tercih edilmemesi,
- Çevirmenlerin (özellikle 1. yayınevinin) şahıs zamiri yerine dönüslü zamiri kullanması,
- Olumsuzluk zamirinin Türk dilinde çoğunlukla fiile getirilen ‘-me, -ma’ olumsuzluk ekleriyle yapılması,
- Soru zamirlerinin her iki dildeki kullanım sayılarının birbirine oldukça yakın olması,
- İşaret zamirini 1. yayınevinin kaynak metinden daha fazla kullanması,
- 1. yayınevinin 3. tekil şahıs zamiri yerine çoğunlukla işaret zamirini kullanmayı tercih etmesi,
- Belgisiz zamirde Türk dilinde çoğunlukla zamir kullanımının tercih edilmemesi,

- Çevirmenler arasında belgisiz zamiri en çok 1. yayınevinin kullanması,
- Rus dili ve Türk dilinde ilgi zamirlerinde farklılıkların olması nedeniyle çeviride eşit oranda kullanılmamasıdır.

Netice itibariyle zamirler kelime anlam karşılığı olarak her iki dilde aynı tanıma sahip olsalar da, çeviride kaynak dil ve hedef dil kullanımında farklılıklar gözlemlenmektedir. İki farklı dil ailesinde yer alan Rusça ve Türkçede diller arası kültür farklılıklarından kaynaklanan eşitlenememe sorunu ortaya çıkmıştır. Aktarımda meydana gelen bu sorunların temelinde ana dildeki ifadenin kaynak dilde karşılığının olmaması ya da gerçekliği biçimsel ve anlamsal ifade etmenin dışında çağrışımlarla aktarmanın yattığı tespit edilmiştir. Rus dilinde zamirler çoğunlukla cins, sayı ve hal durumlarına göre çekimlenirken, Türk dilinde bazı zamirler sadece sayı ve hal durumlarına göre çekimlenmişlerdir.

Aktarım sorunlarını ele aldığımızda; çevirmenler her ne kadar anlamsal ve biçimsel özellikleri koruyarak Gogol'ün okuyucuya aktarmak istediği ifadeyi doğru ve net bir şekilde sunabilmek için her çabayı göstermiş olsalarda, onlar konuşma diline uygun yeni içerikler üreterek yazarın anlatım ifadesinin dışında yoruma dayalı bir çeviriyi esas almışlardır. Bu durumda çevirmenlerin yazarın özgünlüğünden ve üslubundan uzaklaştıkları görülmektedir. Çeviri metinlerinin birçoğunda çevirmenler tarafından kaynak metinden bağımsız cümleler kullanıldığı, çevirmenlerin sadeleştirme ve basitleştirme yöntemleriyle yapmış oldukları çeviri tarzlarının kaynak metnin özgünlüğüne zarar verdikleri fark edilmektedir. Hedeflenen iyi bir çeviride, çevirmenin yazarın sunduğu içerik ve anlamı tam olarak anlaması; eserin yazıldığı dönemin sosyo-ekonomik, siyasi unsurlarını ve toplum düzenini geniş çapta araştırarak her bağlamda konuya hakim olması gerekmektedir. Eserin adını, yapılmış olan farklı çevirilerle kıyasladığımızda yazar bu eseri 1841 yılında yazmıştır. Dolayısıyla '*kaput*' ve '*palto*' kıyafet türleri söz konusu dönemde kılık kıyafet yönünden aynı kullanım alanına sahip değildir. Bu yıllarda '*palto*' memuriyette giyilmediğinden, yazarın eserin adını '*kaput*' olarak yazdığı ortaya çıkmaktadır. Ancak günümüze kadar gelen tüm çeviri örneklerini ele aldığımızda, çevirmenler tarafından eserin adının araştırılmadan '*palto*' olarak kabul edildiği görülmektedir. Dolayısıyla eserin yazıldığı döneme her açıdan hakim olmanın önemi eser adında kendini göstermiştir. Elbette çeviride orijinalde bulunan her şeyi birebir aktarmak mümkün değildir; ancak çevirmenin iyi bir dilbilgisine sahip olması ve

ince dilsel ayrımlarla metni yorumlaması, kaynak metnin stil özelliklerini, altta yatan anlamlarını ve metnin içeriğinin net anlaşılması gibi unsurları göz önünde bulundurması, metinde eşdeğer bir aktarım yapılmasına katkı sağlayacaktır. Çevirmenlerin metinde yapmış oldukları kelime değişimlerinin, üsluplarının, ifade ve anlam açısından kendi yorumlarıyla ürettikleri yeni içeriklerin, orijinal dilden oldukça uzak ve aktarılmak istenenin dışında bir anlam yüklediği görülmektedir. Sonuç olarak farklı yayınevlerinin yaptıkları çevirilerde orijinal metinden uzaklaştıkları ve çevirmenlerin okuyuculara kendi ifadelerini benimsettikleri görülmektedir. Böylece okuyucuların orijinal metinde yazarın ifade ettiği düşüncüyü, üslubu ve mizahı anlamakta zorlanacaklarını düşünmekteyiz.

KAYNAKÇA

- Akçataş, A. (2010). Türkiye Türkçesinde Zamirlerin Anlam Yüğü. *Turkish Studies*, 1.
- Akyar, A. (2018). “Rus Dilindeki Belirtisiz Zamirlerin Dilbilimsel ve Anlamsal Özellikleri ve Türkçedeki Anlamsal Karşılıkları”. *Yüksek Lisans Tezi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.
- Bahadıroğlu, D. (2019, Ocak 2). *Cümle Türleri. Cümle Türleri Nelerdir?* makalaler.com (Erişim Tarihi: 30 Ekim 2022) adresinden alındı
- Başdaş, C. (2014). Türkçede Üçüncü Şahıs İyelik Eki Ve Zamir N’si. *The Journal of Academic Social Science Studies- JASSS*.
- Bengi, I. (1990). Çeviribilim, Çeviri Kuramı ve Sözdeçeviriler. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, Cilt 1, s. 107 - 117.
- Besli, E. (2000). *Rus Dilindeki Yan Tümcelerde Kullanılan ‘Коморый’ Bağlacının Türkçe Karşılıkları*. Sosyal Bilimler Enstitüsü Rus Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Beyhan, M. (2010). *Palto*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Bozkurt, E. S. (2016). Türkiye Türkçesindeki Zamirlerin Anlam Bilimsel Yapısı ve Kazandıkları Anlam Yükleri. *Yüksek Lisans Tezi* . Edirne: Trakya Üniversitesi.
- Demirbilek S., Doğan L. (1999). Dilimizde Bir Belirsizlik Zamiri: Şey. İstanbul: İlmi Araştırmalar 8, s. 97.
- Demirdağ, E. A. (2019, Mart). Türkiye Türkçesi ve Azerbaycan Türkçesinde Birleşik Cümle Yapılarının Karşılaştırılması. Ankara, Türkiye: Turkish Studies Volume 14 Issue 2, 2019, p. 87-111.
- Ejder, V. (2003). 'Gramer Kitaplarına Göre Türkiye Türkçesi'ndeki Cümle Çeşitleri Ve Mukayeseleri'. Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı.
- Ergin, M. (2000). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Yayıncılık.
- Erten, A. (1993). Çeviri Ediminde Kayıplar Sorunu. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, CÜt 10 i Sayı I/ s. 315 - 330.

- Erten, M. (2007). İlgi Zamiri ve İyelik Zamiri Terimleri Üzerine. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* www.e-sosder.com ISSN:1304-0278 Bahar C.6 S.20 (221-228).
- Gökdağ, B. A. (2011). Dil-Beden İlişkileri Bağlamında Dönüşlülük Zamirleri. *Dil Araştırmaları*, s. 9-22.
- Güneş B., Akyar A. (2021, Ekim 30). Rus Dilindeki Belirtisiz Zamirlerin Morfolojik ve Semantik Özellikleri. *Ardahan: Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi* Volume: 52, Winter-2021, p. 92-102.
- Güneş, B. (2023). N.V. Gogol’un “Kaput” Adlı Eserinin Türkçe Çevirilerinde Deyimlerin Kullanılması Üzerine. *İzmir: Duvar Yayınları*.
- Güven, M. (2015). Türkçede Kendi Zamiri ve Kendi Zamiri İle Oluşmuş Kelime Öbeklerinin Kuruluş Biçimi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8/4, s. 341-356.
- İlhan N., Kabadayı C. (2017, Ocak). Türk Dilinde Olumsuzluk. *Kesit Yayınları*.
- Karahan, L. (2000). 'Yapı Bakımından Cümle Sınıflandırmaları Üzerine'. *Gramer Bilim ve Uygulama Kolu*, s. 16-23.
- Kocasavaş, Y. (1995). *Türkçe’de Şahıs Zamirleri*. Doktora Tezi. İstanbul. İstanbul Üniversitesi, Eski Türk Dili Anabilim Dalı.
- Kürüm, M. (2015). Türkçede İyelik Eklerinin Ele Alınışı Ve Çağdaş Lehçelerde Kullanılışı. *Mavi Atlas*.
- Nafikov, Ş. V. (2014). Eski Türkçe “Bu” İşaret Zamiri ve Onun Geniş Etimolojisi. *Tarih, Dil ve Edebiyat Enstitüsü USC RAS. TDD/ JOFEL • Yaz/Kış Cilt 3, Sayı 4-5*, s. 131-134.
- Odacıoğlu, M. C. (2020). *Tarihsel Akışı İçerisinde Çeviri Süreci ve Çeviribilim*. İstanbul: Aktif Yayınevi.
- Öztürk, R. E. (2020). Tarihsel Akışı İçerisinde Çeviri Süreci ve Çeviribilim. *Diyalog Interkulturelle Zeitschrift Für Germanistik*, Cilt 8, Sayı 2, 2020, s. 453 - 456.
- Pekdaş, H. (2017). Hermann Paul’de “Basit Cümlelerde Yapı” Kavramı. *Kent Akademisi, Kent Kültürü ve Yönetimi Hakemli Elektronik Dergi*, s. 1-13.
- Ramazanov Sh., Ülker Z. (2023). N.V. Gogol’un “Шинель- Şinel” Adlı Uzun Öyküsü Türkçe Çevirisinde Neden “Palto” Değil “Kaput” Olmalı? *Filolojide Güncel Araştırmalar* (s. 151). Ankara: Gece Kitaplığı.
- Takanay, A. (2003). *Palto*. İstanbul: Bordo-Siyah Yayınevi.

- Türk Dil Kurumu. (2005). Türkçe Sözlük 10. Baskı Ankara: 4. Akşam Sanat Okulu Matbaası.
- Türk Dil Kurumu. (2019). Türk Dil Kurumu Sözlükleri: <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 10 Mayıs 2022) adresinden alındı
- Tokatlı, S. (2005, Aralık 12). Eski Anadolu Türkçesi Metinlerinde “Ki”, “Kim” Bağlama Edatı ve İlgi Zamirlerinin Zaman Ve Kip Eklerine Yüklendiği Görevler. *Erciyes Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi*. Kayseri: Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Cilt 6, Sayı 1, s. 133-148.
- Wiktionary, Nişanyan Sözlük, TRT Telaffuz, Etymologeeek ve Etymonline. (2012). *kaput etimolojisi*. etimolojitürkçe. (Erişim Tarihi: 10 Aralık 2022) adresinden alındı
- Аюпова Б. С., Демир Б., Аюпов И. С. . (2015). *Современный Русский Язык-Синтаксис*. Erzurum: Fenomen Yayıncılık.
- Бабайцева, В.В., Л.Ю. Максимов. (1981). Синтаксис. *Современный Русский Язык* (s. стр.113). içinde И.Пунктуация, М.
- Владимировна, К. Н. (2018). *Местоимения в Русском Языке*. Образовка: <https://obrazovaka.ru/russkiy-yazyk/ukazatelnye-mestoimeniya> (Erişim Tarihi: 5 Mart 2023) adresinden alındı
- Гоголь, Н. В. (1994). *Шинель*. Россия: Собрание сочинений в девяти томах. Т. 3. М.: Русская книга.
- Даль, В. И. (1989). *Пословицы Русского Народа*. Москва, 584.: <https://stihi.ru/2015/03/04/3668> (Erişim tarihi: 30 Eylül 2022) adresinden alındı
- Демир Б., Аюпова Б. С. (2015). *Современная Русская Морфология 1*. Erzurum: Fenomen Yayıncılık.
- Ивановна, Р. Л. (2020). *Указательные Местоимения*. Русский Язык: <https://russkiiyazyk.ru/chasti-rechi/mestoimenie/ukazatelnye-mestoimeniia.html> (Erişim Tarihi: 3 Mart 2023) adresinden alındı
- Казанцева, Л. (2019). *Указательные Местоимения* . Skysmart : <https://skysmart.ru/articles/russian/ukazatelnye-mestoimeniya> (Erişim Tarihi: 03 Ocak 2023) adresinden alındı
- Казанцева, Л. (2021). *Притяжательные Местоимения*. Skysmart: <https://skysmart.ru/articles/russian/prityazhatelnye-mestoimeniya-v-russkom#2> (Erişim Tarihi: 17 Aralık 2023) adresinden alındı

- Кирсанова, Р. М. (1995). Костюм в русской художественной культуре 18 - первой половине 20-го вв. Москва: Большая Российская Энциклопедия.
- Крылов, И. (1808). *Слон и Моська (Басня)*. Рустих Стихи Классиков: <https://rustih.ru/ivan-krylov-slon-i-moska-basnya/ysclid=lgkuboocg7913269102> (Erişim Tarihi: 10 Mart 2022) adresinden alındı
- Лопатин Б.Б., Лопатина Л.Е. (1998). *Русский Толковый Словарь*. Москва: Multilingual.
- Мкартчян, Л. (1992). Художественный Перевод Как Неявная Форма Соавторства. *Литература и Перевод: проблемы теории*. Международная Встреча Ученых и Писателей.
- Мурясов, Р. З. (2021). Личные Местоимения В Системе Языка. *Вестник Челябинского Государственного Университета. Филологические науки*, 1-7.
- Нестерова, И. (2020). *"Простое Предложение"*. Энциклопедия Нестеровых: https://odiplom.ru/lab/prostoe_predlozhenie.html (Erişim Tarihi: 10 Temmuz 2022) adresinden alındı
- Николаев, М. (2019). *"Простое Предложение в Русском Языке. Примеры и Виды Простых Предложений"*. anews: <https://anews.com/novosti/121890912-prostoe-predlozhenie-v-russkom-jazyke-primery-i-vidy-prostyh-predlozhenij.html> (Erişim Tarihi: 15 Kasım 2022) adresinden alındı
- Ожегов С. И., Шведова Н.Ю. (2009). *Толковый Словарь Русского Языка*. Москва: Институт Русского Языка им. В. В. Виноградова.
- Пулькина И. М., Захава Некрасова Е. Б. (2002). *Практическая грамматика С Упражнениями*. Москва: Издательство Русский Язык.
- Пушкин, А. С. (1984). *Капитанская Дочка*. Издательство «Наука» Ленинградское Отделение Ленинград.
https://imwerden.de/pdf/pushkin_kapitanskaya_dochka_1984__ocr.pdf (Erişim Tarihi: 20 Aralık 2022) adresinden alındı
- Рамазанова Ш. И., Чиалишвили-Гордеева Е.. (2015). *Русский Язык Морфология*. Erzurum: Fenomen Yayıncılık.
- Резникова, Е. В. (2012). Личные Местоимения: к Проблеме Объема Понятия. *Педагогический Институт Южного Федерального Университета*, стр. 1.

- Сафонова, Е. (2019). *Притяжательные Местоимения в Русском Языке*. Podsovet.su:
https://podsovet.su/rus/7029_prityazhatelnye_mestoimeniya_v_russkom_yazyke
 (Erişim Tarihi: 20 Aralık 2023) adresinden alındı
- Сложеникина Ю. В., Растягаев А. В. (2019). Личные Местоимения – Знак Личности И Эпохи(На Материале Статьи А. П. Сумарокова «Истолкование Личных Местоимений Я, Ты, Он, Мы, Вы, Они», 1759). *Журнал А. П. Сумарокова «Трудолюбивая Пчела*, стр. 96-103.
- Стариченок В.Д., Балуж Т.В., Горбачев О.Е., Гормаш И.В., Иватович-Бабич В.Т., Ратько Т.В., Чуханова А.В. (2009). *Современный Русский Литературный Язык*. Минск: Минск Высшэйшая Школа.
- Трамбицкий, Ю. А. (1991). Военно-исторический Журнал. Выпуск 9.
- Федоровна, И. Т. (2005). Повесть «Шинель» Н.В.Гоголя в итальянских переводах. Проблемы интерпретации. *Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук*. Новосибирск: Новосибирский Государственный Университет.
- Шепелев, Л. Е. (2005). *Титулы, Мундиры, Ордена в Российской Империи*. Москва: Ленинград: Центрополиграф; МиМ-Дельта.
- (2023).Zamir: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Zamir> (Erişim Tarihi: 27 Mart 2023) adresinden alındı
- (2023).Soru Zamiri Nedir, Soru Zamiri Örnekleri.
<https://www.turkdilbilgisi.com/sozcuk-turleri/soru-zamiri-nedir-soru-zamiri-ornekleri.html> (Erişim Tarihi: 13 Nisan 2023) adresinden alındı
- (2023).Soru Zamirlerinin Türleri, Özellikleri, Örnekleri.
<https://www.turkedebiyati.org/soru-zamirleri/> (Erişim Tarihi: 13 Nisan 2023) adresinden alındı

EKLER

EK 1. ORJİNALLİK RAPORU FORMU

ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
RUS DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Tarih: 22/09/2023

Tez Başlığı: N. V. Gogol 'Kaput' Eserinde Zamirlerin Orijinal Metin ve Türkçe Çevirilerinde Karşılaştırılması

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 98 sayfalık kısmına ilişkin, 22/09/2023 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %5'tir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- ☒ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç
- 2- ☒ Kaynakça hariç
- 3- ☒ Alıntılar hariç/dâhil
- 4- ☒ 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Ardaahan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nde belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

22.09.2023

Adı Soyadı:	Züleyha Ülker
Öğrenci No:	2000800016
Ana Bilim Dalı:	Rus Dili ve Edebiyatı
Programı:	Rus Dili ve Edebiyatı
Statüsü:	☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora

DANIŞMAN GÖRÜŞÜ VE ONAYI

UYGUNDUR.

Dr. Öğr. Üyesi Shalala RAMAZANOVA

Detaylı Bilgi: <https://www.ardahan.edu.tr/birim.aspx?id=1002003>

Telefon: 0-4782117522

Faks: 0-4782117523

E-posta: sbe@ardahan.edu.tr

EK 2. ETİK KURUL MUAFİYET İZİNİ

ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ETİK KOMİSYON MUAFİYETİ FORMU

ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
RUS DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Tarih:22/09/2023

Tez Başlığı: N. V. Gogol 'Kapot' Eserinde Zamirlerin Orijinal Metin ve Türkçe Çevirilerinde Karşılaştırılması

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmam:

1. İnsan ve hayvan üzerinde deney niteliği taşımamaktadır,
2. Biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılmasını gerektirmemektedir.
3. Beden bütünlüğüne müdahale içermemektedir.
4. Gözlemsel ve betimsel araştırma (anket, mülakat, ölçek/skala çalışmaları, dosya taramaları, veri kaynakları taraması, sistem-model geliştirme çalışmaları) niteliğinde değildir.

Tez çalışmamın yürütülebilmesi için herhangi bir Etik Kurul/Komisyon'dan izin alınmasına gerek olmadığını; aksi durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

22.09.2023

Adı Soyadı:	Züleyha Ülker
Öğrenci No:	2000800016
Ana Bilim Dalı:	Rus Dili ve Edebiyatı
Programı:	Rus Dili ve Edebiyatı
Statüsü:	☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora

DANIŞMAN GÖRÜŞÜ VE ONAYI

UYGUNDUR.

 Dr. Öğr. Üyesi Shalala RAMAZANOVA

Detaylı Bilgi: <https://www.ardahan.edu.tr/birim.aspx?id=1002003>

Telefon: 0-4782117522

Faks: 0-4782117523

E-posta: sbe@ardahan.edu.tr

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı :ZÜLEYHA ÜLKER

Doğum Yeri ve Tarihi :

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi :Selçuk Üniversitesi / Rus Dili ve Edebiyatı

Yüksek Lisans Öğrenimi :Ardahan Üniversitesi / Rus Dili ve Edebiyatı

Bildiği Yabancı Diller :Rusça, İngilizce

Bilimsel Faaliyetleri :

Ramazanova Sh., Ülker Z. (2023). N.V. Gogol’un “Шинель- Şinel” Adlı Uzun Öyküsü Türkçe Çevirisinde Neden “Palto” Değil “Kaput” Olmalı? *Filolojide Güncel Araştırmalar* (s. 151). Ankara: Gece Kitaplığı.

İş Deneyimi

Stajlar :Antalya Konyaaltı Anadolu Lisesi / Uygulama Stajı

Projeler :

Çalıştığı Kurumlar :TGS Yer Hizmetleri A.Ş., THY A.O.

İletişim

E-Posta Adresi :

Tarih

Jüri Tarihi :22.09.2023